

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra praktické teologie

Diplomová práce

Proměny partnerství, manželství a rodiny
The changes of a partnership, marriage and family

Vedoucí práce: Mgr. Michaela Svobodová, Ph.D.

Autor práce: Bc. Markéta Trůblová, DiS.

Studijní obor: Etika v sociální práci

Ročník: druhý

2010

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

25. března 2010

.....

Děkuji vedoucí diplomové práce Mgr. Michaele Svobodové, PhD. za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

Úvod	6
I TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1 Pojem manželství a rodina	8
1.1 Křesťanské hledisko	8
1.2 Antropologické hledisko	9
1.3 Sociologické hledisko	11
1.4 Psychologické hledisko	12
1.5 Sociální hledisko	13
1.5.1 Rodina jako systém	13
1.5.2 Funkce rodiny	13
2 Rodina a manželství v různých kulturách a průběhu času.....	15
2.1 Křesťanské pojetí manželství a rodiny.....	15
2.2 Tradiční pojetí manželství a rodiny.....	17
2.2.1 Tradiční společnost.....	17
2.2.2 Tradiční manželství a rodina	17
2.3 Moderní pojetí manželství a rodiny	18
2.3.1 Moderní společnost	18
2.3.2 Moderní manželství a rodina	19
2.4 Manželství a rodina po 2. světové válce	20
2.4.1 Poválečný postoj k manželské instituci v západní Evropě.....	20
2.4.2 Vývoj rodiny po druhé světové válce.....	21
2.4.3 Manželství a česká rodina po 2. světové válce.....	23
2.5 Manželství a česká rodina po roce 1989	24
2.6 Postmoderní pojetí manželství a rodiny	25
2.6.1 Postmoderní společnost.....	25
2.6.2 Postmoderní rodina.....	26
2.6.3 Typy postmoderní rodiny	27
2.7 Současná česká rodina.....	33
2.7.1 Instituce manželství v českém rodinném právu.....	34
2.7.2 Sociální zabezpečení českých rodin	36
2.7.3 Demografický pohled na současnou českou rodinu	40
3 Mění se role muže a ženy v rodině	43
3.1 Rodové stereotypy.....	43
3.2 Žena a muž v rodině.....	43
3.2.1 Žena a muž v Bibli	43
3.2.2 Žena a muž v tradiční rodině.....	44
3.2.3 Žena a muž v moderní rodině.....	44

3.2.4	Žena a muž v postmoderní rodině	46
3.3	Dělbba práce v rodině	46
3.3.1	Teorie dělby práce mezi muži a ženami	47
3.3.2	Role muže a ženy v českých rodinách.....	49
4	Hodnoty současné společnosti a rodina.....	51
4.1	Individualismus a rodina	51
4.2	Autonomie a závislost	52
4.3	Svoboda a nestabilita.....	54
II	PRAKTICKÁ ČÁST	55
5	Cíle výzkumu	55
6	Hypotézy výzkumu	56
7	Metodika	59
7.1	Použité techniky výzkumu	59
7.2	Charakteristika souboru	59
8	Prezentace výsledků výzkumu a jejich interpretace.....	62
9	Diskuse	82
	Závěr	85
	Seznam použitých zdrojů.....	87
	Seznam příloh	93
	Abstrakt.....	121

Motto:

*Bůh nestvořil ženu z mužovy hlavy, aby mu poroučela,
ani z jeho nohou, aby byla jeho otrokyní,
nýbrž z jeho boku, aby byla blízká jeho srdci.*

Talmud

Úvod

Rodina – slovo, pod kterým si většina z nás představí místo plné bezpečí, lásky a tolerance. Jen podobu může mít rozmanitou. V dnešní době se setkáváme s rodinami nukleárními, složenými z manželů a jejich dětí, rodinami neúplnými, často vzniklými po rozvodu manželů, ale i s nesezdanými soužitími či rodinami jen s jedním členem tzv. singles.

Rodina prošla v historii velkými proměnami, ale můžeme říci, že byla vždy jednou ze základních institucí garantujících sociální a kulturní soudržnost, zároveň zajišťovala strukturaci soukromého života jednotlivců a byla základním kamenem každé společnosti. Ať už šlo o rodinu tradiční - patriarchální, se silnými příbuzenskými vazbami a asymetrickým rozdělením rolí muže a ženy nebo o rodinu moderní s důrazem na otevřenost vztahu a seberealizaci.

Dnešní postmoderní rodina se mění. Tato instituce prodělala v posledních letech natolik zásadní přeměnu, že se objevuje otázka, zda lze ještě o rodině v tradičním smyslu vůbec hovořit. Lidé již nechtějí být definováni do daných sociálních pozic a rolí a netouží plnit očekávání ostatních. Chtějí se stát individualizovanými, autonomními, svobodnými a nezávislými jedinci. Proto se moderní individualizovaná společnost potýká s otázkou sociální soudržnosti. Aktivita žen na pracovním trhu, ústup významu instituce manželství a rozšíření nesezdaných soužití, rostoucí počet rozvodů a neúplných rodin, odkládání rodičovství a zvyšující se podíl lidí žijících bez partnera jsou nejviditelnějšími důsledky těchto změn.

Notz¹ uvádí, že žádná forma soužití by neměla být upřednostňována ani potlačována. Zdůrazňuje skutečnost, že by mělo být dosaženo toho, aby nehrálo

---

¹ NOTZ, G. Impulse für eine Gesellschaft von morgen geben. In: *Das Parlament* Nr. 33/34 v. 9/16.8. 2008, s. 1.

žádnou roli, zda je člověk sám, žije ve dvou nebo vícečlenném seskupení, žije s nebo bez (vlastních) dětí, monogamně nebo polygamně, homo-, hetero-, bisexuálně nebo v jiném vztahu.

Ano, svoboda je pro dnešního člověka důležitou hodnotou a málokdo z nás by byl ochoten se jí zříci. Často si neuvědomujeme její hranice a vnímáme ji jako absolutní. Není ale daň za svobodu, individualismus a autonomii příliš vysoká? Za naši svobodu těžce platíme rozpadem a krizí rodiny, snižováním hodnoty manželství či nižší porodností.

Chceme-li se zabývat otázkami proměny partnerství, manželství a rodiny, je třeba nejprve definovat tyto pojmy, a to nejen z hlediska křesťanského a antropologického, ale i sociologického, sociálního a psychologického. Vzhledem k tomu, že hovoříme o transformaci těchto institucí, je též třeba se zmínit o společnosti a rodině tradiční, moderní a postmoderní.

Teoretická část této diplomové práce dále přináší demografický pohled na českou rodinu a snaží se nastínit stručný přehled sociálního zabezpečení rodin v České republice. Nesmíme též zapomenout i na proměny postavení ženy a muže v rodině a poukázat na vývoj od asymetrického po symetrické rozdělení rolí mezi nimi.

Výzkum, který předkládá tato práce, má podobu terénního sběru dat uskutečněného technikou dotazníku. Cílem výzkumu je zjistit, zda volba tradičního manželského svazku, moderního partnerství či postmoderních alternativ v soužití bude ovlivněna osobní zkušeností respondentů nebo jejich věkem a pohlavím. Zkoumány jsou rozdílné pohledy mužů a žen různých věkových kategorií na manželství, nesezdané soužití a úlohu ženy a muže v rodině. Pozornost je rovněž věnována dělbě práce, oblasti neshod mezi partnery a hodnotám převažujícím u české veřejnosti. Tato diplomová práce je skromným příspěvkem nabízejícím jeden z možných zorných úhlů pohledu na rodinu, manželství a partnerství.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Pojem manželství a rodina

1.1 Křesťanské hledisko

„Vzájemná láska a pomoc, to je první a základní smysl existence člověka jako muže a ženy, existence manželství. Z lásky stvořil Bůh muže a ženu a stvořil je k lásce.“²

„Diferencovanost pohlaví patří k bytostnému určení člověka, je v souladu se stvořením. Neexistuje člověk jako takový, člověk existuje pouze jako žena a muž. Pouze jeden s druhým a jeden ve vztahu k druhému najde naplnění svého smyslu. Toto tajemství mezi mužem a ženou je tak hluboké, že svazek muže a ženy je obrazem a podobenstvím svazku mezi Bohem a člověkem, předobrazem boží lásky, věrnosti a tvůrčí síly. Tím je manželství přiřčena sotva překonatelná hodnota, která předem vylučuje jakékoli nepřátelství mezi pohlavími.“³

„Když lidé vstupují do manželství, veřejně na sebe berou prostřednictvím uzavření manželské smlouvy lásky všechny závazky, které z takto vzniklého svazku vyplývají. Z tohoto veřejného převzetí odpovědnosti vzchází dobro nejen pro manžele a jejich potomky, pokud jde o jejich výchovu i citové zrání, ale také pro ostatní členy rodiny. Rodina založená na manželství tak představuje základní a velmi cenné dobro pro celou společnost, jejíž základy pevně spočívají na hodnotách, které se realizují v rodinných vztazích, což je zaručováno nerozlučným manželským svazkem.“⁴

K manželskému společenství lásky mezi mužem a ženou patří spontánnost a vášeň, ale i stálost a vytrvalost. Vstupem do manželství si mohou být manželé jisti, že je jim Bůh ve společenství manželského života, do kterého vstoupili před jeho tvář, nablízku svým požehnáním a je ručitelem jejich slibu. Katolická církev chápe toto Boží požehnání jako samým Ježíšem Kristem chtěný a ve znamení

---

² NÁGLOVI, L. a S. *Manželská setkání: bulletin sdružení YMCA*, 1997, roč. 6, č. 4, s. 4.

³ KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 25-26.

⁴ PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU *Rodina, manželství a fakticky existující soužití*, s. 6.

manželského slibu Bohem daný příslib milosti. Označuje takovéto manželství jako svátost.⁵

„Manželství je tedy jak ve své velikosti, tak ve svých mezích konkrétním zpodoběním lidské naděje ve spásu a požehnání. V tomto smyslu můžeme hovořit o přirozené svátosti manželství.“⁶

Rodina z křesťanského hlediska je společenstvím osob: manžela, manželky, rodičů, dětí a příbuzných. Hlavními úkoly rodiny je vytváření osobního společenství, služba životu, účast na vývoji společnosti a účast na životě a poslání církve.⁷

Rodinu můžeme též chápat jako primární skupinu, která se vyznačuje solidaritou, společným bydlením alespoň dvou generací a závislostí jedné z nich na pomoci ostatních (nejčastěji dětí).⁸

1.2 Antropologické hledisko

V každé lidské společnosti existuje společensky uznávaný typ svazku mezi mužem a ženou, který se nazývá manželství. Jádrem manželství není jen pouto mezi dvěma lidmi, ale jeho veřejné schválení a uznání. Je to právní a smluvní záležitost i ve společnostech, které nemají žádné psané zákony a smlouvy.⁹

Manželství s sebou nese různé závazky a povinnosti. V první řadě uděluje oběma partnerům právo činit si jeden na druhého sexuální nároky a je to přijatelný způsob, jak udělit dětem totožnost. Pro každý manželský svazek je charakteristická směna věcí a služeb mezi partnery a manželé si vzájemně v různé míře činí nároky na práci a její výsledky. Dalším významným znakem manželství je očekávání partnerů, že tento svazek bude trvalý.¹⁰

Murphy uvádí několik typů manželství, která se odrážejí v rozdílných společnostech a v různých částech světa:

---

⁵ Srov. *Život z víry*, s. 261.

⁶ KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*, s. 26.

⁷ Srov. JAN PAVEL II. *Familiaris Consortio. O úkolech křesťanské rodiny v současném světě*, s. 24.

⁸ Srov. LEUNINGER, E. *Bricht die Familie auseinander?* [on-line].

⁹ Srov. MURPHY, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*, s. 73-74.

¹⁰ Srov. tamtéž.

Monogamie – sňatek jednoho muže s jednou ženou. Je běžným a legálním zvykem v Evropě, na většině území Asie, Austrálie a Severní a Jižní Ameriky. Monogamie ustanovuje mezi partnery jednoznačný dvoučlenný dyadický vztah, což vede k jeho větší intenzitě. Zároveň dává vznik jedné z nejmenších rodinných jednotek, nukleární čili manželské rodině.

Polygynie – svazek jednoho muže s více než jednou ženou. Polygynie je většinou výsadou bohatých a mocných. Počty žen jsou různé. Někteří západoafričtí králové mívali i stovky žen, muslimové udávají jako horní hranici čtyři ženy. Důležité je, aby se k nim chovali spravedlivě, rovnocenně a byli schopni je uživit.

Polyandrie – manželství jedné ženy s více než jedním mužem. Sňatek jedné ženy s více muži se povoluje jen v několika málo společnostech. Tento typ manželství je znám z Markézských ostrovů v Polynésii, z Tibetu a u některých horských kmenů v Indii.¹¹

Hrdý¹² uvádí ještě další antropologické pojmy související s uzavíráním manželství a rodinou:

Endogamie – příbuzenské pravidlo, které přikazuje uzavírat sňatky mezi členy téže skupiny. Vztahuje se především na takové sociální skupiny, kde se pravidla sňatku neorientují na výměnu partnerů mezi různými skupinami, ale výběr je orientován na členy vlastní sociální skupiny.

Exogamie – příbuzenské pravidlo, které přikazuje hledat si partnera za účelem sňatku mimo vlastní skupinu. Toto pravidlo lze aplikovat na různě velké skupiny, počínaje rodinou a konče národem, na skupiny definované etnicky či územně.

Levirát – příbuzenské pravidlo, které přikazuje muži, oženit se s vdovou po jeho zemřelém bratrovi.

Sororát – příbuzenské pravidlo, které přikazuje vdovci oženit se se sestrou zemřelé ženy.

---

¹¹ Srov. MURPHY, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*, s. 81- 83.

¹² Srov. HRDÝ, L. *Sociální a kulturní antropologie*, s. 106 -122.

Matriarchát – typ společenské organizace, ve které žena hraje rozhodující politickou úlohu. Předpokládala se u něj promiskuita jako jediný vztah mezi mužem a ženou.

Matriarchát byl po tisíciletí jednou z organizačních forem rodiny, kde muži žili více na jejím okraji bez většího významu pro další existenci velké skupiny, ženy byly středem jejího dění.¹³

Patriarchát – přecházením k polnímu hospodářství rostl význam role mužů. Matriarchát se změnil v patriarchát, který nás v okolí Středozemního moře doprovází od 2. století před Kristem.¹⁴

Patriarchát je tedy typem společenské organizace, ve které muži hrají rozhodující úlohu. V rámci evolučních teorií představoval druhé stadium rané společnosti, následující po matriarchátu. Byl reprezentován jako společnost, kde muž – hlava rodu má jediný přístup k ženám a veškeré sociální vztahy vyplývající z příbuzenství se vztahují k otci.¹⁵

Konkubinát – je soužití nebo sexuální vztah dvou osob různého pohlaví, mezi kterými nedošlo k sňatku. Může tedy znamenat soužití dvou osob mimo manželství (druh, družka), soužití dvou osob, z nichž alespoň jedna uzavřela dříve sňatek s jinou osobou a tento sňatek je dosud platný, nebo pravidelný sexuální styk dvou osob, z nichž alespoň jedna žije v normálním manželském svazku.¹⁶

1.3 Sociologické hledisko

Rodinu sociologie chápe jako systém, který je založen na principu vzájemných interakcí a vztahů. Jako každý systém má i rodina své subsystemy, které jsou nejčastěji dány generační příslušností, postavením v mocenské hierarchii, pohlavím, někdy také specifickými povahovými charakteristikami nebo specifickými zátěžemi, které jednotliví členové do rodiny vnášejí.¹⁷

Rodina jako systém je přitom zapojena do širšího společenského systému, do kterého patří příbuzenstvo, sousedé, přátelé a všichni ostatní, kdo ji obklopují. Je

---

¹³ Srov. LEUNINGER, E. *Bricht die Familie auseinander?* [on-line].

¹⁴ Srov. tamtéž.

¹⁵ Srov. HRDÝ, L. *Sociální a kulturní antropologie*, s. 106 -122.

¹⁶ Srov. tamtéž.

¹⁷ Srov. MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina*, s. 34.

i součástí tzv. exosystému, který představují instituce jako je zaměstnavatel, škola, jesle, služby, soudy atd., a makrosystému, který má již spíše celospolečenský dosah.¹⁸

1.4 Psychologické hledisko

Jedním ze základních znaků zralosti člověka je schopnost odpoutat se od svých rodičů (ale mít s nimi stále dobrý vztah), umět najít opravdový a stálý svazek s partnerem a být schopen s ním sdílet celý život vše „dobré“ i „zlé“.¹⁹

V dnešní době se ale stále více u mladých lidí objevuje trend, který se vyznačuje kolísavostí mezi fázemi osamostatnění a obdobím znovu zvýšené závislosti. Tito lidé příliš neusilují o důležité aspekty zralosti, jako je plná odpovědnost, samostatné rozhodování, rodičovství a finanční nezávislost a tímto dospělost oddalují.²⁰

Tato životní fáze je často označována jako pozdní dospělost, mladá dospělost nebo postadolescence. Typické pro tuto fázi je, že v životě dnešních mladých lidí především mezi 20. - 35. rokem věku chybí klasické znaky dospělosti.²¹

Rodina dle psychologie poskytuje základ norem a hodnot dané společnosti, vede dítě ke společenskému životu v prostředí, ve kterém vyrůstá, a učí ho orientovat se ve světě symbolů. Rodinná výchova seznamuje dítě s kulturními vzorci (tradice, zvyky, mravy, zákony, tabu apod.) a tím se dítě učí respektovat požadavky rodičů.²²

Rodinná socializace je v rozhodující míře nejen prostorem pro socializaci dítěte a v převážné míře také dalších členů rodiny, ale je také modelem pro osvojování sociálních rolí muže a ženy, otce a matky a také se promítá do budoucí reprodukční rodiny dětí.²³

---

¹⁸ Srov. MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina*, s. 34-35.

¹⁹ Srov. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s. 170.

²⁰ Srov. tamtéž, s. 170-171.

²¹ Srov. KASTNEROVÁ, M. Ideologie jednotlivců, singles a skutečnost žití o samotě, *Sociální práce*, 2009, roč. 9, č. 4, s. 134.

²² Srov. VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*, s. 50.

²³ Srov. KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk, prostředí, výchova*, s. 81-82.

1.5 Sociální hledisko

1.5.1 Rodina jako systém

Manželství je vztah mezi mužem s ženou legitimovaný náboženstvím nebo právem, jehož účelem je založení rodiny a výchova dětí. Zároveň je i významným podsystémem rodiny.²⁴

Rodina je v užším pojetí skupina lidí, kteří jsou spojeni pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků (adopce, sňatek). V širším pojetí se za rodinu považuje skupina lidí, která se jako rodina deklaruje na základě vzájemné náklonnosti.²⁵

1.5.2 Funkce rodiny

Kraus²⁶ uvádí tyto základní funkce rodiny:

Biologicko – reprodukční - má význam jak pro společnost jako celek, tak i pro jedince, kteří rodinu tvoří. Aby se společnost úspěšně rozvíjela, potřebuje pevnou reprodukční platformu. Proto je také v jejím zájmu, aby se rodil takový počet dětí, který tyto perspektivy naplní.

Sociálně – ekonomická - rodina je zde považována za podstatný prvek, který zabezpečuje rozvoj ekonomického systému společnosti. Její příslušníci se zapojují do výrobní i nevýrobní sféry v rámci výkonu určitého povolání a současně se rodina sama stává významným spotřebitelem, na kterém je závislý trh.

Ochranná - spočívá v zajišťování životních potřeb nejen dětí, ale všech členů rodiny. Po roce 1990 je rodina na této funkci více zainteresována a očekává se od ní větší spoluúčast na jejím plnění.

Sociálně – výchovná – zajišťuje socializaci dítěte v rodině a je místem, kde se učí dítě přizpůsobovat se životu, osvojit si základní návyky a způsoby chování běžné ve společnosti.

---

²⁴ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 104.

²⁵ Tamtéž, s. 187.

²⁶ Srov. KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*, s. 81 – 83.

Kraus²⁷ se též zmiňuje o dalších neméně důležitých funkcích rodiny:

Rekreační, relaxační a „zábavná“ - rodina je též institucí, která by neměla opomínat rekreaci, relaxaci a zábavu. Aktivity tohoto typu se týkají všech členů rodiny, ale pro děti mají podstatný význam.

Emocionální – tato funkce je pro rodinu zásadní a nezastupitelná. Žádná jiná instituce nedokáže vytvořit podobné a tak potřebné citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty.

---

²⁷ Srov. KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*, s. 83.

2 Rodina a manželství v různých kulturách a průběhu času

2.1 Křesťanské pojetí manželství a rodiny

V evropské kultuře je právní úprava manželství ovlivněna principy a pravidly křesťanského náboženství. Učení katolické církve již od počátku napomáhalo urychlovat proces vzniku monogamie a hrálo i úlohu při vzniku a rozvoji manželských a rodinných institucí u většiny národů v Evropě. Základními principy, které vnesla katolická církev do manželských vztahů, byly svátostná povaha manželství, monogamie a nerozlučitelnost za života manželů.²⁸

Křesťanská rodina byla jedním z podstatných prvků nového řádu. Základy pořádku byly kladeny s potřebou odloučit se od pohanských kmenů, které byly přiváděny na víru. Vyzdvižení nového řádu ze zmatku raného středověku vyžadovalo asketickou přísnost a ocelovou vůli. Jako pragmatičtí politikové však organizátoři nového řádu věděli, že chtějí-li vybudovat náboženství nikoli jen pro duchovní elitu, ale i pro ostatní vrstvy obyvatelstva, musejí počítat a tím, že tyto vlastnosti budou většině věřícím chybět, především v oblasti sexuality.²⁹

„Pro snadno pochopitelnou nedokonalost křesťanů v tomto ohledu vybudoval středověk vedle řádné křesťanské rodiny paralelní strukturu veřejných domů, markytánek, veselých vdov a konkubinátů. Bez této paralelní struktury by byl život středověkého křesťana nesnesitelný. Člověku se těžko žije bez lásky. A jen v tomto „druhém světě“ středověku mohla kvést láska v našem slova smyslu, vypuzená z manželství. A z manželství byla vykázána vskutku přísně.“³⁰

„Vypuzení lásky z manželství neodpovídalo ale pouze potřebám církve, udrželo se tak dlouho proto, že bylo po celý středověk všeobecně ekonomicky a sociálně funkční. Chránilo společnost, jež musela přežít v relativně značné materiální tísní a hospodařit pečlivě se všemi omezenými zdroji, před vrtkavostí lidských citů.“³¹

---

²⁸ Srov. VESELÁ, R. a kol. *Rodina rodinné právo – historie, současnost a perspektivy*, 56-57.

²⁹ Srov. MOŽNÝ, I. *Moderní rodina: mýty a skutečnost*, s. 67.

³⁰ MOŽNÝ, I. *Moderní rodina: mýty a skutečnost*, s. 39.

³¹ Tamtéž, s. 70-71.

Doba reformace přinesla s sebou i morálku. Erotika nebyla respektována jinde než v rodině, a proto si našla své místo v manželské lásce. Ta jí byla nejvíce dostupná. A tak pomalu začala redefinice pojmu láska, později v 17., 18., a 19. století již bez neomezeného vlivu církve.³²

„Pojetí manželství v „Gaudium et spes“ představuje v katolické tradici rozhodující zlom. Manželství už není primárně pojímáno jako pohlavní společenství za účelem plození a výchovy dětí, nýbrž poprvé zcela jako společenství života a lásky. Vědomě je upouštěno od jednostranného právního pojmání manželství s přesně vymezenými právy a povinnostmi. Jde v první řadě o manželské společenství, svazek dvou navzájem se darujících osob, který vzniká skrze osobní porozumění muže a ženy, jejichž přirozeným plodem a zároveň vrcholem jsou děti. Ve středu tohoto spojení je sjednocování v pravé lásce, oboustranné zdokonalování a k službě připravená láska. Jde o partnerskou lásku mezi mužem a ženou, ve které se navzájem uznávají jako rovnocenní a respektují se ve svém mužství a ženství. Rovněž věrnost a nerozlučitelnost manželství už není jednostranně zdůvodněna, jak tomu bylo v mnoha starých přirozeně právních traktátech, jenom skrze potomstvo, nýbrž také ze samotné podstaty manželství jako společenství lásky. To mimo jiné znamená, že i bezdětná manželství si uchovávají svou hodnotu.“³³

V současné době můžeme považovat křesťanský model manželství a rodiny za jistou alternativu rodiny soudobé společnosti. Tento typ může svou soudržností být určitým opakem všude přítomného individualismu a společnost stabilizovat. Čím více se podaří křesťanům dosvědčovat krásu a smysluplnost rodinného života v sekularizované společnosti, tím více se stane křesťanský model rodiny hodným následování.³⁴

---

³² Srov. MOŽNÝ, I. *Moderní rodina: mýty a skutečnost*, s. 72.

³³ ŠRAJER, J. *Nové pojetí manželství*. In *Teologické texty*, s. 10.

³⁴ Srov. DOLISTA, J. *Základní teologická výpověď o manželství*. In POLIVKA, J., DOLISTA, J., DŘÍMAL, L. *Povídání o manželství*, s. 168.

2.2 Tradiční pojetí manželství a rodiny

2.2.1 Tradiční společnost

Tradiční společnost začíná přechodem na zemědělství, je již známa instituce měst, existuje dělba práce, sociální vrstvy mají formu kast a stavů, moc je organizována do podoby tradičních říší, městských států či feudálních útvarů. Společnost je strukturována stavovsky. Stavovská příslušnost se přenáší rodově a nevztahuje se na jednotlivce, ale na celé domácnosti. Příslušnost k domácnosti, k určité stavovské úrovni určuje celkový status stejně tak jako práva a povinnosti členů společnosti.³⁵

Transformují se minimálně statky, které lidem poskytuje příroda. K jejich zpracování se užívá čisté přírodní energie (síla lidí a zvířat, větru, vody). Výroba, směna i spotřeba jsou zajišťovány na úrovni celých domácností. Městské obyvatelstvo je závislé na směně, ale venkov žije hospodářsky samostatně. Výklad světa má náboženskou a mytologickou podobu.³⁶

Tradiční společnost se zakládá na přirozené rodičovské autoritě, vážnosti odvěké moci a posvátnosti. Zdůrazňována je též rodina, neformální vztahy mezi lidmi a ctnosti.³⁷

Dle ideologů byla tato společnost barvitá a pestrá. Kritici ji ale hodnotí jako zmatečnou, bez dynamiky, pružnosti a inovace. Lidé byli málo iniciativní a všemu odevzdaně podřizující se.³⁸

2.2.2 Tradiční manželství a rodina

„Tradiční rodina je na monogamním manželství založené společenství rodičů a potomků, popřípadě i jiných blízkých příbuzných (prarodičů), které vykazuje určitou sociální soudržnost a vzájemnost.“³⁹

Možný⁴⁰ uvádí, že tradiční rodina přispívala k rovnováze společnosti tím, že výběr manželského partnera nebyl v rukou mladých lidí, kteří chtěli uzavřít

---

³⁵ Srov. KELLER, J. *Úvod do sociologie*, s. 174-175.

³⁶ Srov. tamtéž.

³⁷ Srov. KELLER, J. *Dvanáct omylů sociologie*, s. 15-17.

³⁸ Srov. tamtéž, s. 11.

³⁹ MACHULA, T. Filosoficko-antropologický pohled na tradiční rodinu. In ŠRAJER, J., MUSIL, L. (eds.) *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 21.

sňatek, ale záleželo na jejich rodičích, koho jim vyberou s ohledem na společenské postavení rodiny a jejího majetku.

V tradičním pojetí manželství jsou si manželé oddaní. Po vstupu do manželství přestávají být jedincem, individuem, ale stávají se částí manželského páru a získávají zcela novou, „párovou totožnost“. Pokud jednou vstoupí do manželství, změní se zcela jejich postavení, získávají nový společenský status. Jsou párem, který již dělá vše společně, jeden na druhém jsou závislí, už nejsou vnímáni jako možní, potenciální partneři někoho jiného. Ani oni sami se nemohou poohlížet po někom jiném.⁴¹

Základní sociální jednotku tradiční společnosti tvoří opevněná domácnost. Do jejích vnitřních poměrů zasahuje „státní“ moc jen minimálně.⁴²

Hlavním úkolem domácnosti byla především její ochrana před vnějšími útoky a funkce sociální. V rámci rodiny docházelo k socializaci dětí, ale i k socializaci profesní. Současně rodina zajišťovala své členy ve stáří i v nemoci.⁴³

Za tradiční rodinu v době před industrializací můžeme považovat rodinu rolnickou na venkově a rodiny řemeslníků nebo obchodníků ve městě. Typické pro tyto rodiny bylo, že se všichni společně starali o příjmy a vlastnili řemeslnou dílnu nebo obchod. K základu rodiny se počítali nejen nejbližší příbuzní, ale i příbuzní členové domácnosti, děvečky a čeledínové, kteří byli zde i ve stáří zaopatřeni. Tyto velké rodiny tvořily nejen pracovní – ale také tzv. zásobovací společenství.⁴⁴

2.3 Moderní pojetí manželství a rodiny

2.3.1 Moderní společnost

Moderní společnost je budována na základě střízlivých, věcných, praktických a vysoce účelných zásad. Současně je založena na neustálém

---

⁴⁰ Srov. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*, s. 21.

⁴¹ Srov. MOŽNÝ, I. *Moderní rodina: mýty a skutečnost*, s. 36.

⁴² Srov. KELLER, J. *Úvod do sociologie*, s. 174-175.

⁴³ Srov. KELLER, J. *Nedomyšlená společnost*, s. 53.

⁴⁴ Srov. ZINNER, R. a kol. *Sozialkunde*, s. 106.

vzestupu, pokroku, rozumu a vědě. Jádrem zrodu tohoto typu společnosti je především proces centralizace moci a výsledkem vznik moderního státu.⁴⁵

Její podobu určují procesy, které doprovázely rozvoj průmyslové revoluce, jako je rozmach dělby práce, proces urbanizace, rozvoj dopravy a komunikace. Moc je v rukou moderního státu a proces centralizace je veden za pomoci profesionální byrokracie. Společnost se snaží kontrolovat i přírodu, což čím dál více ohrožuje přežití člověka a jeho kultury.⁴⁶

Moderna je na jedné straně hodnocena jako společnost, kde se začalo s člověkem napevno počítat - stává se svobodným občanem, subjektem moci i tržní silou. Konzervativní kritikové modernizace, ale upozorňují na výraznou sociální atomizaci, rozdrobení společnosti na separované jednotlivce a převládání ryze formálních kontaktů mezi lidmi.⁴⁷

2.3.2 Moderní manželství a rodina

Industriální společnost přestává být tak výrazně hierarchická a zmenšují se rozdíly mezi společenskými vrstvami a třídami. Svatba je již zcela v rukou mladého páru a souhlas rodičů je jen nepotřebnou formalitou. Zároveň se začíná rozpadat původní patriarchální rodina, která měla jen malé soukromí, a potřeby jejích členů byly podřízeny hospodářským zájmům. V rodině jsou uspokojovány citové potřeby a současně dává jistoty, které vycházejí z nezrušitelných pokrevních vazeb.⁴⁸

Z křesťanských představ trvalého závazku, úplné vzájemné oddanosti, sebeobětování pro vztah a přísné sexuální zdrženlivosti se vytvořily představy zcela jiné, až protikladné. Vztah bývá otevřený, partneři se navzájem respektují a jsou na sobě nezávislí, realizují se skrze vztah a kdykoli se sexuálně seberealizují. Tradiční manželský pár si dával slib věrnosti až do smrti. Byl to vztah nezrušitelný, věčný a láska nebyla předpokladem. Nyní, v sekularizované

---

⁴⁵ Srov. KELLER, J. *Nedomyšlená společnost*, s. 11-12.

⁴⁶ Srov. KELLER, J. *Úvod do sociologie*, s. 175-176.

⁴⁷ Srov. KELLER, J. *Dvanáct omylů sociologie*, s. 17-20.

⁴⁸ Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, s. 23.

společnosti, se klade větší důraz na možnost volby. Lidé jsou si více vědomí toho, že se mění, a tak chtějí mít i možnost své závěry změnit.⁴⁹

Obraz moderní rodiny je ovlivněn nástupem průmyslu, což v sobě zahrnuje i zvyk společného bydlení dvou generací – manželského páru a dětí. Muž má ve společnosti vedoucí roli. Práce zajišťující příjem je věcí muže, práce v domácnosti a výchova dětí je záležitostí ženy – takto byl chápán ideál rodiny, realita však byla často jiná. Extrémně nepříznivá situace pro rodinu byla v 18. století, kdy museli muži i ženy někdy i 18-20 hodin denně pracovat. Stoupá počet nemanželských dětí a nesezdaných soužití.⁵⁰

Ideál velké rodiny byl od 18. století nahrazen vzorem měšťanské rodiny. Hospodářský vzestup měšťanstva vedl k vytvoření takové formy rodiny, kde místo na práci a místo na bydlení bylo odděleno. Muž pracoval mimo dům, žena zůstávala doma a byla zodpovědná za vedení domácnosti a výchovu dětí. Podle majetku patřilo k měšťanským domácnostem i odpovídající služebnictvo.⁵¹

Dělba práce a rozvoj speciálních institucí vyvlastnily rodině řadu jejich tradičních funkcí. Škola od ní převzala vzdělávání dětí a masmédiu zrušila monopol rodiny na jejich socializaci k respektovaným hodnotám a správnému životnímu stylu. Lékaři, nemocnice a síť sociálních zařízení vzali na sebe péči o nemocné, staré a postižené. Rodině zůstal konzum, zábava a citové bezpečí, ve kterém byla nenahraditelná.⁵²

2.4 Manželství a rodina po 2. světové válce

2.4.1 Poválečný postoj k manželské instituci v západní Evropě

V období od konce 2. světové války do roku 1964 prudce stoupá sňatečnost. To je způsobeno mimo jiné tím, že k očekávaným sňatkům snoubenců ve věku 21-24 let se přidávají i mladší a věkový průměr novomanželů klesá. Mladí lidé nechtějí dále čekat na to, co se bude dít, chtějí žít jeden pro druhého právě teď. Tento fenomén, který začal ve Švédsku, se rychle rozšířil do všech koutů Evropy.

---

⁴⁹ Srov. MOŽNÝ, I. *Moderní rodina: mýty a skutečnost*, s. 43.

⁵⁰ Srov. LEUNINGER, E. *Bricht die Familie auseinander?* [on-line].

⁵¹ Srov. ZINNER, R. a kol. *Sozialkunde*, s. 106.

⁵² Srov. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*, s. 22.

Pomalou se stírají rozdíly všech zemí i regionů, ale i rozdíly mezi městem a venkovem a různými sociálními vrstvami. Manželství se stává referenční hodnotou.⁵³

V 60. letech 20. století se v Evropě silně prosazuje individualismus. Myšlenka individualismu tak vede ke snižování počtu manželství jako svazku částečné zodpovědnosti za druhého a omezení vlastního rozhodování. Základní jednotkou státu není už rodina, ale jednotlivec. Tento jev bohužel podporuje i stát, který ho dobře zabezpečuje a pomáhá mu žít. Klesá porodnost, ale i sňatečnost, dlouhodobá zasnoubení jsou nahrazena několikaletým soužitím „na zkoušku“.⁵⁴

Univerzální přístup ke vzdělání, participace žen na pracovním trhu, důraz na seberealizaci a dostupnost účinné antikoncepce v souvislosti s liberalizací sexuálních norem vytvořil prostor pro nesezdané soužití, které se v 70. letech 20. století rozšířilo do většiny vyspělých zemí. Toto partnerství je též označováno termínem kohabitace neboli soužití dvou osob opačného pohlaví ve svazku podobném manželství, ale bez uzavření sňatku.⁵⁵

Lidé tedy hledají různé uspořádání svého milostného života mimo jakoukoli instituci. To může vést k několikaletému společnému životu partnerů nebo k narození chtěného dítěte a někdy k uzavření sňatku. Objevují se pokusy o soužití přerušovaná pokaždé rozchodem, nebo to může partnery přivádět k myšlence, aby žili každý zvlášť, přestože žijí v trvalém vztahu. Tyto různé způsoby soužití mají společné rysy: odmítání založit manželskou dvojici a spříznit obě rodiny, odmítání ekonomické solidarity existující mezi partnery a jakéhokoli dlouhodobého závazku. Dalším zjevným rysem je poté potřeba volnosti, ba i autonomie jednotlivce.⁵⁶

2.4.2 Vývoj rodiny po druhé světové válce

Totalitní a nacistické režimy rodinu mnoho nepodporovaly, i když vysoká porodnost byla žádána. V komunistických zemích východního bloku se začalo po

---

⁵³ Srov. SULLEROTOVÁ, E. *Krise rodiny*, s. 15-17.

⁵⁴ Srov. tamtéž, s. 39-40.

⁵⁵ Srov. PALONCYOVÁ, J. *Rodinné chování mladé generace. Závěrečná zpráva z Biografického výzkumu mladé generace 2002* [on-line].

⁵⁶ Srov. SULLEROTOVÁ, E. *Krise rodiny*, s. 48-49.

vzoru Ruska podporovat zákonné manželství a rodina, ochrana rodiny se dostala i do ústav komunistických zemí. Objevuje se též v Chartě Španělského státu z roku 1945 a i Spolková republika Německo vyhlásila zvláštní ochranu rodiny a manželství státem. Důležitost rodiny potvrzuje i Všeobecná deklarace lidských práv a svobod z roku 1948, která vyhláší rodinu za základní prvek společnosti, který potřebuje ochranu ze strany státu i společnosti samé.⁵⁷

V Evropě lidé z chudšího jihu přicházejí za prací na sever, kde práci nacházejí. Je plná zaměstnanost, přesto jsou lidé pesimističtí v pohledu na budoucnost, což se projevuje v jejich rozhodování založit si rodinu. V celé Evropě začíná klesat porodnost.⁵⁸

Dítě začíná být také vnímáno spíše jako tvor bezmocný, potřebující laskavou péči svých rodičů, který jim tento přístup později recipročně vrátí. Vysoká hodnota dítěte, kterému je třeba se obětovat, a to jak časově, citově, materiálně apod., vede k dalšímu snižování počtu dětí v rodině.⁵⁹

Stejný jev se odehrává v protestantských i katolických zemích, v zemích, kde ženy svobodně používají novou antikoncepci (severozápadní Evropa a Švýcarsko), i v těch, kde je pilulka doposud zakázána (jižní Evropa včetně Francie).⁶⁰

Rodiny se dvěma a více dětmi se stávají raritou a začíná se uplatňovat především model rodiny s jedním dítětem. Děti babyboomu, generace narozená v letech 1940-1955, právě dospěly do věku, kdy samy začínají zakládat rodiny. Vytvářejí si své vlastní normy a odmítají normy staré, tradiční.⁶¹

Po roce 1984 se situace v Evropě začíná stabilizovat. V některých zemích dokonce porodnost mírně stoupá (Dánsko, Norsko, SRN, Velká Británie). Ve Švédsku se zvyšuje porodnost dokonce velmi viditelně a překračuje hranici 2 dětí na ženu. Zároveň stoupá i sňatečnost a naopak klesá rozvodovost.⁶²

---

⁵⁷ Srov. SULLEROTOVÁ, E. *Krize rodiny*, s. 11.

⁵⁸ Srov. tamtéž, s. 34.

⁵⁹ Srov. *Krize rodiny- samota, která škodí* [on-line].

⁶⁰ Srov. SULLEROTOVÁ, E. *Krize rodiny*, s. 34.

⁶¹ Srov. tamtéž, s. 36-37.

⁶² Srov. tamtéž, s. 57.

2.4.3 Manželství a česká rodina po 2. světové válce

Období mezi koncem 2. světové války a rokem 1989 významně ovlivňovalo i českou rodinu. Socialismus útočil na rodinu a její malou soukromou kolektivitu. Obracel se k individuům, oslovoval člověka jako jedince v davu a jeho představa kolektivity byla orientována spíše politicky.⁶³

„Zhruba od poloviny 60. let se v Československu, stejně jako téměř ve všech socialistických zemích, vytvořil tzv. východoevropský model demografického chování. Odpovídal životnímu způsobu, k němuž státy „reálného socialismu“ své občany vedly mimo jiné ve snaze zajistit alespoň prostou reprodukci obyvatelstva, doložit tím příznivý společenský vývoj, a zároveň do budoucna udržet růst počtu praceschopného obyvatelstva a také počty budoucích vojáků.“⁶⁴

„Do pracovního poměru vstupovalo téměř veškeré praceschopné obyvatelstvo, včetně vdaných žen, a to i matek malých dětí. Součástí sociálního systému byly výhodné a nízko úročné novomanželské půjčky, prodlužující se mateřská dovolená, rozvinutá síť jeslí a mateřských škol, včetně družin mládeže na základních školách, dotované ceny potravin a dětského zboží, služeb aj.“⁶⁵

Československo patřilo mezi země s nejnižším věkem při vstupu do manželství. Pro mnohé bylo uzavření sňatku a rodičovství jedinou smysluplnou „kariérou“, pro kterou se mohli svobodně rozhodnout. Omezené možnosti poznávání cizích zemí, výraznější společenské a pracovní uplatnění vedly ke hledání jiných hodnot a rodina patřila mezi ty nejdostupnější. Souběh profesního, manželského a rodičovského životního startu, ale i ne příliš dobrá bytová situace (většina mladých manželství žila společně s rodiči) vedl čím dál častěji k vysoké rozvodovosti mladých manželství.⁶⁶

---

⁶³ Srov. MOŽNÝ, I. *Proč tak snadno... Některé rodinné důvody sametové revoluce*, s. 35.

⁶⁴ KUČERA, M. Demografické chování mladých lidí v ČR, jeho sledování v průzkumech, hodnocení reálné situace a vnější vlivy. In *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*, s. 10.

⁶⁵ Tamtéž, s. 11.

⁶⁶ Srov. KOVAŘÍK, J., ŠMOLKA, P. *Současná rodina: problémy - konstanty - proměny – naděje*, s. 10.

2.5 Manželství a česká rodina po roce 1989

Po roce 1989 se začalo české rodinné chování měnit. Věk partnerů vstupujících do manželství se zvyšoval a celkový počet sňatků snižoval. Snižuje se i počet narozených dětí, z nichž stále více je narozeno mimo manželství. Sňatky i narození dítěte se odkládá na vhodnější dobu – až partneři dostudují a vybudují si přinejmenším jakési ekonomické zázemí.⁶⁷

Sňatečnost v 90. letech 20. století výrazně klesá a podstatná část mladých lidí odkládá vstup do manželství na pozdější dobu. Čekají, až se vytvoří lepší objektivní podmínky pro vstup do manželství (např. bytové), nebo až budou naplněny jiné priority zájmů (např. ukončené vzdělání, vybudování postavení v zaměstnání, nabažení se individuální svobody mladého ambiciózního jedince apod.).⁶⁸

Otevřením společnosti a ekonomiky se nově nabídla možnost cestovat, objevila se možnost podnikat a zvýšila se dostupnost univerzitního vzdělání. Tím vzniklo silné konkurenční prostředí pro vstup do manželství a založení rodiny.⁶⁹

„Zvýšil se interval mezi biologickou schopností zplodit dítě a sociálně-psychologickou připraveností k rodičovství. Ještě výrazněji se prodloužilo období mezi biologicko-psychologickou a ekonomicko-profesní dospělostí. Nejvíce je to patrné u vysokoškoláků, jejichž procento i v naší populaci narůstá. Ukončení profesní přípravy a ekonomická schopnost založit a materiálně zabezpečit rodinu nastupují později a tudíž se prodlužuje doba finanční závislosti na rodičích.“⁷⁰

Pokles sňatečnosti a vyšší věk při vstupu do prvního manželství způsobil řadu diskusí o úpadku manželství a o tom, že je nahrazují jiné alternativní formy partnerského života, například nesezdaná soužití či život bez stálého partnera. Podle některých sociologů je změna vztahu k manželství projevem návratu k evropským vzorcům reprodukčního a rodinného chování. Je přirozené, že se

---

⁶⁷ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, s. 48.

⁶⁸ Srov. KUČERA, M. Představy o postavení sňatku a narození dětí v životní dráze mladých svobodných lidí. In *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*, s. 61.

⁶⁹ Srov. KUČERA, M. Demografické chování. In *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*, s. 13-14.

⁷⁰ PLAŇAVA, I. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*, s. 129.

i české obyvatelstvo chová obdobně jako západoevropské, neboť mu je to konečně umožněno.⁷¹

2.6 Postmoderní pojetí manželství a rodiny

2.6.1 Postmoderní společnost

Dnešní společnost je považována za kvalitativně odlišnou ve srovnání s minulostí – je označována jako postindustriální, riziková, postkapitalistická, technotronní či postmaterialistická. Všechny nové koncepce společnosti mluví o překonání modernity neboli soumraku moderní doby a příchodu doby postmoderní.⁷²

Někteří autoři se domnívají, že moderní společnost v současné době před našimi zraky zaniká, a ta, co vzniká, má zcela odlišnou kvalitu. Dnes dochází k odklonu od hierarchie a posvátné svrchovanosti, od tradic a velkých názorových systémů. Hlavní moderní znaky - revoluce, disciplína, světskost a novátorství - byly opuštěny ve prospěch personalizace.⁷³

V postmoderní společnosti panuje masová lhostejnost, nové je přijímáno jako staré, inovace jsou něčím zcela všedním a budoucnost se už nespojuje s nevyhnutelným pokrokem. Lidí se zmocňuje prázdnota, která však v sobě nemá nic tragického ani apokalyptického. Jsme lační po identitě, odlišnosti, po zachování, po uvolnění, po okamžitém osobním naplnění.⁷⁴

Postmoderní kultura odvrhává základní moderní hodnoty, zdůrazňuje minulost a tradici, znovu přikládá význam místním odlišnostem a prostému životu, ruší převládající centralismus, rozptyluje kritéria pravdy a umění a ospravedlňuje potvrzení osobní identity v souladu s hodnotami personalizované společnosti, ve které záleží na jediném – být sám sebou.⁷⁵

---

⁷¹ Srov. HAMPLOVÁ, D. Pостоje k manželství a rodičovství. In *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*, s. 67.

⁷² Srov. SIMONOVÁ, N. *Pojetí společnosti z pera Gilla Lipovetského* [on-line].

⁷³ Srov. tamtéž.

⁷⁴ Srov. tamtéž.

⁷⁵ Srov. tamtéž.

2.6.2 Postmoderní rodina

Přechod moderní rodiny k rodině postmoderní se projevuje stále větší kritikou modelu ženy v domácnosti, nižší stabilitou manželství a vyšší rozvodovostí. Trendem se stává možnost zamilovat se do někoho jiného, rozvést se a opět uzavřít manželství s vidinou nového štěstí. Vztahy samy o sobě ztrácí hodnotu a důležité je, aby byl člověk šťastný sám za sebe.⁷⁶

Postmoderní rodina je typická svou hodnotovou diskontinuitou mezi rodiči a dětmi, plynoucí z větší hodnotové závislosti dětí na masmédiích nežli na rodičích, nestabilitou v párovém životě, která se odráží ve vzestupu rozvodovosti a nesezdaného soužití a systematickým rozpadem nukleární rodiny.⁷⁷

Proměna moderní rodiny bývá dávána do vztahu s proměnou jak materiální existence společnosti, tak s proměnou hodnotového systému společnosti. Ať je podstatou proměny rodiny do její dnešní podoby cokoli, faktem zůstává, že rodina se ve 20. století v našem kulturním okruhu zmenšila, „atomizovala se“, osvobodila se od omezení, tlaků a svazujících pravidel neblížešího prostředí (sousedství, širší rodiny, náboženské obce apod.). Na druhé straně se stala daleko více než kdy předtím závislou na neosobních institucích – na institucích moderního státu (škole, systému sociálního zabezpečení, zdravotního systému apod.), které rodinu v určitém smyslu vyvlastňují a nahrazují.⁷⁸

„Vzrůstající důraz na roli jedince ve společnosti vedl současně k poklesu hodnoty přikládané rodině jako přirozenému základnímu článku sociálního celku. Výchova dětí je přes svůj nesporný význam pro společnost pojmána jako důsledek svobodného rozhodnutí rodičů a jejich preferencí, nikoli jako činnost prospěšná pro všechny.“⁷⁹

---

⁷⁶ Srov. SINGLY, F. *Sociologie současné rodiny*, s. 90-91.

⁷⁷ Srov. MACHÁČKOVÁ, J., ZÁLESKÁ, V. *Současné negativní trendy ve vývoji české rodiny* [on-line].

⁷⁸ Srov. MAŘÍKOVÁ, H. Rodina: proměny mateřství, otcovství a rodičovství. In *ABC feminizmu*, s. 43.

⁷⁹ MACHÁČKOVÁ, J., ZÁLESKÁ, V. *Současné negativní trendy ve vývoji české rodiny* [on-line].

2.6.3 Typy postmoderní rodiny

Dnes se setkáváme s rozmanitými formami rodiny: sezdané manželství, nesezdané soužití s dětmi i bez dětí, matky samoživitelky nebo dalším sňatkem nově vzniklé rodiny. Starý vzor malé tradiční rodiny jako „ideální formy“ ovšem trvá i nadále.⁸⁰

Izolovaná nukleární rodina

Za izolovanou nukleární rodinu je považována běžná domácnost. Rodina je tedy malá skupina, v níž můžeme role rozdělit podle pohlaví a generační příslušnosti. Jednotliví členové rodiny jsou nositeli četných rolí - otec žitel, matka, jež není výdělečně činná, a malé děti. Muž je hlavou rodiny, matka zastává roli hospodyně. I když třeba v některých případech vydělává, její status nemůže konkurovat statusu jejího muže. Femininní role je primárně zakotvena ve vnitřních záležitostech rodiny, je manželkou, matkou a manažerkou domácnosti. Muž působí ve vnějším světě a jeho práce, kterou zajišťuje příjem pro fungování rodiny, dává rodině její status.⁸¹

Nesezdané soužití

„Nesezdané soužití (kohabítace) patří mezi jednu z alternativních forem soužití a je výrazným znakem proměny populačního chování. Ačkoli je v poslední době velice častým jevem, manželství je stále považováno za nejlepší formu partnerského vztahu.“⁸²

Kohabítace však není jev zcela nový, neboť existovala již v tradiční společnosti, ale spíše v nižších vrstvách. Hlavním důvodem tohoto soužití byly především majetkové záležitosti (např. syn dědil hospodářství až po smrti otce).⁸³

„Nesezdané soužití je v dnešní společnosti zcela běžné a v případech předmanželského soužití, tzv. na zkoušku, se stává téměř pravidlem. Mladí lidé již nepotřebují svůj vztah formálně stvrzovat. Dnes, kdy v naší sekularizované společnosti není předmanželský sexuální život žádným přečinem, si mladí lidé

⁸⁰ Srov. ZINNER, R. a kol. *Sozialkunde*, s. 106-107.

⁸¹ Srov. JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*, s. 117.

⁸² MACHÁČKOVÁ, J., ZÁLESKÁ, V. *Současné negativní trendy ve vývoji české rodiny* [on-line].

⁸³ Srov. PALONCYOVÁ, J. *Rodinné chování mladé generace. Závěrečná zpráva z Biografického výzkumu mladé generace 2002* [on-line].

chtějí vztah s partnerem nejprve vyzkoušet. Nesezdaná soužití jsou proto často plánovaná jako předstupeň manželského svazku.⁸⁴

Takováto soužití muže a ženy tak nejsou odmítáním manželství, ale jakási příprava na (možné) manželství, protože partneři většinou sňatek plánují. Co by bylo ještě před několika desítkami let zcela nemyslitelné, je dnes obvyklé a společnost stále více tento trend toleruje.⁸⁵

Česká společnost je vůči nesezdaným soužitím vysoce tolerantní, a to bez ohledu na to, zda se jedná o předmanželské soužití na zkoušku nebo o dlouhodobý svazek lidí, kteří sňatek neplánují. Přesto ale pro většinu mladých lidí zůstává sňatek a legální manželství samozřejmým a chtěným partnerským uspořádáním.⁸⁶

Církev ale pohlíží na tento problém trochu z jiné perspektivy. Dle ní, se udělením veřejného uznání fakticky existujícím soužitím vytváří asymetrický právní rámec a zrovnoprávnění těchto typů soužití vede k jejich upřednostňování před manželstvím. Církev nechce vnutit přesně vymezený „model“ jednání celé společnosti, ale jde o to, aby v zákonném uspořádání byl uznán nenahraditelný přínos rodiny založené na manželství.⁸⁷

Singles

Nejvýznamnější nový sociální jev, který se vynořuje v posledních desetiletích a nabývá na váze, jsou singles. Jedná se o skupinu dvacátníků a třicátníků, kteří se již odpoutali od původní rodiny, ale nezaložili si rodinu vlastní. Základní charakteristikou této skupiny je to, že většina singlů vnímá tuto fázi života jako přechodnou, přestože se často mění v definitivní.⁸⁸

Pohledem do minulosti můžeme zjistit, že i v tradiční společnosti žili trvale neprovdaní a bezdětní lidé. Ženy bydlely často u svých sester a pomáhaly jim v domácnosti nebo odcházely do kláštera. Muži se objevovali v kláštřech, či

---

⁸⁴ HAMPLOVÁ, D., PIKÁLKOVÁ, S. Manželství, nesezdaná soužití a partnerský vztah
In *Současná česká společnost* [CD-ROM], s. 114.

⁸⁵ Srov. JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*, s. 118.

⁸⁶ Srov. HAMPLOVÁ, D., PIKÁLKOVÁ, S. Manželství, nesezdaná soužití a partnerský vztah
In *Současná česká společnost* [CD-ROM], s. 145.

⁸⁷ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Rodina, manželství a fakticky existující soužití*,
s. 19-20.

⁸⁸ Srov. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*, s. 196-199.

armádě. Jednočlenné domácnosti byly výjimkou, dnes se jejich podíl výrazně zvýšil.⁸⁹

Tento jev může vznikat z několika důvodů. Rozhodnutí žít sám se může rozvíjet jak tlakem moderní společnosti, tak i negativní zkušeností z dětství. Pokud manželství rodičů přineslo jedinci spíše traumatizující vzpomínky, nechce sám navazovat trvalý vztah a zažívat něco obdobného ve své vlastní rodině.⁹⁰

Rozhodnutí mladých lidí žít tzv. „single“ je často přisuzováno požadavkům společnosti na flexibilní a mobilní pracovní sílu, schopnosti dostát nárokům zaměstnavatele a tlaku kulturních a společenských norem. Toto vede k vytváření pohodlného životního stylu bez přijímání odpovědnosti.⁹¹

Výzkumy ukazují, že tento trend souvisí též s tradičním rozlišením výchovy dívek a chlapců v rodině. Zároveň se zhoršující schopností vzájemného soužití v individualizující společnosti, v níž sílí tendence ustupovat od tradičně vymezených rolí v párovém soužití.⁹²

Nezávislost často prodlužuje samostatné bydlení žen a mužů a vede k postupnému oslabování schopnosti partnerského soužití a přizpůsobení se jinému člověku. Důležitým činitelem tohoto životního stylu je tedy i návyk. Většina těchto mladých lidí není proto již po určité době „singlovství“ schopna s někým společně žít.⁹³

Registrované partnerství

Zvláštním případem jsou dvojice, které nesezdané být nemohou. Jedná se nejčastěji o homosexuály a lesbičky. Snahou vyřešit situaci po právní stránce je registrované partnerství, které řeší důležité otázky, jako je dědictví, možnost návštěvy vážně nemocného partnera v nemocnici apod.⁹⁴

Registrované partnerství bylo v České republice uzákoněno v roce 2006, ale otázka soužití osob stejného pohlaví je stále velmi diskutovaným a ožehavým

---

⁸⁹ Srov. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*, s. 196-199.

⁹⁰ Srov. KASTNEROVÁ, M. Ideologie jednotlivců, singles a skutečnost žití o samotě, *Sociální práce*, 2009, roč. 9, č. 4, s. 136.

⁹¹ Srov. tamtéž

⁹² Srov. TOMÁŠEK, M. Proč bydlíme sami? *Psychologie dnes*, 2007, roč. 13, č. 3, s. 30.

⁹³ Srov. tamtéž.

⁹⁴ Srov. JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*, s. 118.

tématem. Je třeba též zdůraznit, že registrované partnerství není ani nemůže být ze své podstaty postaveno na úroveň manželství.⁹⁵

Tradicionalisté mají pocit, že registrované partnerství osob stejného pohlaví poškozují normální rodinu, která má zůstat základním pilířem společnosti. Odpor směřuje především proti představě, že by dvojice stejného pohlaví mohly adoptovat děti.⁹⁶

Veřejnost k fenoménu existujících homosexuálních svazků zaujímá různé postoje: objevuje se tolerance tohoto jevu a prosazování právního uznání těchto svazků se záminkou vyhnout se, vzhledem k některým právům, diskriminaci těch, kteří žijí s osobou stejného pohlaví.⁹⁷

Z církevního hlediska chybí v homosexuálních svazcích manželský rozměr, který představuje lidský a řádný způsob vztahů mezi pohlavími. Nevyhnutelným důsledkem právního uznání svazku mezi homosexuály je přehodnocení manželství, které se stává institucí, jež ve své právně uznané podstatě ztrácí svou základní souvislost s prvky vázanými na heterosexuální, jako je například úloha reprodukce a výchovy.⁹⁸

Rodina s jedním rodičem

Sobotková⁹⁹ dělí rodiny osamělých matek do třech skupin:

- *Osamělé matky, kterým manžel zemřel, tedy vdovy s dětmi.* Společenské postoje vůči nim jsou shovívavé, tolerantní, spíše litující, neboť vdovy si své postavení nezavinily.
- *Osamělé matky, které mají děti z rozpadlého vztahu (ať už rozvodem manželství či rozchodem partnerů nesezdaných).* Postoje vůči této skupině jsou ambivalentní. Na jedné straně jsou slyšet názory obviňující a moralizující, že ženy neudržely manželství, byť neuspokojivé, tzv. kvůli dětem, na druhé straně se tvrdí, že ve prospěch dětí je lépe konfliktní a neuspokojivý vztah ukončit a žít s dětmi sice v neúplné rodině, leč

⁹⁵ Srov. HATÁK, V., HANÁKOVÁ, V. *Rodinný právník. První pomoc ve věcech právních*, s. 106.

⁹⁶ Srov. JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*, s. 118-119.

⁹⁷ Srov. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *Úvaha ohledně návrhu právního uznání svazků mezi homosexuály*, s. 6.

⁹⁸ Srov. tamtéž, s. 6-8.

⁹⁹ SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*, s. 171.

v relativním klidu. Výsledkem prolínání těchto a dalších názorů je obecný názor, že takové rodičovství sice není optimální, ale v dnešní společnosti mnohdy nevyhnutelné.

- *Osamělé matky, které záměrně chtějí být svobodné* a dítě mají s mužem, s nímž nikdy nepočítaly pro trvalý vztah. Můžeme sem přiřadit i matky, které nejsou vdané a dítě adoptovaly, eventuelně přijaly do pěstounské péče. Můžeme říci, že dřívější negativní konotace termínu „svobodná matka“ slábnou.

Nevlastní rodina

„Nevlastní rodiny jsou stále obvyklejší formou rodinného uspořádání oproti předchozím generacím. Termín nevlastní rodiny označuje rodinu vzniklou po druhém či dalším sňatku jednoho z rodičů.“¹⁰⁰

Důsledkem přibývajících počtu rozvodů dochází i ke vzniku nových manželství a nevlastních rodin. Jen v malé míře se manželé rozvádějí z důvodu, že by chtěli zůstat sami. Většina z nich si přeje začít někde jinde a s někým jiným.¹⁰¹

Takováto rekonstruovaná rodina se skládá z matky pečující o vlastní dítě či děti a dalšího dospělého, obvykle otce, který má případně také své vlastní děti, o něž nepečuje, ale s nimiž se stýká. Fungování této rodiny významně ovlivňuje např. bývalá manželova žena, její rodiče i bývalý manžel ženy, případně jeho rodiče. Rekonstruovaná rodina tedy často stojí a padá se schopností zvládat střety zájmů, s ochotou ke kompromisům a toleranci.¹⁰²

V české populaci můžeme, dle výzkumů, odlišit 4 typy postojů k různým možnostem organizace soukromého života:

Tradicionalisté

Jedná se o skupinu příznivců nukleární úplné rodiny, přičemž jen tento způsob organizace soukromého života hodnotí velmi pozitivně a ke všem ostatním se staví negativně. Připouští též soužití nukleární rodiny s prarodiči, ale negativně hodnotí život single a střídavé bydlení sám a s partnerem. Mají také nejvíce ze všech negativní postoj k nesezdanému soužití, ať s dětmi nebo bez dětí.

¹⁰⁰ SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*, s. 178 -179.

¹⁰¹ Srov. MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*, s. 66-67.

¹⁰² Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, s. 111.

Tolerantní

Jedná se o lidi, kteří hodnotí většinu nabízených způsobů soužití spíše pozitivně, nejspíše podle zásady, že je to každého věc. Vůči všem nabízeným možnostem jsou pozitivnější než ostatní skupiny – ovšem kromě nukleární úplné rodiny, ke které jsou kritičtější než tradicionalisté a příznivci modernizovaného manželství. Na rozdíl od ostatních skupin berou na milost i soužití s kamarády či život bez partnera.

Příznivci modernizovaného manželství

Tato skupina hodnotí jednoznačně pozitivně nukleární úplnou rodinu, dokonce lépe či stejně dobře jako tradicionalisté. Oproti tradicionalistům ale nejsou takovými příznivci soužití rodiny s prarodiči, naopak mají pozitivní postoj k nesezdanému soužití, a to dokonce i v případě nesezdaného soužití, ve kterém se narodí děti. Spíše pozitivně hodnotí i manželství s dětmi z předchozích partnerství. Jednoznačně negativně ale nahlízejí na život o samotě – ať už život single, život osamělého rodiče nebo bydlení bez partnera. Jsou to tedy lidé, pro které je prioritou společný život s partnerem a případně s dětmi, v lepším případě se sňatkem, v horším v nesezdaném soužití.

Solitěři

Skupina označená jako solitéři je oproti ostatním nejkritičtější k úplné nukleární rodině. Kritická je ostatně ke všem nabízeným možnostem - žádný způsob organizace soukromého života nehodnotí jednoznačně pozitivně. Jako spíše dobré hodnotí bydlení s partnerem bez dětí a oddělené bydlení partnerů – to znamená, že i solitéři chtějí mít partnera, ale ne děti nebo manželství; jsou ovšem ve srovnání s jinými skupinami relativně vstřícní i k životu single, k bydlení s kamarády a k životu osamělého rodiče.¹⁰³

Matoušek¹⁰⁴ uvádí, že v budoucnu se můžeme setkat s rozšířením nových typů rodiny, které mají být fragmenty tradiční vícegenerační rodiny. Například: rodinu složenou z jednoho dítěte a jednoho rodiče, což by mohl být častěji než dosud také otec, rodinu, složenou ze dvou homosexuálních „rodičů“, přičemž

¹⁰³ Srov. DUDOVÁ, R. *Kdo s kým žije, aneb rodiny a jiné způsoby uspořádání soukromého života v ČR* [on-line].

¹⁰⁴ Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, s. 35-38.

biologickým rodičem je jen jeden z nich, rodinu s několika dětmi z různých manželství, dnes už ostatně dosti rozšířenou, rodinu, v níž se o děti budou starat jen prarodiče a rodiče budou zcela pohlceni pracovní kariérou, třígenerační rodiny, v níž bude z každé generace jeden člen apod.

Takovéto nové formy rodiny nepochybně budou klást na dospělé i na děti nové nároky a přesto ve všech jejích typech bude prosvítat tradiční pravzor s odlišnými rolemi rodičů. Starými civilizacemi ctěná posvátnost rodiny, jež dělala z rodiny nadindividuální záležitost, se z povědomí moderního člověka vytrácí. Bude-li v budoucnu existovat lidstvo, má také rodina zajištěnou existenci. Otázkou je, zda má budoucnost civilizace našeho typu, která v současnosti pojímá rodinu jako věc individuálního zájmu.¹⁰⁵

2.7 Současná česká rodina

Převažujícím typem soužití v České republice je nukleární rodina, tedy seskupení muže, ženy a jejich dětí. Tu považujeme jednoznačně za institucionálně strukturované sociální společenství, které je založené na rodičovském a manželském vztahu jako jeho dvou základních vztahových liniích, a vychází z úpravy rodinného práva.¹⁰⁶

Členové nukleární rodiny ve skutečnosti nežijí v izolaci, ale zůstávají propojeni přinejmenším s prarodiči. Ti často plní důležitou funkci při výchově dětí, protože zaměstnaní rodiče nemohou vždy realizovat všechny požadavky, které od nich rodičovství vyžaduje. Stejně tak existuje mezi generacemi rodičů a prarodičů i významná finanční podpora.¹⁰⁷

Často se u nás také vyskytuje neúplná, v některých případech vícegenerační, nejčastěji třígenerační rodina. Relativně vysoké procento neúplných rodin je způsobeno převážně vysokou rozvodovostí, kterou současná legislativa umožňuje. Na druhé straně existuje určité procento osob, které žije v dospělosti mimo rodinu, tzn. že prokreační rodinu vůbec nezakládají. Vedle oficiální

---

¹⁰⁵ Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, s. 35-38.

¹⁰⁶ Srov. MACHÁČKOVÁ, J., ZÁLESKÁ, V. *Současné negativní trendy ve vývoji české rodiny* [on-line].

¹⁰⁷ Srov. JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*, s. 116.

monogamnosti je naše současná rodina zjevně exogenní a spíše egalitární (emancipovaná), i když určité patriarchální prvky dosud zcela nevymizely.¹⁰⁸

Významné změny, které se projevují ve složení českých rodin, jsou pro některé odborníky natolik alarmující, že hovoří o krizi rodiny jako instituce. Jde také o trend štěpení dříve společně hospodařící širší rodiny na jednotlivé rodiny a domácnosti, zvyšování podílu neúplných rodin a nárůstu domácností jednotlivců a samotných matek. Ke krizi v současných rodinných strukturách nemalou měrou přispívá také narůst rozvodovosti.¹⁰⁹

2.7.1 Instituce manželství v českém rodinném právu

Problematika manželství a rodiny je zásadně upravena - pokud jde o práva a povinnosti charakteru osobního a osobně majetkového – v Zákoně o rodině č. 94/1963 Sb. Zákon o rodině, známý také jako „rodinný kodex“, je samostatný a na občanském zákoníku relativně nezávislý.¹¹⁰

Manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí.¹¹¹

Společenský účel manželství vyplývá z funkcí manželství, popřípadě jím založené rodiny. Těmito funkcemi jsou hlavně funkce biologická, výchovná a ekonomická.¹¹²

Biologická funkce manželství spočívá v tom, že toto společenství je nejvýhodnějším prostředím k zajištění reprodukce společnosti a k uspokojení citových a sexuálních potřeb; ekonomická funkce je založena na poskytování základního hmotného zabezpečení členů rodiny, především nezletilých dětí a starších členů, a výchovná funkce spočívá v založení rodiny a řádné výchově dětí.¹¹³

---

¹⁰⁸ Srov. MACHÁČKOVÁ, J., ZÁLESKÁ, V. *Současné negativní trendy ve vývoji české rodiny* [on-line].

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Srov. *Právní postavení žen v České republice*, s. 14.

¹¹¹ Srov. *Zákon o rodině 1963/94 Sb. § 1 odst. 1,2.*

¹¹² Srov. *Právní postavení žen v České republice*, s. 13.

¹¹³ Srov. tamtéž, s. 13-14.

„Z pojmu manželství jako jediného právem uznaného právního vztahu mezi mužem a ženou plyne, že důsledky, s nimiž zákon spojuje skutečnost uzavření manželství, neplatí pro faktické soužití muže a ženy jako druha a družky.“¹¹⁴

„Zákonná úprava soužití dvou neoddaných lidí je určena pro ty, kteří spolu chtějí dlouhodobě žít, ale nemají v úmyslu – ať už z jakéhokoliv důvodu- uzavírat manželství. Podobně jako u manželství jde o poskytnutí jakési právní garance a vyjasnění vzájemných vztahů v určitých oblastech společenského žití.“¹¹⁵

„Zákon pojem rodiny nijak nedefinuje a nevysvětluje jej ani jiné právní předpisy. Důvod tkví v tom, že vymezení pojmu rodiny by z právního hlediska žádný podstatný význam nemělo. Rodina jako taková nemůže vystupovat v právních vztazích, nemůže nabývat majetek, dědit ani uzavírat smlouvy. Toto však mohou pouze jednotlivé konkrétní osoby.“¹¹⁶

„Pojem rodiny je proto třeba vykládat v obecném slova smyslu, kdy rodinu tvoří manželé, jejich děti, eventuálně další příbuzní, kteří s nimi společně žijí a kteří ve smyslu občanského zákoníku tvoří společnou domácnost a kteří vůči sobě mají vzájemná práva a povinnosti.“¹¹⁷

„Muž a žena mají v manželství stejná práva a stejné povinnosti. Jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí.“¹¹⁸

Toto ustanovení je především provedením ústavní zásady o rovnoprávnosti muže a ženy a nelze ho měnit dohodou manželů. Povinnost žít spolu předpokládá vedení společné domácnosti, být si věrni je důsledkem postulátu úzkého citového vztahu mezi manžely, vzájemná pomoc se dotýká sféry majetkové a hmotné a povinnost vytvářet zdravé rodinné prostředí plyne z funkce výchovné.¹¹⁹

„Mluví-li zákon o manželství jako trvalém společenství, nemá se tím na mysli, že manželství musí trvat od uzavření po dobu života obou manželů, i když by tento stav byl jistě ideální. Zákon počítá s tím, že lidé nejsou dokonalí a ne

---

¹¹⁴ HOLUB, M., NOVÁ H. *Zákon o rodině. Komentář a předpisy související*, s. 13.

¹¹⁵ HATÁK, V., HANÁKOVÁ, V. *Rodinný právník. První pomoc ve věcech právních*, s. 103.

¹¹⁶ CHODĚRA, O. *Partnerství, manželství a paragrafy*, s. 10.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ *Zákon o rodině 1963/94 Sb. § 18.*

¹¹⁹ Srov. HOLUB, M., NOVÁ H. *Zákon o rodině. Komentář a předpisy související*, s. 34.

každý dokáže žít po celý život v jenom svazku. Z tohoto důvodu zákon o rodině počítá s rozvodem manželství.“¹²⁰

Pojem trvalost je proto třeba chápat jako určitou dlouhodobost, jako rozhodnutí muže a ženy žít spolu, a to ne jen krátkodobě, např. zkoušku. Uzavřeli někdo manželství, nemůže si myslet, že své rozhodnutí jen tak změní. Stejně jako lze manželství uzavřít zákonem stanoveným způsobem, lze jej rovněž zrušit pouze a jenom zákonným způsobem.¹²¹

Soud může manželství na návrh některého z manželů rozvést, jestliže je manželství tak trvale a hluboce rozvráceno, že nelze očekávat obnovení manželského soužití; bere přitom v úvahu příčiny rozvratu manželství.¹²²

Novým prvkem v právní úpravě je možnost daná manželům upravit zánik manželství a vzájemné vztahy dohodou, a tak omezit co nejméně konflikty mezi rozvádějícími se manžely zejména tam, kde jsou nezletilé děti. Podmínkou ale je to, aby manželství trvalo alespoň jeden rok, manželé spolu nejméně šest měsíců nežili, druhý manžel se k návrhu připojil a manželé soudu předložili písemné smlouvy řešící vypořádání vzájemných porozvodových vztahů k majetku a dohodu o úpravě poměrů k nezletilým dětem.¹²³

„Návrhu na rozvod, s nímž nesouhlasí manžel, který se na rozvratu manželství porušením manželských povinností převážně nepodílel a jemuž by byla rozvodem způsobena zvláště závažná újma, soud nevyhoví, pokud mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství. Jestliže však manželé spolu nežijí po dobu delší než tři roky, soud manželství rozvede, jsou-li splněny podmínky §24.“¹²⁴

2.7.2 Sociální zabezpečení českých rodin

Ministerstvo práce a sociálních věcí poskytuje českým rodinám jak finanční podporu v podobě dávek sociálního zabezpečení, tak i v oblasti služeb a současně

---

¹²⁰ CHODĚRA, O. *Partnerství, manželství a paragrafy*, s. 10.

¹²¹ Srov. CHODĚRA, O. *Partnerství, manželství a paragrafy*, s. 10.

¹²² Srov. *Zákon o rodině 1963/94 Sb. §24, odst. 1.*

¹²³ Srov. HOLUB, M., NOVÁ H. *Zákon o rodině. Komentář a předpisy související*, s. 13-14.

¹²⁴ *Zákon o rodině 1963/94 Sb. §24a, odst. 1, 2.*

umožňuje slučitelnost profesních a rodinných rolí (mateřská dovolená, rodičovská dovolená atd.).¹²⁵

Dávky státní sociální podpory

Přídavek na dítě

Při poskytování dávky je testován čistý příjem rodiny v předchozím kalendářním roce. Za příjem se přitom považuje i rodičovský příspěvek. Rodiny, jejichž čistý příjem přesahuje 2,4násobek životního minima rodiny, nemají nárok na přídavek na dítě. Tato dávka se poskytuje v závislosti na věku dítěte - do 6 let (500 Kč), od 6 do 15 let (610 Kč) a od 15 do 26 let (700 Kč).¹²⁶

Rodičovský příspěvek

Nárok na rodičovský příspěvek má rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně, celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině. Rodičovský příspěvek je stanoven ve čtyřech výměrách daných v pevných měsíčních částkách - zvýšené (11 400 Kč), základní (7 600 Kč), snížené (3 800 Kč) a nižší (3 000 Kč). Rodič si může zvolit čerpání rodičovského příspěvku po dobu dvou, tří nebo čtyř let.¹²⁷

Volbou doby čerpání si rodič zároveň volí i k ní příslušnou výši příspěvku, a to: rychlejší čerpání rodičovského příspěvku – po peněžité pomoci v mateřství (dále jen PPM) ve zvýšené výměře (11 400 Kč) do 24 měsíců věku dítěte; o tuto formu čerpání však může požádat pouze rodič, který má nárok na PPM ve výši alespoň 380 Kč za kalendářní den; klasické čerpání - po PPM v základní výměře (7 600 Kč) do 36 měsíců věku dítěte; o tuto formu čerpání může požádat pouze rodič, který má nárok na PPM; pomalejší čerpání - po PPM nebo od narození dítěte (nevznikl-li nárok na PPM) v základní výměře (7 600 Kč) do 21 měsíců věku dítěte a dále ve snížené výměře (3 800 Kč) do 48 měsíců věku dítěte.¹²⁸

Podmínkou nároku na rodičovský příspěvek je, že dítě, mladší 3 let nenavštěvuje jesle nebo jiné zařízení pro děti předškolního věku déle než

---

¹²⁵ Srov. *Finanční podpora rodiny* [on-line].

¹²⁶ Srov. *Přídavek na dítě* [on-line].

¹²⁷ Srov. *Finanční podpora rodiny* [on-line].

¹²⁸ Tamtéž.

5 kalendářních dnů v kalendářním měsíci. Dítě, které dovršilo 3 roky věku, může pravidelně navštěvovat mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně nebo nejvýše 5 kalendářních dnů v kalendářním měsíci. Příjmy rodiče nejsou sledovány. Rodič může při nároku na výplatu rodičovského příspěvku zlepšovat sociální situaci rodiny výdělečnou činností, ale musí v této době zajistit péči o dítě jinou zletilou osobou.¹²⁹

Sociální příplatek

Sociální příplatek má pomáhat rodinám s nízkými příjmy krýt náklady, spojené se zabezpečením potřeb jejich dětí. Tato dávka reaguje na zhoršenou sociální situaci rodiny, zejména při péči o zdravotně postižené dítě. Do výše sociálního příplatku se mimo jiné promítá i zdravotní postižení rodiče nebo jeho osamělost.¹³⁰

Nárok na sociální příplatek má při splnění dalších podmínek rodič pečující alespoň o jedno nezaopatřené dítě. Při zjišťování nároku na tuto dávku je testován čistý příjem rodiny za kalendářní čtvrtletí. Na sociální příplatek mají nárok pouze rodiny, jejichž čistý příjem byl v předchozím kalendářním čtvrtletí nižší než 2násobek životního minima rodiny. Za příjem se považují i přídavek na dítě a rodičovský příspěvek.¹³¹

Výše sociálního příplatku je výrazně diferencována. Se zvyšujícím se příjmem rodiny se příplatek postupně snižuje, minimálně však činí 50 Kč měsíčně. Kromě příjmu rodiny ovlivňuje výši příspěvku i počet osob v rodině, stáří nezaopatřených dětí, zdravotní stav dětí a rodičů, osamělost rodiče, studium dítěte na střední nebo vysoké škole nebo narození vícerčat (do tří let věku).¹³²

Příspěvek na bydlení

„Touto dávkou stát přispívá na náklady na bydlení rodinám a jednotlivcům s nízkými příjmy. Nárok na příspěvek na bydlení má vlastník nebo nájemce bytu přihlášený v bytě k trvalému pobytu, jestliže 30 % (v Praze 35 %) příjmů rodiny

---

¹²⁹ Srov. *Finanční podpora rodiny* [on-line].

¹³⁰ Srov. *Sociální příplatek* [on-line].

¹³¹ Srov. tamtéž

¹³² Srov. tamtéž

nestačí k pokrytí nákladů na bydlení a zároveň těchto 30 % (v Praze 35 %) příjmů rodiny je nižší než příslušné normativní náklady stanovené zákonem.¹³³

Porodné

„Touto dávkou se matce jednorázově přispívá na náklady související s narozením dítěte. Jestliže žena, která dítě porodila, zemřela a porodné jí nebo jiné osobě nebylo vyplaceno, má na něj nárok otec dítěte. Nárok na porodné má rovněž osoba, která převzala dítě do jednoho roku do trvalé péče nahrazující péči rodičů. Výše porodného činí 13 000 Kč na každé narozené dítě.“¹³⁴

Pohřebné

„Na pohřebné má nárok osoba, jež vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti, nebo osoba, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte, a to za podmínky, že zemřelá osoba měla ke dni úmrtí trvalý pobyt na území ČR. Výše pohřebného je stanovena pevnou částkou 5 000 Kč.“¹³⁵

Pomoc v hmotné nouzi

Zákon o pomoci v hmotné nouzi č. 111/2006 Sb. stanoví situace spojené s nedostatečným zabezpečením základní obživy, bydlení a mimořádnými událostmi, a tyto situace nazývá hmotnou nouzí. Jde o situace, kdy osoba (společně posuzované osoby) nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb a současně si tyto příjmy nemůže z objektivních důvodů zvýšit.¹³⁶

Zákon o pomoci v hmotné nouzi zároveň napomáhá řešení některých nárazových životních situací, které nelze vyřešit jinak, než okamžitou pomocí. Takovou událostí je např. živelní pohroma (povodeň, vichřice a vyšší stupně větrné pohromy, zemětřesení apod.), požár nebo jiná destruktivní událost, ekologická nebo průmyslová havárie.¹³⁷

---

¹³³ *Finanční podpora rodiny* [on-line].

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ Srov. *Hmotná nouze* [on-line].

¹³⁷ Srov. tamtéž.

Sociální služby

Sociální služby jsou zaměřeny na pomoc a podporu jednotlivým členům rodiny nebo rodině jako celku. Základními druhy sociálních služeb jsou: sociální poradenství (např. manželské a rodinné poradenství, poradny pro seniory), služby sociální péče (např. osobní asistence, pečovatelská služba, odlehčovací služby, centra denních služeb) služby sociální prevence (raná péče, telefonická krizová pomoc, azylové domy, domy na půl cesty, terénní programy).¹³⁸

Mezi sociální služby též zařazujeme služby na podporu fungující rodiny, které mají preventivní a podpůrný charakter. Jejich účelem je usnadňovat a posilovat partnerské a manželské soužití a rodičovství, podporovat rodiny v péči o děti a při harmonizaci práce a rodiny (např. hlídání dětí do tří let nerodičovskou osobou, pomoc vedením domácnosti, volnočasové a vzdělávací aktivity dětí).¹³⁹

2.7.3 Demografický pohled na současnou českou rodinu

Problematika manželství, rodiny a dětí v ní se v 70. a 80. letech minulého století ve výzkumech veřejného mínění neobjevovala. Teprve počátkem 90. let, a to především v jejich druhé polovině, se těmto tématům věnovala větší pozornost. Zjišťovaly se názory na postavení rodiny, na hodnotu rodinného života pro člověka, na velikost rodiny a jen výjimečně se spojovaly vztahy s probíhajícími změnami demografického chování, které od poloviny 90. let významně mění skladbu české populace. Až na výjimky zůstávaly stranou zájmu výrazné změny přístupu mladé generace k manželství a rodičovství, jejichž důsledky byly a jsou zřejmé v poklesu úrovně sňatečnosti a porodnosti.¹⁴⁰

Sňatečnost

V souvislosti se změnou politického, zejména ekonomického systému, výrazně klesl během 90. let počet sňatků, a to v důsledku změn v časování důležitých životních kroků mladých lidí: delší studium, realizace osobních zájmů, dosahování kariéry, rostoucí finanční nároky, změny životních priorit a zvyšování

---

¹³⁸ Srov. *Finanční podpora rodiny* [on-line].

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ Srov. KUČERA, M. Demografické chování. In *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*, s. 8-9.

počtu alternativních forem soužití (singl, nesezdaná soužití). V současné době též uzavírají mladí lidé sňatky zhruba o pět let později než před dvaceti lety a zatím přibližně v poloviční intenzitě.¹⁴¹

Rodina a manželství i přes stále zvyšující se počty osob, které žijí v neformálních svazcích, neztrácí svou hodnotu. Výzkumy ukazují, že manželství jsou stabilnější než nesezdaná soužití, že vdané ženy mají více dětí než ženy svobodné a děti mají lepší životní a zdravotní podmínky pokud žijí s rodiči, kteří jsou v manželském svazku.¹⁴²

Dle výzkumů většina nejmladší generace stále pokládá život v manželství za nejsprávnější formu rodiny. I když nelze předpokládat, že by odkládané sňatky z 90. let minulého století přinesly velké zvýšení míry sňatečnosti, dá se očekávat, že většina těchto mladých lidí v budoucnu sňatek uzavře.¹⁴³

Nesezdaná soužití

Na počátku osmdesátých let 20. století bylo chápáno nesezdané soužití jako „manželství na zkoušku“. Trvalo nejdéle jeden rok a vedlo vesměs ke sňatku.¹⁴⁴

Ze současných průzkumů je ale zřejmý liberální postoj veřejnosti k partnerskému vztahu. I když je tradiční rodina a manželský svazek stále pro podstatnou část společnosti nezpochybnitelnou hodnotou, stoupá tolerance vůči nesezdanému soužití a některým dalším alternativním formám partnerského života. Přijatelnými se stávají oba základní typy nesezdaného soužití: společné bydlení před sňatkem i trvalé soužití bez oddacího listu.¹⁴⁵

V porovnání s výzkumy z počátku 90. let můžeme vidět výrazné zvýšení počtu nesezdaných soužití svobodných osob, a to ve všech věkových skupinách. Nejvíce se zvýšil počet těchto soužití u mladších osob do 35 let.¹⁴⁶

---

¹⁴¹ Srov. *Populační vývoj České republiky 2001-2006*, s. 6-7.

¹⁴² Srov. FIALOVÁ, L., *Sňatečnost*. In *Populační vývoj ČR 2001-2006*, s. 23.

¹⁴³ Srov. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*, s. 256.

¹⁴⁴ Srov. tamtéž, s. 257.

¹⁴⁵ Srov. KUČERA, M. *Demografické chování mladých lidí v ČR, jeho sledování v průzkumech, hodnocení reálné situace*. In *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*, s. 25-26.

¹⁴⁶ Srov. BARTOŇOVÁ, D. *Rodiny a domácnosti*. In *Populační vývoj ČR 2001-2006*, s. 71-72.

Singles

Stoupá též počet domácností jednotlivců, a to především mladých lidí od 30 do 39 let. Oddělování samostatného hospodaření a bydlení přináší na jedné straně růst jejich životní úrovně a lepší možnost seberealizace, na druhé straně bude na základě zvyšování počtu takto strukturovaných domácností třeba rozšířit sociální a zdravotní služby pro samostatně žijící seniory.¹⁴⁷

Jak ukazují výzkumy, „obyvatelstvo České republiky se stále více přibližuje modelu reprodukčního chování, který je obvyklý v severozápadní a částečně i jižní Evropě: vyšší věk při vstupu do prvního manželství za celkové nízké intenzity sňatečnosti a rostoucího podílu osob všech věkových kategorií žijících v partnerských svazcích bez uzavření sňatku, nebo dokonce bez stabilnějších vztahů, vyšší věk při narození prvního dítěte, vyšší podíl dětí narozených mimo manželství.“¹⁴⁸

---

¹⁴⁷ Srov. BARTOŇOVÁ, D. Rodiny a domácnosti. In *Populační vývoj ČR 2001-2006*, s. 74-75.

¹⁴⁸ *Populační vývoj České republiky 2001-2006*, s. 7.

3 Mění se role muže a ženy v rodině

3.1 Rodové stereotypy

„Obě pohlaví byla po tisíciletí vnímána jako dvě stránky jednoho jevu, dva doplňující se protiklady, ztělesněné zlo a dobro, vlhko a sucho, chlad a teplo, hřích a ctnost, slabost a síla – ta horší či méně příjemná kvalita byla přisuzována ženě, bytosti po staletí chápané pouze jako jedné z atributů muže. Byla jeho dcerou, manželkou, matkou, sestrou, vdovou.“¹⁴⁹

V dnešní společnosti se mnoho lidí při setkání s ostatními často opírá o genderové stereotypy. Genderové stereotypy jsou určité zjednodušující popisy toho, jak má vypadat muž či žena.¹⁵⁰

Každá společnost i každá doba si vytváří vlastní obraz ženství a mužství – tedy souhrn očekávání, předsudků a společenských norem. Společnost rozhoduje o tom, jak se bude vyvíjet život muže a ženy v rámci jejich vzhledu, chování a způsobu vyjadřování. Ženskou a mužskou roli vlastně diktuje společnost a pak přestávají hrát roli biologické faktory a více se uplatňuje sociální pohlaví – gender. Každé pohlaví ví, co se od něj „tradičně“ očekává, a reaguje na požadavky tím, že je buď přijímá, nebo odmítá.¹⁵¹

3.2 Žena a muž v rodině

3.2.1 Žena a muž v Bibli

Fyzickou, ale i psychickou nadřazenost mužů nad ženami můžeme vidět již pro ni v ne příliš lichotivých biblických textech: vzpomeňme na ženu zrozenou ze žebra, ženu hříšnici, pokušitelku či svůdkyni muže.¹⁵²

V nejstarším biblickém vyprávění o stvoření ale najdeme ještě trochu jiný pohled na ženu: „Není dobře, aby člověk byl sám. Učiním mu pomoc jemu rovnou.“ V dnešní době můžeme chápat tuto větu vůči ženě jako nespravedlnost.

---

¹⁴⁹ LENDROVÁ, M. a kol. *Eva nejen v ráji. Žena v Čechách od středověku do 19. století*, s. 7.

¹⁵⁰ Srov. NOVÁKOVÁ, J. Veřejná diskuse na téma rovnost mužů a žen, *Sociální politika*, 2002, roč. 28, č. 10, s. 7.

¹⁵¹ Srov. VALDROVÁ J. D. *Ženská a mužská role v jazyce*, s. 10.

¹⁵² Srov. LENDROVÁ, M. a kol. *Eva nejen v ráji. Žena v Čechách od středověku do 19. století*, s. 7-14.

Proč má být pouhou pomocí svého muže, když je s ním rovnoprávná? V této biblické výpovědi mělo slovo pomoc zcela jiný význam. Mělo svůj základ ve slově „stát před“ člověkem, jemuž se pomáhá. Být stále s ním, podpírat ho. Pomocí pro muže je tedy Bůh a žena.¹⁵³

3.2.2 Žena a muž v tradiční rodině

V souvislosti s otázkou manželství a postavení ženy v této instituci můžeme říci, že mnohé z nich v ní nacházely své životní poslání i přesto, že jim přinášela mnoho povinností. Žena byla podřízena muži, který ji směl poučovat a vychovávat i s použitím fyzických trestů, a velké množství porodů, které ženu vysilovaly, často vedly k tomu, že ženy umíraly ve velmi mladém věku.¹⁵⁴

„V tzv. tradičním modelu rodiny je muž chápán jako její výhradní živitel, jako někdo, kdo je silně orientován na sféru placené práce. Naproti tomu žena je pevně zakomponována v soukromé instituci rodiny. Toto „tradiční“ pojetí se ale konstituuje až v moderní společnosti s tím, jak se konstituuje sama tato společnost. V tradiční společnosti byly vztahy mezi mužem a ženou komplementární, jejich sociální role se doplňovaly tak, aby jednotka, kterou muž a žena tvořili, byla schopná přežít. Muž a žena byli na sobě vzájemně závislí, jeden bez druhého by byl schopen fungovat (a přežít) jen stěží. V tomto smyslu byly jejich role daleko méně asymetrické, méně nerovnovážné než v období následujícím.“¹⁵⁵

3.2.3 Žena a muž v moderní rodině

Velmi dlouho se sexuální rozdíly nepovažovaly za zajímavé či důležité. Pokud se vůbec braly v úvahu odlišné společenské či hospodářské úlohy mužů a žen, považovaly se za „přirozené“, a tedy za nevyhnutelné. Muži a zřejmě i většina žen se například smířili s tím, že určitá dělba práce podle pohlaví je ve společnosti diktována prostými biologickými skutečnostmi. Ženy se hodily pro

---

¹⁵³ Srov. NÁGLOVI, L. a S. *Manželská setkání: bulletin sdružení YMCA*, 1997, roč. 6, č. 4, s. 3.

¹⁵⁴ Srov. LENDROVÁ, M. a kol. *Eva nejen v ráji. Žena v Čechách od středověku do 19. století*, s. 25-28.

¹⁵⁵ ČERMÁKOVÁ, M. *Proměny současné české rodiny: rodina-gender-stratifikace*, s. 14.

domácí práce, protože mohly rodit a kojit děti, zatímco větší fyzická síla mužů je předurčovala pro práci mimo domov.¹⁵⁶

K velkým změnám začalo docházet s nástupem průmyslové revoluce. Role muže se začala měnit. Odcházel do továrny, kde trávil podstatnou část dne, a při průmyslové výrobě nebyl již tolik nenahraditelný. Práce, které vykonával, mohla obvykle stejně dobře provádět také žena. Někdy dokonce lépe. Zvyšovala se životní úroveň a pro její udržení začalo být často nezbytné, aby pracovali oba, jak muž, tak žena. Ženy se stávají nezávislými a ekonomicky samostatnými.¹⁵⁷

Rodina, kde žena nebyla výdělečně činná, byla vzorem jak mezi proletariátem tak dělnickým lidem. S tím zároveň souvisely požadavky na mzdy, aby se mohly manželky dělníků plně starat o celou rodinu. Tato představa zůstala však vysněným přáním. Převažující většina matek si beztoho musela ještě přivydělávat.¹⁵⁸

Na druhou stranu moderní společnost přinesla nové typy nerovností ve vztazích mezi mužem ženou. Muži je vyhrazeno místo ve veřejné, tedy placené, oceňované a vysoce hodnocené sféře, ženě místo ve sféře soukromé – v domácnosti. Tyto sféry jsou pojímány relativně oddělené, i když ve skutečnosti nikdy nebyly odděleny úplně, tzn., že nikdy nebyly uzavřeny příslušníkům opačného pohlaví.¹⁵⁹

S vymezením rodiny tradiční a moderní lze rozlišit též typ „egalitární“ a „přechodný“. V egalitárním typu rodiny kladou muž i žena důraz na práci nebo na rodinu, nebo se snaží sladit obě sféry dohromady. Oba v těchto rodinách vystupují jako spoluživitelé.¹⁶⁰

„Přechodný typ se liší od tradičního tím, že žena vnímá sebe nejen jako matku, ale i jako zaměstnanou ženu. Obě sféry jsou pro ni důležité. Muž ale zastává pouze roli živitele rodiny, což přináší výrazné nerovnosti. Žena je

---

¹⁵⁶ Srov. HEYWOOD, A. *Politické ideologie*, s. 204.

¹⁵⁷ Srov. RAUS, P. Muž, žena a jejich vztah: rovnost a rozmanitost. In DZIAMONOVÁ, V. et. *Nejsme stejní. Sociálně udržitelný model vztahů mezi muži a ženami*, s. 53.

¹⁵⁸ Srov. ZINNER, R. a kol. *Sozialkunde*, s. 106 -107.

¹⁵⁹ Srov. ČERMÁKOVÁ, M. *Proměny současné české rodiny: rodina-gender - stratifikace*, s. 14.

¹⁶⁰ Srov. HRUŠKOVÁ, M., KOZLOVÁ, L. Rodina z hlediska uspořádání genderových vztahů a rolí. In ŠRAJER, J., MUSIL, L. (eds.) *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 32.

znevýhodněna nižším platem ve sféře placené práce i menším množstvím volného času ve sféře rodiny.¹⁶¹

3.2.4 Žena a muž v postmoderní rodině

Současná rodina je typická spíše modelem „smíšeným“. Oba partneři pracují, ale pracovní kariéře se věnuje muž, který není výhradním živitelem rodiny, partneři jsou spoluživitelé. Dělbba práce v domácnosti je podobná modelu tradičnímu (asymetrickému). Zastupitelnost rolí v domácnosti je někdy i žádoucí, někdy je i částečně realizována, ale zatím se ve společnosti neujala jako norma.¹⁶²

Problémem v naší společnosti je, že i kdyby se žena chtěla vzdát svého zaměstnání (což nechce), tak to ani nemůže udělat, protože z jednoho platu rodinu nelze uživit. Přijetím mužské role, lépe řečeno vstupem do zaměstnání, se žena neustále pohybuje mezi zaměstnáním a rodinou. Žena se totiž nemůže zbavit své role v domácnosti, protože není nikdo, kdo by ji nahradil.¹⁶³

3.3 Dělbba práce v rodině

Dělbba práce v domácnosti je často považována za osobní problém každé rodiny. Můžeme ale říci, že ve skutečnosti zasahuje tato problematika i do sféry veřejné. Rozdělení prací a povinností v domácnosti úzce souvisí též s pracovní angažovaností jedince, neboť se mu tímto zmenšuje či zvětšuje prostor pro vlastní seberealizaci.¹⁶⁴

Domácnost je považována za sféru soukromou a žena za ni nese odpovědnost. Dělbba práce v domácnosti úzce souvisí s dělbbou práce podle pohlaví. V určitých kulturách vykonávají dané práce pouze ženy, v jiných naopak muži. Smysl pojmu domácí práce se mění v souvislosti s proměnou uspořádání vztahů a rolí mezi muži a ženami.¹⁶⁵

---

¹⁶¹ HRUŠKOVÁ, M., KOZLOVÁ, L. Rodina z hlediska uspořádání genderových vztahů a rolí. In ŠRAJER, J., MUSIL, L. (eds.) *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 32.

¹⁶² Srov. tamtéž, s. 32.

¹⁶³ Srov. VODÁKOVÁ, A. Hodnotový svět žen a jeho paradoxy, *Sociologický časopis*, 1995, roč. 31, č. 1, s. 40-41.

¹⁶⁴ Srov. MAŘÍKOVÁ, H. *Muž v rodině: demokratizace sféry soukromé*, s. 47.

¹⁶⁵ Srov. tamtéž, s. 21.

Práci v domácnosti je bezplatná a často je na ni pohlíženo jako na neplnohodnotnou. Tím, že muž nemusí vykonávat domácí práce, může se plně věnovat svému zaměstnání a je, na rozdíl od ženy, nezávislý. Přestože jsou domácí práce zdrojem produkce a služeb (výchova dětí, vaření, úklid) jsou považovány za neproduktivní.¹⁶⁶

Na muže nebývají kladeny tak vysoké nároky, pokud jde o rodinné povinnosti a jejich „sladění“ s prací. Muži si nepřipouštějí stejnou míru zodpovědnosti za zabezpečení každodenního chodu rodiny jako ženy. Tato zodpovědnost od nich nebývá zpravidla vyžadována, natož aby na ně byla přenášena, když tak ve zcela výjimečných situacích. V očích mužů jsou ženy těmi, které by měly být schopny kombinaci práce a rodiny zvládnout.¹⁶⁷

3.3.1 Teorie dělby práce mezi muži a ženami

Současné názory na ekonomickou dělbu práce mezi muži a ženami a názory na její původ, jak je prezentoval Scheinfeld¹⁶⁸ a jiní, vycházejí z řady předpokladů, které se týkají souvislosti mezi reprodukčními a hospodářskými úkoly.

Prvním předpokladem je, že mateřské povinnosti (těhotenství, kojení a denní péče o dítě po dobu několika let znamenají, že se žena musí vzdát jiné práce.

Coltrane¹⁶⁹ vychází z toho, že ženy jsou biologicky předurčeny k mateřství a péči o děti, a tak mohou dosahovat větší efektivity právě v domácí sféře, zatímco muži se naopak lépe uplatní na trhu práce.

Sokol¹⁷⁰ ale upozorňuje na to, že dnešní společnost těhotenství a péči o malé děti chápe jako určitý handicap v profesní kariéře a společenském uplatnění žen.

„Ze srovnání obou aspektů mateřství, biologického a sociálního, vyplývá, že moderní společnost zdůrazňuje nejsilnější druhý aspekt, sociální, a vychází z přesvědčení, že sociální vztah mezi matkou a dítětem, který se vytvoří v prvních

---

¹⁶⁶ Srov. OAKLEYOVÁ, M. *Pohlaví, gender a společnost*, s. 398.

¹⁶⁷ Srov. MAŘÍKOVÁ, H. *Muž v rodině: demokratizace sféry soukromé*, s. 41.

¹⁶⁸ Cit. dle OAKLEYOVÁ, *Pohlaví, gender a společnost*, s. 152.

¹⁶⁹ Cit. tamtéž.

¹⁷⁰ Srov. SOKOL, J. *Filosofická antropologie*, s. 38.

letech života, je základem jistoty a duševního zdraví v dospělosti. Je zde tedy ale silná tendence trvat na tom, že mateřství je vzhledem k potřebám dítěte překážkou ekonomické aktivit ženy.¹⁷¹

Druhým předpokladem je, že mateřství je poměrně usedlá činnost a nevyžaduje mnoho energie a síly.

V industriální společnosti jsou děti mnohem déle než v jiných společenstvích závislé na matce, tzn., že je zde nutná péče dospělého, a s tím i ekonomická závislost na druhém. Předpoklad, že mateřství je usedlou činností, vychází nejspíše ze statusu mateřství jako neplacené, tradičně ženské aktivity.¹⁷²

Třetí předpoklad vztahuje totéž na domácí práce obecně.

Žena je považována za rozenou vychovatelku dětí, a pokud pečuje o dítě v útlém věku, je jí automaticky přiřazena i péče o domácnost.¹⁷³

Čtvrtým předpokladem je, že v tradiční malé primitivní společnosti se ženy věnují domácnosti, což je činnost vzhledem k zásadním ekonomickým úkolům okrajová.

„V mocenských vztazích mezi partnery má převahu ten, který disponuje více zdroji ve formě vzdělání, výdělků nebo pracovní prestiže a vykonává pak méně nízko hodnocených domácích prací. Ženy mají tudíž obvykle slabší vyjednávací pozici především kvůli nižším příjmům, které musí vynahrazovat větším podílem na správě domácnosti.“¹⁷⁴

Oakleyová¹⁷⁵ hovoří ale o tom, že dělba práce mezi mužem a ženou není založena na polaritě usedlé ženy a aktivního muže vzhledem k tomu, že se žena dostává stále více do veřejné sféry a stává se ekonomicky produktivní.

V okamžiku, kdy ženy vstoupily do veřejné sféry, staly se více sebevědomé, změnily se jejich finanční možnosti a každodenní život, začaly jinak chápat své ženství. Na druhou stranu se ale pracoviště velmi málo přizpůsobilo těmto novým podmínkám. Změny se dotkly veřejné sféry, ale v domácnostech přeměna nastává

---

¹⁷¹ OAKLEYOVÁ, Pohlaví, gender a společnost, s. 103.

¹⁷² Srov. tamtéž, s. 103 -106.

¹⁷³ Srov. KRÍŽKOVÁ, A. Česká žena v práci a rodině posledního desetiletí [CD-ROM]. In *Současná česká společnost*, s. 151.

¹⁷⁴ BIERZOVÁ, J. *Rozdělení domácích prací v rodinách s dětmi* [on-line].

¹⁷⁵ Srov. OAKLEYOVÁ, Pohlaví, gender a společnost, s. 107.

jen velmi pomalu. Málokteré páry opouštějí tradiční rozdělení mužských a ženských rolí v rodině.¹⁷⁶

3.3.2 Role muže a ženy v českých rodinách

„Česká republika se pracovní angažovaností žen řadí na první příčky mezi evropskými zeměmi, i když v rozdělení práce a odpovědností v domácnosti se české rodiny od většiny evropských zemí rámcově neodlišují.“¹⁷⁷

Před rokem 1989 bylo nezbytností, ale i povinností pracovat, aby bylo možno rodinu uživit. To se týkalo nejen mužů, ale i žen. I v současné době hraje otázka mzdy důležitou úlohu v rámci finančního zabezpečení rodiny, ale ke slovu se dostávají i další důležité faktory – snaha ženy využít svého vzdělání, vyrovnat se muži pracovními i společenskými úspěchy.¹⁷⁸

I když příjmy muže a ženy, ale také příspěvky do české domácnosti, nejsou stejné, jsou jejich podíly do domácího rozpočtu rovnocenné. Pouze s jedním příjmem by totiž česká rodina nedosáhla běžného standardu, někdy dokonce ani životního minima. Proto z tohoto důvodu zůstává příjem ženy stejně významný jako muže.¹⁷⁹

Současná česká rodina je založena na spoluživitelství partnerů. Odpovědnost za domácnost a pracovní uplatnění je pro současnou českou ženu realitou, které se nehodlá ani nechce vzdát. Na základě toho se snaží tedy do určité míry harmonizovat obě tyto sféry tak, aby zvládla oboje. České ženy tento proces nechápou jako nutnost, ale spíše jako něco přirozeného.¹⁸⁰

„Při zvládání pracovních a rodinných povinností je důležité, jaký postoj k tomu uvnitř rodiny zaujímá „druhý“ partner. Většinou se předpokládá, že kombinace práce a rodiny je v první řadě záležitostí ženy. Nicméně pro fungování rodiny je důležité, ba často nezbytné, aby oba partneři spolupracovali a aby byli schopni vzájemné podpory. Zájem partnera či partnerky o práci svého protějšku,

¹⁷⁶ Srov. BIERZOVÁ, J. *Rozdělení domácích prací v rodinách s dětmi* [on-line].

¹⁷⁷ KRÍŽKOVÁ, A. Česká žena v práci a rodině posledního desetiletí [CD-ROM]. In *Současná česká společnost*, s. 152.

¹⁷⁸ Srov. *Právní postavení žen v ČR*, s. 19.

¹⁷⁹ Srov. MARÍKOVÁ, H. *Muž v rodině: demokratizace sféry soukromé*, s. 44.

¹⁸⁰ Srov. KRÍŽKOVÁ, A. Česká žena v práci a rodině posledního desetiletí [CD-ROM]. In *Současná česká společnost*, s. 157.

míra pochopení a míra pomoci ze stran toho druhého při zvládnání kombinace práce a rodiny spolu s faktickou podobou, formou této pomoci, mohou být chápány jako „indikátory“ této pomoci – jako její předpoklad (zájem a pochopení) a výsledek (míra a forma pomoci).¹⁸¹

---

¹⁸¹ Srov. MAŘÍKOVÁ, H. *Muž v rodině: demokratizace sféry soukromé*, s. 33.

4 Hodnoty současné společnosti a rodina

Rodina byla v minulosti tradiční jednotkou, která zajišťovala integraci a reprodukci společnosti. Právě tato instituce ale v průběhu individualizace doznala natolik zásadních změn, že se již více než sto let hovoří o její krizi a rozpadu.¹⁸²

Nejprve je třeba si uvědomit, že model rodiny, který v současné době mnozí laici i někteří odborníci oplakávají a diskutují o jeho krizi, a který se v obecném diskurzu jeví jako „přirozený“, tedy nukleární rodina, je ve skutečnosti model existující ne příliš dlouhou dobu a je charakteristický zejména pro 19. století.¹⁸³

4.1 Individualismus a rodina

Současná společnost je oproti společnostem minulým stále více individualizovaná. V průběhu druhé poloviny 20. století se individualizace začíná dotýkat všech osob tvořících společnost. Zatímco dříve byla rezervována pouze mužům, individualizovanými jedinci se nyní stávají i ženy a v posledním období tak začínají být vnímány i děti. Člověk žije a je chápán jako individuum, vyvázané ze skupin a komunit, které je v minulosti pevně určovaly; je stále více autonomní a nezávislý na těchto skupinách. Lidé v současnosti touží stále více po svobodě, odmítají být uzavřeni do jasně definovaných rolí, sociálních pozic a očekávání.¹⁸⁴

„Postmoderní člověk, který se vyvázal z tradic religiozity, morálky a sdílených hodnot nehledá potvrzení sebe sama na základě své úlohy ve společenských rituálech a neodvozuje své místo v okolním světě od hodnocení okolí. Málokdo je už doopravdy zainteresován na jakémkoliv společném cíli, převažuje zájem o vlastní individualitu, poznávání a rozvíjení Já, soukromou sféru.“¹⁸⁵

---

¹⁸² Srov. DUDOVÁ, R., VOHLÍDALOVÁ, M. *Rodina a rodičovství v individualizované společnosti* [on-line].

¹⁸³ Srov. tamtéž.

¹⁸⁴ Srov. tamtéž.

¹⁸⁵ Gilles Lipovetsky - *Éra prázdnoty* [on-line].

Individualizaci je nutno hodnotit jako pozitivní i negativní zároveň. Na kolektivní úrovni je individualismus kritizován a zavrhován, jelikož znamená oslabení jednoty a integrity společnosti, na osobní úrovni je ale hodnocen pozitivně a málokdo si dnes dokáže představit prožít svůj osobní život bez možnosti svobodné volby. Návrat k tradičním strukturám společenského a soukromého života již dnes není možný, jelikož jedinci, kteří dnešní společnost tvoří, jsou naprosto odlišní od těch, ze kterých se skládala v minulosti. I když si přejeme, aby vazby, držící společnost pohromadě, byly pevné, svoboda je dnes vnímána jako vyšší hodnota než stabilita.¹⁸⁶

Individualizace neznámá, že by lidé toužili po samotě; chtějí mít ale větší počet různých vazeb a sociálních příslušností zároveň namísto jedné jediné, která by plně určovala jejich život. Mýlně bychom se pak mohli domnívat, že sociální vazby se zeslabují; ve skutečnosti se multiplikují. Každá sama o sobě je sice slabší, než pokud by byla vazbou jedinou, ale pohromadě udržují integritu společnosti i individua. Podmínkou je svoboda a rovnost všech individuí pohybovat se v různých sociálních světech.¹⁸⁷

Tuto domněnku potvrzuje též Singly a říká: „Lidé se totiž domnívají, že rodina představuje pro společnost jeden z nástrojů jak být šťastný a realizovat se. „Já“ dnes převažuje nad „my“, ale „já“ nevyžaduje zánik manželství a rodiny – spíše naopak.(...) Současný individualismus rodinu destabilizuje, ale nedokázal ji učinit zbytečnou.“¹⁸⁸

4.2 Autonomie a závislost

Rodinné společenství je v dnešní době ovlivňováno hlubokými, závažnými a prudkými změnami v lidské společnosti i kultuře tak, jako snad žádná jiná instituce. Situace, v jaké se dnes nalézá rodina, má v sobě kladné i záporné stránky. Na jedné straně si je člověk stále více vědom osobní svobody, věnuje větší pozornost kvalitě mezilidských vztahů v manželství, povznesení důstojnosti

---

¹⁸⁶ Srov. DUDOVÁ, R., VOHLÍDALOVÁ, M. *Rodina a rodičovství v individualizované společnosti* [on-line].

¹⁸⁷ Srov. tamtéž.

¹⁸⁸ Srov. SINGLY, F. *Sociologie současné rodiny*, s. 90.

ženy, odpovědnému rodičovství a výchově dětí. Na druhé straně se ale objevují známky deformace některých základních hodnot - chybné chápání vzájemné nezávislosti manželů, neshody v názorech na výchovu dětí, rostoucí počet rozvodů a další.¹⁸⁹

Singly¹⁹⁰ poukazuje na dva základní druhy současné rodiny. Jedná se o rodinu tzv. „tradiční“, kterou dle výzkumů tvoří rodiny z nižších sociálních tříd. Tyto rodiny dávají přednost rodinným a manželským normám, jsou racionální, investují více do sdílení svých osobních území a rodina je pro ně místem uznání jejich identity. Naproti tomu rodinu tzv. „moderní“ tvoří manželé z vyšších sociálních tříd. Členové této rodiny dávají přednost spíše osobní autonomii a jejich vztah je založen na vyjednávání. Jejich typickým znakem je též snaha o všestranný a osobnostní vývoj dítěte a odmítání tradiční dělby práce mezi mužem a ženou.

Současná rodina již není ekonomickou jednotkou, ale je založena na sdílení emocí. Je svazkem mezi dvěma svobodnými individui, která se „dohadují“ na konkrétní podobě rodiny a vztahu. Chybí předem daný vzor či model určující, co je to rodina, mateřství, otcovství, jaké role má kdo zastávat. A právě fakt, že manželství záleží pouze na emocích a na dohodě mezi partnery, ho činí tolik zranitelným, nestabilním a zrušitelným.¹⁹¹

„Ve chvíli, kdy je ve společnosti veškeré jednání vztaženo k jednotlivci, nikoli k rodině, a rodina je chápána jako skupina jednotlivců, dochází tím zároveň k její diskriminaci jako jedné formy života před ostatními. Tento stav je ovšem dlouhodobě nepříznivý, neboť jeho následkem je pokles porodnosti a dokonce úbytek populace“¹⁹²

---

¹⁸⁹ Srov. JAN PAVEL II. *Familiaris consortio. O úkolech křesťanské rodiny v současném světě*, s. 7-12.

¹⁹⁰ Srov. SINGLY, F. *Sociologie současné rodiny*, s. 94-96.

¹⁹¹ Srov. DUDOVÁ, R., VOHLÍDALOVÁ, M. *Rodina a rodičovství v individualizované společnosti* [on-line].

¹⁹² MACHÁČKOVÁ, J., ZÁLESKÁ, V. *Současné negativní trendy ve vývoji české rodiny* [on-line].

4.3 Svoboda a nestabilita

Přestože se nestabilita manželského života stává terčem mnoha i dobře míněných kritik, je pravděpodobně nezbytnou daní za svobodu, které by dnes byl málokdo ochoten se osobně zříct. Partnerský pár dnes znamená dvě osoby, které jsou spolu, jelikož se tak samy rozhodly a že jim to poskytuje uspokojení. V současných společnostech představuje láska hlavní vzor sociální vazby. Musí být založená na svobodné volbě partnera, a právě touto svobodou je dána křehkost této vazby.¹⁹³

---

¹⁹³ Srov. DUDOVÁ, R., VOHLÍDALOVÁ, M. *Rodina a rodičovství v individualizované společnosti* [on-line].

II PRAKTICKÁ ČÁST

5 Cíle výzkumu

Cílem výzkumu v duchu předchozích teoretických východisek této studie je zjistit, zda volba tradičního manželského svazku, moderního partnerství či postmoderních alternativ v soužití bude ovlivněna osobní zkušeností respondentů z původní rodiny, věkem či pohlavím respondentů.

Dílčí cíle

1. Zjistit, zda se volba typu partnerského soužití odvíjí od osobní zkušenosti respondentů z původní rodiny, z níž vzešli, z osobní zkušenosti s nesezdaným partnerským soužitím, manželstvím či rozvodem.
2. Zjistit, zda starší generace respondentů bude více než generace mladší zastáncem tradičního rodinného chování.
3. Zjistit, zda mladší generace více než starší generace vychází z osobní zkušenosti s nesezdaným soužitím.
4. Zjistit, zda ženy více než muži inklinují k tradičnímu rodinnému chování.
5. Zjistit, zda nové hodnoty postmoderní společnosti, jako jsou autonomie, individualismus a svoboda, ovlivňují volbu rozhodnutí respondentů o formách soužití.

6 Hypotézy výzkumu

Rodovými stereotypy rozumíme představy společnosti o tom, jací/jaké mají být muži a ženy a jak se mají chovat.¹⁹⁴

H Předpokládám, že v postmoderní rodině přetrvávají tradiční rodové stereotypy

K cíli 1

Rodina je důležitým místem pro socializaci dítěte, ale i dalších členů rodiny, místem pro osvojování si sociálních rolí muže a ženy, otce a matky, ale také prostorem pro předávání hodnot a tradic.¹⁹⁵

h₁ Předpokládám, že volba typu partnerského soužití se odvíjí od osobní zkušenosti respondentů z původní rodiny, z níž vzešli, z osobní zkušenosti s nesezdaným partnerským soužitím, manželstvím či rozvodem.

K cíli 2

Období od konce 2. světové války do roku 1989 bylo silně ovlivněno v českých zemích socialismem. Tato ideologie do jisté míry zasahovala i do rodinného uspořádání. Stát podporoval svým sociálním systémem rodiny, a na základě toho byla zvyšována sňatečnost. Manželství bylo referenční hodnotou.¹⁹⁶

h₂ Předpokládám, že starší generace respondentů bude více než generace mladší zastáncem tradičního rodinného chování.

K cíli 3

V souvislosti s politickými změnami po roce 1989 klesá výrazně sňatečnost. Mladí lidé mají možnost studovat, cestovat a realizovat své osobní zájmy, a proto využívají nesezdaného soužití jako jedné z forem koexistence.¹⁹⁷

h₃ Předpokládám, že mladší generace více než starší generace vychází z osobní zkušenosti s nesezdaným soužitím.

¹⁹⁴ Srov. JARKOVSKÁ, L. Prohlédněme genderové stereotypy In *ABC feminizmu*, s. 20.

¹⁹⁵ Srov. KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, A. *Člověk, prostředí, výchova*, s. 81-82.

¹⁹⁶ Srov. KUČERA, M. Demografické chování. In *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*, s. 13-14.

¹⁹⁷ Srov. tamtéž.

K cíli 4

Coltrane¹⁹⁸ vychází z toho, že ženy jsou biologicky předurčeny k mateřství a péči o děti, a tak mohou dosahovat větší efektivity právě v domácí sféře, zatímco muži se naopak lépe uplatní na trhu práce. Vstupem do zaměstnání, se žena neustále pohybuje mezi zaměstnáním a rodinou.

Žena se totiž nemůže zbavit své role v domácnosti, protože není nikdo, kdo by ji nahradil.¹⁹⁹

Ženy vstupem do veřejné sféry se staly více sebevědomé a finančně nezávislé na mužích. Změny se dotkly veřejné sféry, ale v domácnostech přeměna nastává jen velmi pomalu.²⁰⁰

h₄ Předpokládám, že ženy více než muži inklinují k tradičnímu rodinnému chování.

K cíli 5

Současní lidé usilují o autonomii a nezávislost, ale přitom si dále přejí žít společně s ostatními, jelikož je potřebují k tomu, aby mohli být sami sebou. Dobrovolné milostné a citové vztahy nabývají zásadní důležitosti a stávají se hlavním vzorem sociální vazby v současné společnosti, nesmí ale ohrozit možnost individua být autentický a autonomní.²⁰¹

h₅ Předpokládám, že mladší respondenti budou více ovlivněni novými hodnotami postmoderní společnosti v oblasti volby forem soužití než respondenti starší.

Pro účely tohoto výzkumu bude na základě předchozích teoretických východisek za **tradiční chování** považováno: těsná vazba na tradiční rodinu, uzavření manželství, mít děti nebo s nimi do budoucna počítat, skutečnost, že živitelem rodiny je muž, rozdělení činností v rodině na mužské a ženské, úloha ženy v rodině: manželka, matka, vychovatelka dětí, starající se o domácnost

---

¹⁹⁸ Cit. dle OAKLEYOVÁ, *Pohlaví, gender a společnost*, s. 152

¹⁹⁹ Srov. VODÁKOVÁ, A. Hodnotový svět žen a jeho paradoxy, *Sociologický časopis*, 1995, roč. 31, č. 1, s. 40-41.

²⁰⁰ Srov. BIERZOVÁ, J. *Rozdělení domácích prací v rodinách s dětmi* [on-line].

²⁰¹ Srov. DUDOVÁ, R., VOHLÍDALOVÁ, M. *Rodina a rodičovství v individualizované společnosti* [on-line].

a opora manžela, chápání úlohy muže: manžel, otec, vydělávající peníze a opora manželky, volba hodnot: Bůh, partner, rodina, děti.

Za **moderní chování** budeme považovat: vzdalování se od původní rodiny, svoboda, individualismus a autonomie, společná dělba práce mezi partnery v oblasti péče o dítě a domácnost, volba hodnot – svoboda, peníze, práce, vzdělání, hobby.

7 Metodika

7.1 Použité techniky výzkumu

Při zpracování praktické části této diplomové práce bylo využito kvantitativního výzkumu. Dotazník použitý v rámci realizovaného výzkumu s tematikou proměn manželství, partnerství a rodiny, jak je prezentován prostřednictvím této práce, je koncipován jako 16 - položkový. Využito bylo především otázek polouzavřených.

Dotazník patří mezi nejpoužívanější prostředky sběru informací. Je standardizovaným souborem otázek, které jsou předem připraveny na daném formuláři. Dotazníkové otázky mají být zřetelné a jednoznačné a celková koncepce dotazníku by měla zahrnovat všechny podstatné problémy, na které hledáme odpověď.²⁰²

Před výzkumem byl proveden u 10 respondentů předvýzkum, který měl otestovat srozumitelnost a jednoznačnost otázek předloženého dotazníku. Na základě předvýzkumu byla realizována hlavní výzkumná fáze, a to v období od ledna do března 2010, kdy jsem se snažila oslovit náhodně vybrané respondenty z celé ČR, a to prostřednictvím elektronické pošty. Bylo rozesláno 170 dotazníků, přičemž se jich vrátilo 164; 5 dotazníků bylo vyřazeno pro neúplnost. Návratnost byla tedy 94%.

7.2 Charakteristika souboru

Celkový počet respondentů v hlavní fázi výzkumu čítal 159, z toho 72 mužů a 87 žen. Závěry při srovnávání odpovědí mužů a žen je proto nutné vnímat s ohledem na jejich celkový poměr. Průměrný věk respondentů byl 40,1.

Vzhledem k cílům výzkumu, byli dotazovaní dále rozděleni dle statistického třídění do dvou skupin: respondenti od 19 do 39 let a od 40 do 74 let.

---

²⁰² KOZLOVÁ, L. *Metody výzkumu v sociální práci* [on-line].

Tabulka A Charakteristika respondentů dle věku

věk	celkem	
19-39 let	82	51,6%
40-74 let	77	48,4%
celkem	159	100%

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka B Charakteristika respondentů dle pohlaví

pohlaví	celkem	
ženy	87	54,7%
muži	72	45,3%
celkem	159	100%

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka C Charakteristika respondentů dle věku a rodinného stavu

věk	svobodný/á		ženatý/vdaná		rozvedený/á		vdovec/vdova		celkem	
19-39 let	43	52,4%	35	42,7%	3	3,7%	1	1,2%	82	100%
40-74 let	3	3,9%	62	80,5%	9	11,7%	3	3,9%	77	100%
celkem	46	28,9%	97	61,0%	12	7,6%	4	2,5%	159	100%

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka D Charakteristika respondentů dle pohlaví a rodinného stavu

pohlaví	svobodný/á		ženatý/vdaná		rozvedený/á		vdovec/vdova		celkem	
ženy	23	26,4%	55	63,2%	8	9,2%	1	1,2%	87	100%
muži	23	31,9%	42	58,3%	4	5,6%	3	4,2%	72	100%
celkem	46	28,9%	97	61%	12	7,6%	4	2,5%	159	100%

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka E Charakteristika respondentů dle věku s ohledem na formu soužití

věk	nesezdané soužití		sám		s rodiči		v manželství		celkem	
19-39 let	23	28,1%	10	12,2%	15	18,3%	34	41,5%	82	100%
40-74 let	10	13,0%	4	5,2%	1	1,3%	62	80,5%	77	100%
celkem	33	20,8%	14	8,8%	16	10,1%	96	60,4%	159	100%

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka F Charakteristika respondentů dle pohlaví s ohledem na formu soužití

pohlaví	nesezdané soužití		sám		s rodiči		v manželství		celkem	
ženy	20	23,0%	7	8,1%	5	5,8%	55	63,2%	87	100%
muži	13	18,1%	7	9,7%	11	15,3%	41	56,9%	72	100%
celkem	33	20,8%	14	8,8%	16	10,1%	96	60,4%	159	100%

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka G Charakteristika respondentů dle věku a vzdělání

věk	základní		střední bez maturity		střední s maturitou		VOŠ		VŠ		celkem	
19-39 let	1	1,2%	13	15,9%	30	36,6%	8	9,8%	30	36,6%	82	100%
40-74 let	5	6,5%	13	16,9%	29	37,7%	3	3,9%	27	35,1%	77	100%
celkem	6	3,8%	26	16,4%	59	37,1%	11	6,9%	57	35,9%	159	100%

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka H Charakteristika respondentů dle pohlaví a vzdělání

pohlaví	základní		střední bez maturity		střední s maturitou		VOŠ		VŠ		celkem	
ženy	2	2,3%	6	6,9%	39	44,8%	8	9,2%	32	36,8%	87	100%
muži	4	5,6%	20	27,8%	20	27,8%	3	4,2%	25	34,7%	72	100%
celkem	6	3,8%	26	16,4%	59	37,1%	11	6,9%	57	35,9%	159	100%

Zdroj: vlastní výzkum

8 Prezentace výsledků výzkumu a jejich interpretace

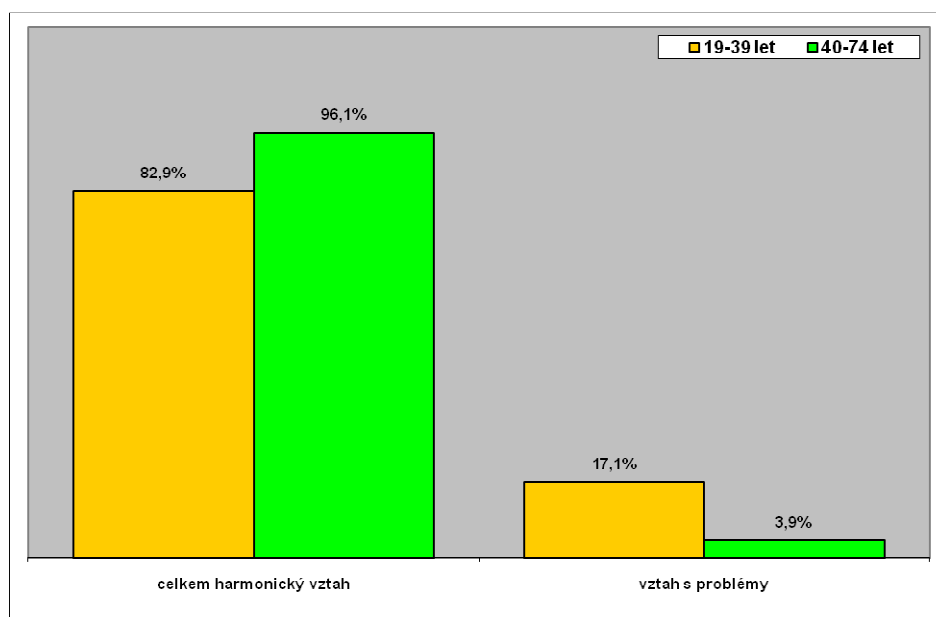
Otázka č. 1: Vaši rodiče...

Interpretace:

Z tabulky č.1c²⁰³ vyplývá, že rodiče převážné většiny respondentů žili v jenom manželství po celý život. Můžeme tedy konstatovat, že tito respondenti, a to bez ohledu na věk a pohlaví, měli velmi dobrý rodičovský vzor, který ovlivnil jejich budoucí přístup k manželství a dokazuje hodnotu manželství a rodiny u respondentů, ale i u jejich rodičů.

Otázka č. 2: Jak byste charakterizoval/a vzájemný vztah Vašich rodičů?

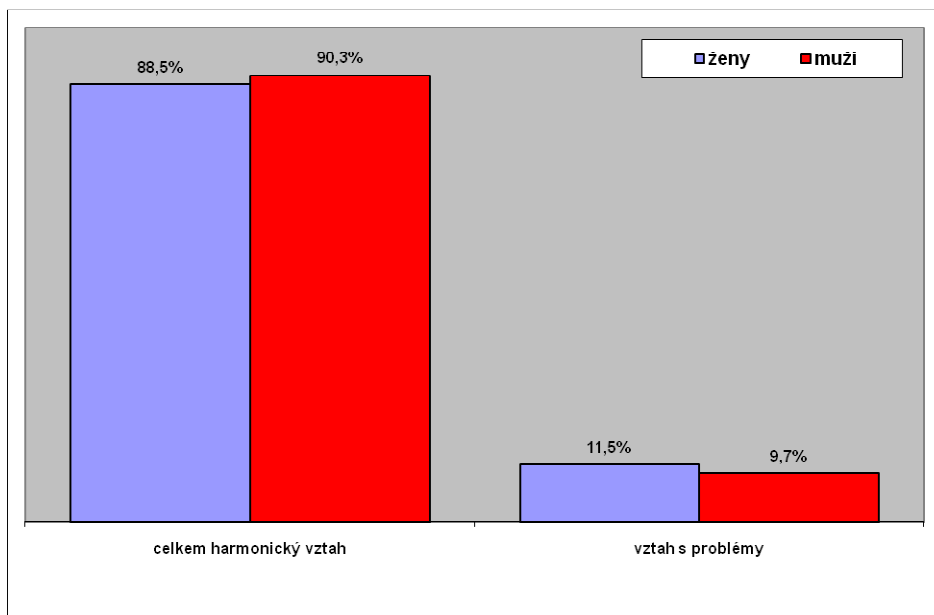
Graf č. 1

Zdroj: vlastní výzkum

²⁰³ Viz Příloha II

Graf č. 2

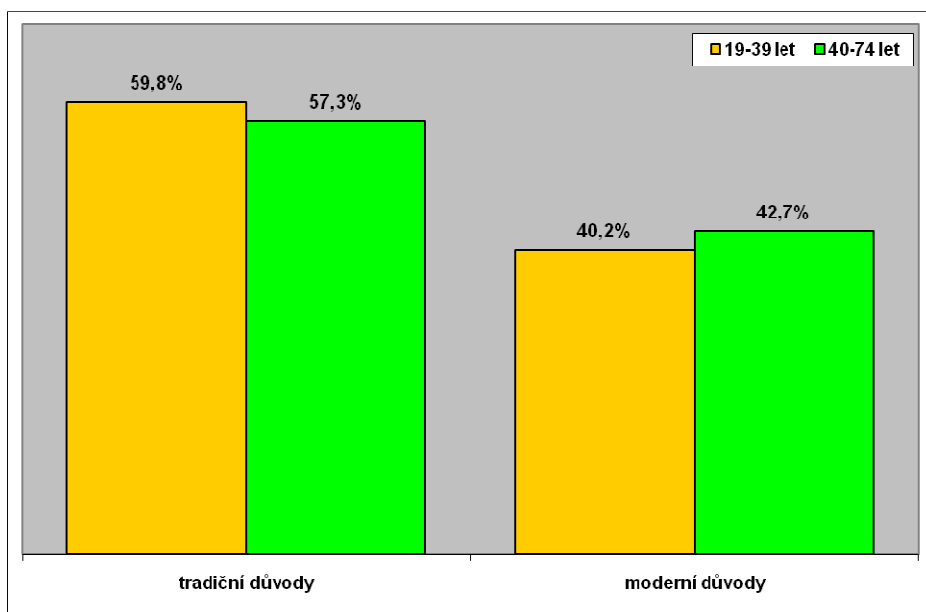
Zdroj: vlastní výzkum

Interpretace:

Získaná data jsem kvantifikovala do dvou skupin – na skupinu, kde respondenti posuzují vztah rodičů jako **celkem harmonický**, a skupinu, kde vztah rodičů respondentů chápeme jako **vztah s problémy**. Do první skupiny zařazujeme odpověď: „plný lásky a porozumění“, „celkem spokojený (protože maminka ustoupila)“, „celkem spokojený s občasným nedorozuměním a hádkami“ a jednu z jiných možností. Do druhé skupiny zařazujeme možnost: „plný nedorozumění a hádek“, „bylo to „peklo“ (docházelo i k tělesnému napadání)“ a jedna jiná možnost. Jak ukazuje graf č. 1 a č. 2, převážná většina respondentů chápe vztah svých rodičů jako celkem harmonický, a to bez ohledu na věk a pohlaví.

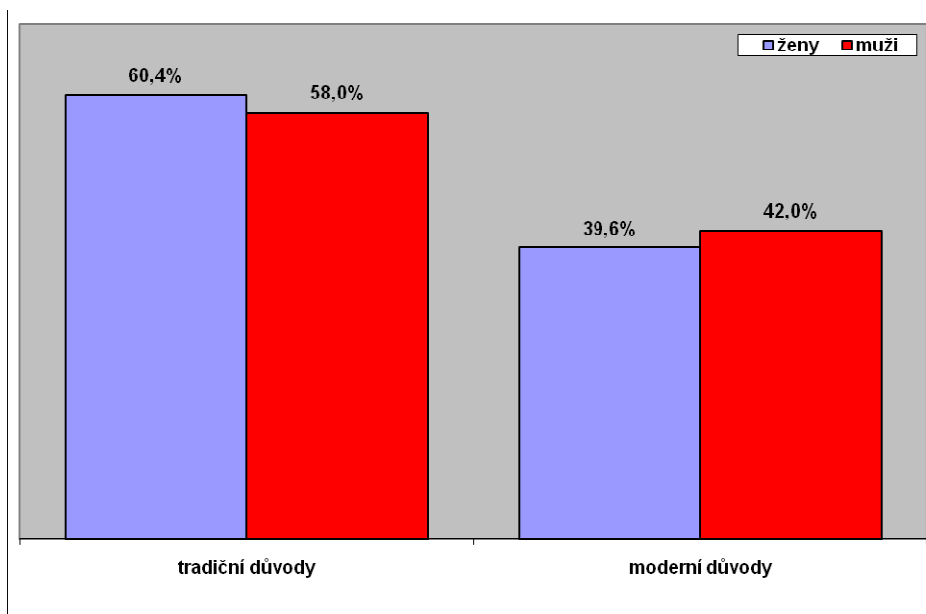
Otázka č. 3: Jaké jsou podle Vás důvody k uzavření legitimního (oficiálního) sňatku?

Graf č. 3

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 4

Zdroj: vlastní výzkum

Interpretace:

Získaná data jsem opět kvantifikovala do dvou skupin – **důvody** uzavření manželství, které můžeme považovat za **tradiční** (Boží řád, snaha, aby se děti narodily v manželství, společenské zvyklosti, nesouhlas rodičů s nesezdaným soužitím, tlak okolí, nejistota vztahu bez právních záruk, touha mít bezpečné zázemí, jistota bezpečného a pravidelného sexuálního života, finanční zajištění, majetkové vztahy a dvě z jiných možností) a **důvody**, které chápeme jako **moderní** (vzájemná láska²⁰⁴, nebýt sám, touha někomu patřit, snaha pojistit si partnera, možnost seberealizace a dvě z jiných možností).

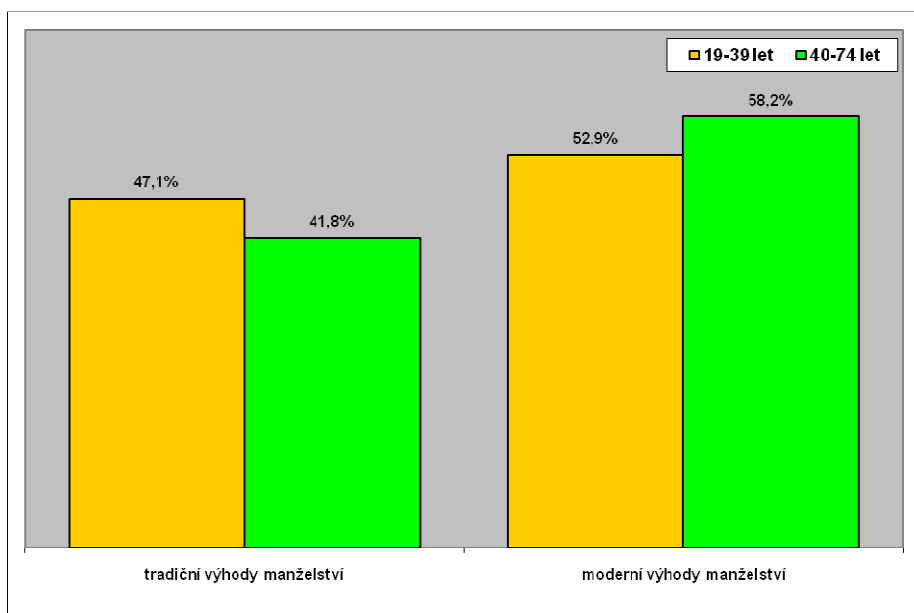
Jak ukazuje graf č. 3 a č. 4, výrazně převažují tradiční důvody oproti moderním důvodům pro uzavření manželství, a to nejen u obou věkových skupin, ale i u žen a mužů. Podíváme-li se blíže na výsledky, můžeme říci, že k tradičním důvodům uzavření manželství se více přiklání spíše mladší věková skupina, což se jeví v souvislosti se změnou hodnot v dnešní postmoderní společnosti jako zajímavý fakt. Dále vidíme i výraznější skupinu žen než mužů.

---

²⁰⁴ Možný uvádí, že láska se do manželství dostala teprve až začátkem 19. století [viz kapitola 2.1].

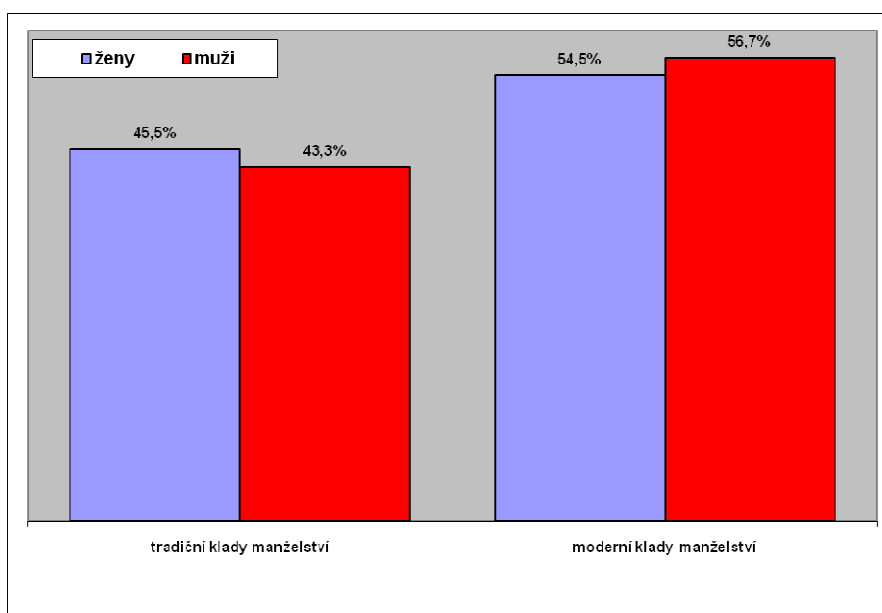
Otázka č. 4: Jaké jsou podle Vás přednosti manželství?

Graf č. 5

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 6

Zdroj: vlastní výzkum

Interpretace:

Výsledky dle tabulky č. 4c²⁰⁵ ukazují nejčastěji uváděné přednosti manželství v takovémto pořadí: „stvrzení vzájemné lásky“ (22,2%), „opora ve druhém“ (15,8%), „děti mají stejné příjmení jako rodiče“ (14,2%) a „sounáležitost a identifikace“ (12,3%).

Získaná data lze dále kvantifikovat do dvou skupin – **výhody** manželství, které považujeme za **tradiční** (manželství je tradice, opora ve druhém, legalizované sexuální soužití, bezpečné sexuální soužití, děti mají stejné příjmení jako rodiče a jednu z jiných možností), a **výhody** manželství, které lze pokládat za **moderní** (stvrzení vzájemné lásky, jsou zde zakotvena práva a povinnosti manželů, práva a povinnosti rodičů k dětem, menší pravděpodobnost rozchodu, pocit sounáležitosti a identifikace a dvě z jiných možností).

Jak ukazuje graf č. 7 a č. 8 převažují u většiny respondentů spíše moderní výhody pro uzavření manželství. V tabulce č. 4c²⁰⁶ vidíme, že 22,2% respondentů chápalo manželství jako stvrzení vzájemné lásky, a pokud tedy považujeme lásku za „moderní“ prioritu sezdaného soužití, přiklání se tedy výsledky spíše k moderním přednostem manželství.

Otázka č. 5: Jaké jsou podle Vás zápory manželství?

Interpretace:

Výsledky dle tabulky č. 5c²⁰⁷ ukazují, že respondenti považují za největší zápory sezdaného soužití „stereotyp ve vztahu“ (27,2%), „rozvod“ (21%) a „ztrátu pocitu svobody“ (13,6%).

„Stereotyp ve vztahu“ uvádějí spíše starší respondenti, u kterých můžeme předpokládat jisté zkušenosti s tímto záparem manželství, a dále více ženy než muži, i když rozdíl zde nejsou tak markantní.

Viditelnější rozdíl je ale u možnosti „rozvod“, a to více u žen (26,7%) než mužů (14,8%) a u mladší generace (25,9%) než starší (15,6%). U žen může být

---

²⁰⁵ Viz Příloha II

²⁰⁶ Viz Příloha II

²⁰⁷ Viz Příloha II

volba této možnosti spojena s představou velkého psychického dopadu rozvodu na ně i na děti, u mladší generace může vést představa rozvodu často k volbě předmanželského společného soužití.

**Otázka č. 6: Jaké jsou podle Vás klady nesezdaného soužití
(„žití na hromádce“)?**

Interpretace:

Jak ukazují výsledky v tabulce č. 6c²⁰⁸, mezi nejčastěji uváděné klady nesezdaného soužití patří výhoda, že „při rozchodu je méně problémů než při rozvodu“, a to více u mladších respondentů a u žen. Dalším uváděným kladem nesezdaného manželství je „možnost druhého lépe poznat před sňatkem“ a „možnost kdykoliv se opustit“. Zde můžeme pozorovat velmi vyrovnané výsledky u obou věkových kategorií, ale i u mužů a žen. U věkově mladší generace lze volbu této možnosti chápat vzhledem k individualismu a svobodě, které jsou tak typické pro dnešní postmoderní dobu. Překvapující je tento fakt u generace starší, která vždy rozhodnutí společného soužití chápala více jako trvalejší respektive doživotní volbu.

**Otázka č. 7: Jaké jsou podle Vás zápory nesezdaného soužití
(„žití na hromádce“)?**

Interpretace:

Jak ukazuje tabulka č. 7c²⁰⁹ nejčastěji uváděným záparem nesezdaného soužití je fakt, že „dětí žijící v nesezdaném svazku, neví, kam patří“ (31,4%). Tato odpověď se objevuje bez větších rozdílů u všech kategorií respondentů. Dalšími často uváděnými možnostmi jsou: „nejistota ve vztahu“ (26,1%), „práva manželů nejsou stanovena zákonem“ (15,1%) a „rozchod je zde samozřejmější než u manželství“ (14,7%), a to bez větších rozdílů u všech skupin respondentů.

---

²⁰⁸ Viz Příloha II

²⁰⁹ Viz Příloha II

Nyní bychom se mohli podívat blíže na výsledky otázek č. 3,4,5,6 a 7, a to u všech kategorií respondentů:

19-39 let

Jak ukazuje tabulka č.4a²¹⁰, mladší respondenti považují manželství především za stvrzení vzájemné lásky (22,4%), vidí v něm možnost opřít se o druhého (16,6%) a manželství jim též umožňuje, aby děti i rodiče měli stejné příjmení (15,2%). Tyto přednosti zároveň odpovídají výsledkům u otázky č. 3, kdy tato skupina respondentů uvádí jako důvody uzavření manželství především „vzájemnou lásku“ (26,1%), „snahu, aby se děti narodily v manželství“ (15,8%) a „touhu mít bezpečné zázemí“ (11,2%).

Za nevýhody manželství považuje mladší generace především „rozvod“ (25,9%), „stereotyp ve vztahu“ (22,2%) a „ztrátu pocitu svobody“ (17%). Hrozba rozvodu, ale i stereotypu ve vztahu, může vést, jak již bylo uvedeno, u mladší generace k volbě předmanželského soužití, „manželství na zkoušku“, a ztráta pocitu svobody souvisí se stále větší touhou po volnosti v dnešní postmoderní společnosti.

Výsledky též ukazují, že nejčastěji uváděnou výhodou nesezdaného soužití je pro mladší respondenty odpověď, že „při rozchodu je méně problémů než při rozvodu“ (34,7%), „mohu partnera lépe poznat před sňatkem“ (24,5%), „je svobodnější“ (13,6%) a „partneři se mohou kdykoliv opustit“ (13,6%), což viditelně koresponduje s uváděnými nevýhodami manželství této skupiny respondentů.

Za nevýhody nesezdaného soužití považují mladší respondenti především problém, že „děti v tomto svazku neví, kam patří“ (33,6%), „nejistotu ve vztahu“ (26,2%) a „rozchod je samozřejmější“ (16,4%), což úzce souvisí s uváděnými důvody pro uzavření manželství (otázka č. 3) u této kategorie dotazovaných.

40-74 let

„Starší“ respondenti považují manželství též jako mladší skupina respondentů za „stvrzení vzájemné lásky“ (21,9%), vidí v něm „oporu ve druhém“

---

²¹⁰ Viz Příloha II

(14,9%) a „sounáležitost a identifikaci“ (13,4%). První dvě nejčastěji uváděné odpovědi se ztotožňují s odpověďmi u mladší generace, nově se objevuje sounáležitost a identifikace u starších respondentů, i když ne s až tak velkým procentuelním rozdílem (11,2%). Tyto výsledky též korespondují s výsledky u otázky č. 3, kde tato skupina respondentů uvádí jako tři nejdůležitější důvody pro uzavření manželství: „vzájemnou lásku“ (28,6%), „snahu, aby se děti narodily v manželství“ (16,6%) a „touhu mít bezpečné zázemí“ (10,1%).

Za nevýhody manželství považují starší respondenti: „stereotyp ve vztahu“ (32,8%) a to velmi procentuelně výrazněji než mladší skupina respondentů (22,2%). Předpokládám, že starší generace má zkušenost se stereotypem ve vztahu více než mladší respondenti, a proto ho uvádí jako častou nevýhodu manželství. Výsledky též poukazují na rozvod (15,6%) jako nevýhodu manželství, která se objevuje procentuelně méně výrazněji než u mladší skupiny respondentů (25,9%). Většina respondentů starších již ve svém vztahu nemusí vidět hrozbu rozvodu, a proto ho nechápe jako nevýhodu manželství tak, jako mladší skupina respondentů.

Za výhodu nesezdaného soužití pro starší generaci respondentů je považováno: „při rozchodu je méně problémů než při rozvodu“ (31,8%), „partneři se mohou kdykoliv opustit“ (15,5%) a „partneři se lépe mohou poznat před sňatkem“ (14,7%). Výsledky u obou skupin respondentů jsou téměř totožné, jen výraznější je rozdíl u odpovědi „mohu partnera lépe poznat před sňatkem“, kdy starší generace uvádí tuto odpověď oproti mladší skupině respondentů o 10% méně častěji. Tento fakt může souviset s mnohem menší možností starší generace si „žít na hromádce“ vyzkoušet.

Za nevýhody nesezdaného soužití jsou u této skupiny respondentů považovány: „děti v nesezdaném soužití neví, kam patří“ (29,3%), „nejistota ve vztahu“ (26%) a „práva manželů nejsou stanovena zákonem“ (17,9%). Tato odpověď se neobjevuje u mladší generace respondentů na předních příčkách, pro ně je větší nevýhodou nesezdaného soužití eventualita rozchodu.

Ženy

Ženy považují manželství za „stvrzení vzájemné lásky“ (20,1%), předností manželství je podle nich fakt, že „děti mají stejné příjmení jako rodiče“ (16,4%) a mít „oporu ve druhém“ (14,8%). Tyto výsledky korespondují s nejčastěji uváděnými důvody uzavření manželství u kategorie ženy: „vzájemná láska“ (28,3%), „snaha, aby se děti narodily v manželství“ (16,3%) a „mít bezpečné zázemí“ (12,5%).

K nejčastějším záporům manželství patří dle žen: „stereotyp ve vztahu“ (28,1%), „rozvod“ (26,7%) a „ztráta pocitu svobody“ (10,4%), tzn., že v souvislosti s manželstvím můžeme vidět u žen obavu ze stereotypu, z rozvodu a ztráty svobody.

Za výhody nesezdaného soužití považují ženy: „při rozchodu je méně problémů než při rozvodu“ (38,6%), což úzce souvisí s rozvodem, jako záporům manželství u této kategorie respondentů, „mohu partnera lépe poznat před sňatkem“ (19,6%) a „partneři se mohou kdykoliv opustit“ (15%) odpovídá záporům manželství uváděných u žen: stereotypu ve vztahu a ztrátě svobody.

Nevýhody nesezdaného soužití jsou u žen: „děti v nesezdaném soužití, neví, kam patří“ (28,7%), „nejistota ve vztahu“ (27,9%) a „práva manželů nejsou stanovena zákonem“ (16,9%). Volba možnosti dotýkající se nejistoty ve vztahu dle mého mínění nekoresponduje s výše uváděnou touhou po svobodě u otázek č. 5 a č. 6.

Muži

Za výhody manželství považují muži: „stvrzení vzájemné lásky“ (25,0%), kde vidíme o něco málo větší procentuelní rozdíl oproti ženám (20,1%), což se jeví vzhledem k většímu zaměření žen na city jako zajímavý fakt. Další uváděnou možností je mít „oporu ve druhém“ (17,2%), „děti mají stejné příjmení jako rodiče“ (11,1%) a „sounáležitost a identifikace“ (11,1%). Tyto možnosti se objevovaly též u žen jen v o něco větší procentuelní míře. Výhody manželství uváděné u mužů odpovídají důvodům uzavírání manželství u této skupiny

respondentů: „vzájemná láska“ (26%), „snaha, aby se děti narodily v manželství“ (16%) a „touha mít bezpečné zázemí“ (8,5%).

Pro muže přináší manželství především hrozbu „stereotypu ve vztahu“ (26,2%), „ztrátu pocitu svobody“ (17,2%) a „možnost rozvodu“ (14,8%). Při porovnání výsledků mezi muži a ženami vidíme velmi výrazný procentuelní rozdíl u možnosti rozvodu. Jak již bylo řečeno, problematika rozvodu je často u žen spojována s psychickými dopady nejen na ně, ale i na děti, proto je tato možnost u nich častěji uváděna.

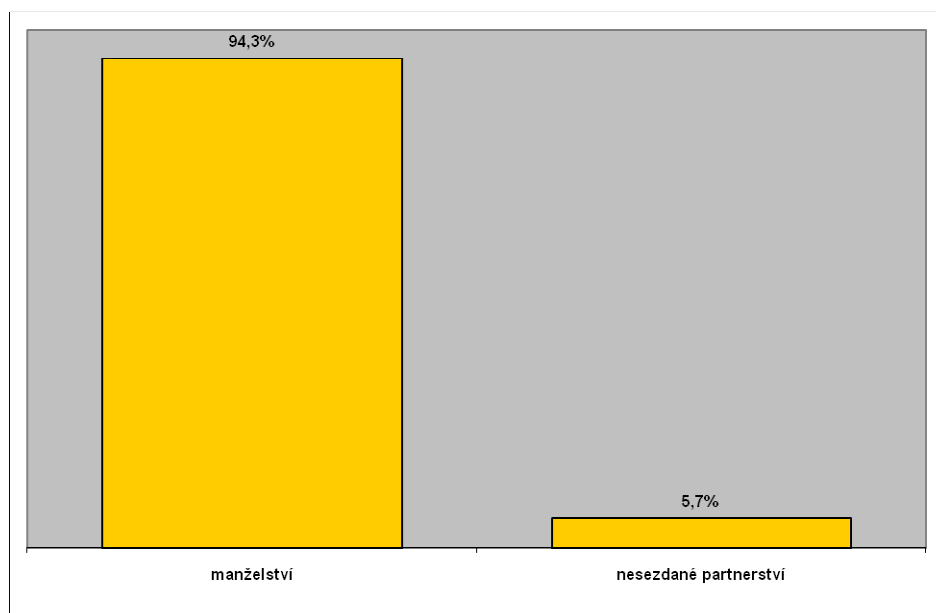
Za nejčastější klady nesezdaného soužití muži považují: „při rozchodu je méně problémů než při rozvodu“ (26,8%), „mohu partnera lépe poznat před sňatkem“ (20,3%) a „je volnější než legalizované“ (13,8%) a „partneři se mohou kdykoliv opustit“ (13,8%). Tyto možnosti se bez větších rozdílů objevovaly i u žen, jen výraznější byla opět u žen možnost dotýkající se menších problémů při rozchodu než při rozvodu. Volba možnosti, že je „nesezdané soužití volnější než legalizované“ byla též u mužů více procentuelně zastoupena než u žen (5,9%). Výsledky ukazují, že pro muže se stává svoboda jedním z důležitých prvků manželství a nesezdaného soužití.

Muži považují za záporné nesezdaného soužití: „děti v nesezdaném soužití, neví, kam patří“ (34,9%), „nejistota ve vztahu“ (23,9%) a „rozchod je samozřejmější“ (14,7%) stejně jako ženy bez výraznějších procentuelních rozdílů.

Otázka č. 8: jakou formu partnerství preferujete?

Graf č. 7

Zdroj: vlastní výzkum

Interpretace:

Jak ukazuje tabulka č. 8a,²¹¹ mladší respondenti preferují spíše „manželství na zkoušku, potom sezdané“ (72%), starší respondenti, spíše „sezdané“ partnerství (50,6%), i když se objevuje u této skupiny respondentů též volba „nejdříve na zkoušku, potom sezdané“, a to v celkem zvýšené procentuelní míře (44,2%), než by se dalo očekávat. Můžeme předpokládat, že tato skupina respondentů neměla možnost využít „soužití na zkoušku“ a na základě zkušeností v manželství by tuto variantu, pokud by to bylo zpětně možné, volila. U mužů a u žen jsou výsledky obdobné: obě skupiny též preferují nejdříve manželství „na zkoušku, poté sezdané“, a to o něco výrazněji ženy (62,1%) než muži (54,2%).

Jak ukazuje graf č. 7, můžeme říci, že manželství je u většiny respondentů stále významnou hodnotou a je výrazně upřednostňováno před nesezdaným soužitím po celý život. Velmi dobrý rodičovský vzor respondentů, o kterém jsme

²¹¹ Viz Příloha II

hovořili v souvislosti s otázkou č. 1, vytvořil u dotazovaných pozitivní vztah k manželství.

Otázka č. 9: Žil/a jste nebo žijete v současné době v nesezdaném soužití?

Interpretace:

Jak ukazuje tabulka č. 15a,²¹² mladší respondenti mají výraznější zkušenost s tzv. „žití na hromádce“ (61%) než respondenti starší (22,1%). V návaznosti na teoretická východiska této diplomové práce odpovídají tyto výsledky vývoji a proměnám manželství v průběhu času. Starší respondenti neměli možnost poznat žití v nesezdaném soužití, vzhledem k tomu, že jim to doba, ve které žili, neumožňovala, mladší respondenti tuto příležitost, mají a jak ukazují výsledky ji i plně využívají.

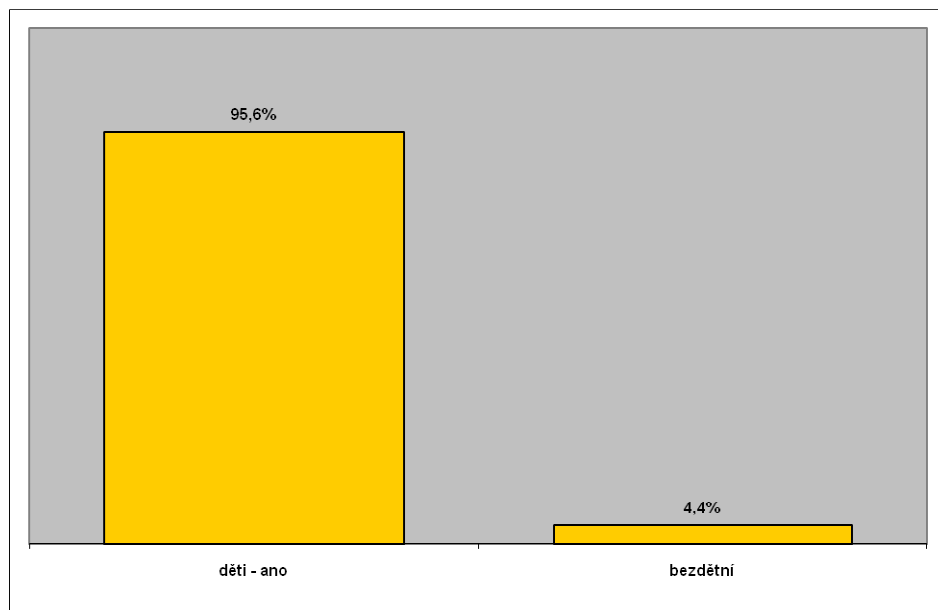
Dle pohlaví nevidíme výraznější rozdíly mezi muži a ženami, přesto celkově převažuje odpověď „ne“ jak u těchto skupin respondentů, tak i u skupin dle věku. Faktem zůstává, že se respondenti přiklání spíše k tradičnímu manželství než nesezdanému soužití, což koresponduje současně s otázkou č. 8.

---

²¹² Viz Příloha II

Otázka č. 10: Děti...

Graf č. 8

Zdroj: vlastní výzkum

Interpretace:

Dle tabulky č. 10a²¹³ můžeme říci, že většina respondentů z kategorie starších již děti má, jen malé procento je nemá, a v budoucnu s nimi nepočítá. V kategorii mladších respondentů se objevuje výrazněji možnost „nemám, ale v budoucnu s nimi počítám“, i když velká část těchto respondentů též již děti má. Co se týká pohlaví, je zde viditelné jen vyšší procentuelní zastoupení u možnosti „nemám a do budoucna s nimi nepočítám“ u mužů (6,9%) než u žen (2,3%).

Jak ukazuje graf č. 8, jsou děti stále velmi trvalou hodnotou u všech kategorií respondentů, tudíž můžeme hovořit o tradičním rodinném chování respondentů.

---

²¹³ Viz Příloha II

Otázka č. 11: Za živitele rodiny považují...

Interpretace:

Jak ukazují výsledky v tabulce č. 11c,²¹⁴ u všech kategorií respondentů se podílí na finančním zajištění rodiny oba partneři stejným dílem. Jak již bylo uvedeno v teoretické části této práce, moderní společnost přináší i ženám možnost se seberealizovat a pracovat mimo domov, tudíž se i finančně podílet na chodu domácnosti společně s partnerem. Výsledky této otázky se tedy přiklání k modernímu chování respondentů.

Otázka č. 12: V naší domácnosti rozdělujeme činnosti (práci) na tzv. mužské a ženské...

Interpretace:

Jak naznačují výsledky v tabulce č. 12a²¹⁵ a 12b,²¹⁶ u většiny respondentů jsou práce v domácnosti spíše děleny na mužské a ženské, tedy se přiklání k tradiční dělbě práce mezi partnery. Pokud se ale podíváme na výsledky blíže a porovnáme jen odpovědi „rozhodně ano“ (8,5%) a „rozhodně ne“ (17,7%), jak ukazuje tabulka č. 12c²¹⁷, zjistíme, že se zde objevuje markantnější rozdíl, tudíž je zde více tendence k moderní dělbě práce v rodině.

Otázka č. 13: Jaká je podle vás úloha ženy v rodině?

Interpretace:

Jak ukazuje tabulka č. 13c,²¹⁸ žena je v rodině nejčastěji chápána jako matka (18,4%), opora manžela (17,4%) a jako manželka (16,5%).

---

²¹⁴ Viz Příloha II

²¹⁵ Viz Příloha II

²¹⁶ Viz Příloha II

²¹⁷ Viz Příloha II

²¹⁸ Viz Příloha II

Otázka č. 14: Jaká je podle Vás úloha muže v rodině?

Interpretace:

Na základě výsledků z tabulky č. 13c,²¹⁹ role muže v rodině je nejčastěji posuzována jako role „otce“ (18,8%), „opory manželky“ (18,3%) a jako „manžela“ (16,4%) u všech kategorií respondentů.

Nyní bychom se podívali blíže na výsledky u otázky č. 12 a 13, a to u všech skupin respondentů.

19-39 let

Mladší skupina respondentů pojímá ženu v rodině především jako „matku“ (17,6%), „oporu manžela“ (17,6%) a „starající se o domácnost“ (15,3%). Méně často se objevuje u této skupiny respondentů žena jako ta, která „vydělává peníze“ (7,2%).

Muž je nejčastěji chápán jako „otec“ (17,8%), „opora manželky“ (17,5%) a jako „manžel“ (15,2%). Velmi výraznější hodnota je u role muže v odpovědi „vydělávat peníze“ (14,7%) a nižší hodnota u odpovědi „starat se o domácnost“ (8,9%), tzn. že u mladší skupiny respondentů je výrazný sklon k tradičnímu rodinnému chování.

40-74 let

Starší skupina respondentů chápe ženu v rodině především jako „matku“ (19,4%), „manželku“ (18,1%) a „oporu manžela“ (17,2%). Výrazněji se ale jeví opět odpověď „starat se o domácnost“ (15,3%) a procentuálně méně se objevuje odpověď „vydělávat peníze“ (7,5%).

Muž je nejčastěji u této skupiny respondentů chápán jako „otec“ (20,1%), „opora manželky“ (19,2%) a „manžel“ (17,9%). Četnější je ale též u role muže odpověď „vydělávat peníze“ (14,4%) a méně častěji se objevuje odpověď „starat se o domácnost“ (7,3%) tzn., že i starší generace respondentů je nakloněna více k tradičnímu rodinnému chování.

Zajímavý se jeví též fakt, že mladší skupina respondentů zdůrazňuje více roli „milanky“ (12,8%) a „milence“ (12%) než generace starší (8,4% a 7,7%).

---

²¹⁹ Viz Příloha II

Domnívám se, že mladší generace respondentů klade větší důraz na oblast sexuálního života.

Ženy

Jak ukazují výsledky, ženy v rodině vnímají sebe především jako „matku“ (18,4%), „oporu manžela“ (17,4%) a „starající se o domácnost“ (15,7%). Méně už jako tu, která vydělává peníze (7,5%).

Muže chápou jako „otce“ (18,9%), svou „oporu“ (18,6%), „manžela“ (15,3%) a toho, kdo „vydělává peníze“ (15,3%). Méně již je muž ženami vnímán jako ten, kdy by se měl „starat o domácnost“ (8,4%). Zde opět vidíme sklon k tradičnímu rodinnému chování.

Muži

Muži vnímají roli ženy v rodině především jako „matku“ (18,5%), jako „manželku“ (17,8%) a svou „oporu“ (17,4%). Častěji se objevuje též odpověď „starat se o domácnost“ (14,8%) a méně často odpověď „vydělávat peníze“ (7%).

Muži sebe sami chápou jako „otce“ (18,8%), „manžela“ (17,8%) a „oporu manželky“ (17,8%). Dále se četněji objevuje odpověď „vydělávat peníze“ (13,5%) a méně často „starat se o domácnost“ (7,9%). Můžeme tedy konstatovat, že i u mužů se objevuje tendence k tradičnímu rodinnému chování.

Otázka č. 15: Ve které oblasti dochází podle Vás nejčastěji k nehodám s partnerem/kou?

Interpretace:

Jak ukazují výsledky v tabulce č. 15c,²²⁰ nejčastěji dochází k neshodám mezi partnery v oblasti péče o domácnost, a to u všech kategorií respondentů.

Jako zajímavý se jeví tento fakt s ohledem na otázku č. 13 a 14, kdy všechny skupiny respondentů mají tendenci k tradičnímu rodinnému chování ve vnímání role ženy a muže v rodině. Otázkou zůstává, proč tedy dochází v oblasti péče o domácnost často k neshodám mezi partnery.

---

²²⁰ Viz Příloha II

Otázka č. 16: Co je pro Vás osobně v životě nejdůležitější?

Interpretace:

Jak ukazuje tabulka č. 16e,²²¹ v rámci výběru z několika předložených hodnot uváděli respondenti na prvním místě nejčastěji zdraví.

Možný²²² hovoří o tom, že ve většině výzkumů, které se zabývají životními hodnotami české populace, se opakovaně na prvním místě ocitá zdraví jako hodnota základní a nejvyšší. Zdraví většina lidí chápe jako prostředek pro dosažení stanovených cílů. Bez zdraví bychom nedosáhli toho, co chceme. Ale děláme vše proto, abychom byli zdraví? Pravdou je, že v České republice během posledních dvaceti let klesla významně úmrtnost a prodloužil se lidský věk, ale stále více se setkáváme s civilizačními chorobami, jako je obezita, kardiovaskulární onemocnění a onemocnění onkologická. Tato onemocnění vznikají především důsledkem špatné životosprávy a životního stylu, a pokud by tedy zdraví bylo na první příčce hodnotové hierarchie každého z nás, jistě bychom mu věnovali více pozornosti.

Pokud tedy tuto hodnotu ve výsledcích našeho výzkumu pomineme, zjistíme, že se na první příčce objevuje rodina (23,9%), tzn., že hovoříme o prorodinném chování u všech kategorií respondentů.

Cílem 1 bylo zjistit, zda se volba typu partnerského soužití odvíjí od osobní zkušenosti respondentů z původní rodiny, z níž vzešli, z osobní zkušenosti s nesezdaným partnerským soužitím, manželstvím či rozvodem.

h₁ Předpokládám, že volba typu partnerského soužití se odvíjí od osobní zkušenosti respondentů z původní rodiny, z níž vzešli, z osobní zkušenosti s nesezdaným partnerským soužitím, manželstvím či rozvodem.

Na základě předložených výsledků bylo zjištěno, že volba partnerského soužití je odvozena od osobní zkušenosti respondentů z původní rodiny, z osobní zkušenosti s nesezdaným partnerským soužitím, manželstvím i rozvodem. Dílčí hypotéza **h₁** byla **potvrzena**.

---

²²¹ Viz Příloha II

²²² Srov. MOŽNÝ, I. *Česká společnost. Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*, s. 51-63.

Cílem 2 bylo zjistit, zda starší generace respondentů bude více než generace mladší zastáncem tradičního rodinného chování.

h₂ Předpokládám, že starší generace respondentů bude více než generace mladší zastáncem tradičního rodinného chování.

Výsledky ukazují, že starší generace respondentů je více než generace mladší zastáncem tradičního rodinného chování. Dílčí **hypotéza h₂ byla potvrzena**.

Cílem 3 bylo zjistit, zda mladší generace více než starší generace vychází z osobní zkušenosti s nesezdaným soužitím.

h₃ Předpokládám, že mladší generace více než starší generace vychází z osobní zkušenosti s nesezdaným soužitím.

Výše předložené výsledky ukazují, že mladší generace respondentů více než starší vychází z osobní zkušenosti s nesezdaným soužitím. Můžeme tedy říci, že dílčí **hypotéza h₃ byla potvrzena**.

Cílem 4 bylo zjistit, zda ženy více než muži inklinují k tradičnímu rodinnému chování.

h₄ Předpokládám, že ženy více než muži inklinují k tradičnímu rodinnému chování.

Jak ukazují výsledky, bylo zjištěno, že ženy více inklinují k tradičnímu rodinnému chování. Dílčí **hypotéza h₄ byla tudíž potvrzena**.

Cílem 5 bylo zjistit, zda nové hodnoty postmoderní společnosti, jako jsou autonomie, individualismus a svoboda, ovlivňují volbu rozhodnutí respondentů o formách soužití.

h₅ Předpokládám, že mladší respondenti budou více ovlivněni novými hodnotami postmoderní společnosti, jako jsou autonomie, individualismus a svoboda, v oblasti volby forem soužití než respondenti starší.

Dle výsledků bylo zjištěno, že mladší respondenti jsou více ovlivněni novými hodnotami postmoderní společnosti v oblasti volby forem soužití než respondenti starší. Dílčí **hypotéza h₅ byla potvrzena**.

Cílem výzkumu bylo zjistit, zda volba tradičního manželského svazku, moderního partnerství či postmoderních alternativ v soužití bude ovlivněna osobní

zkušeností respondentů z původní rodiny, jejich věkem či pohlavím respondentů. Na základě tohoto cíle byla zvolena hlavní hypotéza založená na předpokladu, že v dnešní postmoderní rodině přetrvávají tradiční rodové stereotypy.

Vzhledem k výše uvedeným výsledkům, bylo zjištěno, že v dnešní postmoderní rodině stále přetrvávají tradiční rodinné stereotypy. Můžeme tedy konstatovat, že byly **potvrzeny** jak zvolené **dílčí hypotézy**, **tak hypotéza hlavní**.

9 Diskuse

Jedním z dílčích cílů výzkumu bylo zjistit, zda se volba typu partnerského soužití odvíjí od osobní zkušenosti respondentů z původní rodiny, z níž vzešli, z osobní zkušenosti s nesezdaným partnerským soužitím, manželstvím či rozvodem.

Dle Nakonečného je rodina a především rodiče, důležitým, dalo by se říci až nenahraditelným prvkem při výchově dětí. Rodiče jsou pro ně nejen vychovateli, ale i vzorem v chování, myšlení a hodnotové orientaci.²²³

Jak ukazují výsledky této diplomové práce, můžeme v souvislosti s předešlým faktem uvést, že rodiče převážné většiny respondentů žili po celý život v celkem harmonickém manželství a mohli se tak stát pro respondenty příkladem. Vzhledem k pozitivnímu vzoru rodičů, se tak manželství stalo významnou hodnotou a je respondenty upřednostňováno před nesezdaným soužitím. Respondenti u manželství uváděli více kladů než záporů. Můžeme tedy říci, že osobní pozitivní zkušenost vycházející z původní rodiny respondentů značně ovlivnila jejich volbu typu partnerského soužití.

Dílčím cílem č. 2 bylo zjistit, zda starší generace respondentů bude více než generace mladší zastáncem tradičního rodinného chování.

Po druhé světové válce na českou rodinu silně působila po všech stranách panující ideologie socialismu. Vzhledem k omezeným možnostem dotýkajících se společenského a pracovního uplatnění, se zvýšila sňatečnost a porodnost. Uzavření manželství se stalo jedinou oblastí seberealizace a tudíž referenční hodnotou.²²⁴

Dle předložených výsledků, můžeme konstatovat, že u starší generace respondentů výrazně převažují tradiční důvody pro uzavření manželství. Starší generace uvádí u manželství více kladů než záporů a preferuje manželství na celý život jako formu koexistence před nesezdaným soužitím. Přestože se objevuje snaha partnerů spolupodílet se na péči o domácnost a děti, role muže a ženy

---

²²³ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*, str. 242.

²²⁴ Viz Kapitola 2.4

v rodině je u starších respondentů stále vnímána tradičně. Hodnoty, které starší respondenti uváděli, jsou v rámci této práce též považovány za tradiční.

Dílčím cílem č. 3 bylo zjistit, zda mladší generace více než starší generace vychází z osobní zkušenosti s nesezdaným soužitím.

Jak již bylo řečeno, manželství před rokem 1989 se stalo hodnotou, ale zároveň bylo i jedinou možnou „kariérou“, pro kterou se lidé svobodně mohli rozhodnout.²²⁵

Po roce 1989 nastaly v souvislosti s politickými změnami i změny v chování mladých lidí. Mladým lidem bylo umožněno cestovat, vzdělávat se a budovat kariéru. Důsledkem toho klesá sňatečnost a porodnost, manželství je nahrazováno alternativními formami soužití jako je nesezdané soužití či singles.²²⁶

S předloženými výsledky též korespondují fakta, která ukazují, že mladší respondenti mají větší zkušenost s nesezdaným soužitím než respondenti starší. Zároveň bylo zjištěno, že mladší respondenti vidí více kladů na nesezdaném soužití než generace starší. Nedůvěra starších respondentů k nesezdanému soužití může být ovlivněna nejen tradicí, ale i chybějící zkušeností této věkové skupiny s uvedeným typem soužití.

Cílem č. 4 bylo zjistit, zda ženy více než muži inklinují k tradičnímu rodinnému chování.

V současné české rodině oba partneři pracují. Pracovní kariéře se ale častěji věnuje muž, který již není výhradním živitelem rodiny. Dělbá práce v rodině často neexistuje a péče o rodinu a domácnost zůstává z tradice ženě. Žena se totiž nemůže zbavit své role v domácnosti, protože není nikdo, kdo by jí nahradil.²²⁷

Tento fakt se též odráží v předložených výsledcích. Ženy se přiklánějí více k tradičním důvodům uzavření manželství a vidí také na něm více předností než muži. Současně ženy preferují manželství před nesezdaným soužitím po celý život a hodnoty volené ženami též považujeme v rámci této diplomové práce za tradiční. Přestože stejně jako u respondentů starších převažuje u žen tradiční

---

²²⁵ Viz Kapitola 2.4

²²⁶ Viz Kapitola 2.5

²²⁷ Viz kapitola 3.2.4

rodinné chování, objevuje se v dnešní rodině spolužitelství a snaha po spolupráci partnerů při péči o děti a domácnost.

Cílem 5 bylo zjistit, zda nové hodnoty postmoderní společnosti, jako jsou autonomie, individualismus a svoboda, ovlivňují volbu rozhodnutí respondentů o formách soužití.

Člověk v současné společnosti je chápán jako individuum, je stále více autonomní, nezávislý na sociálních skupinách a touží především po možnosti svobodné volby. Dnešní lidé jsou si stále více vědomi osobní svobody a věnují pozornost mezilidským vztahům v manželství. Zároveň ale dochází k deformaci některých základních hodnot – chybné chápání vzájemné nezávislosti partnerů, neshody v názorech na výchovu dětí či rostoucí počet rozvodů. V dnešní společnosti představuje láska hlavní vzor sociální vazby. Musí být ale založená na svobodě partnera, a právě touto svobodou je dána křehkost této vazby.²²⁸

Na základě výzkumu bylo zjištěno, že zápory manželství uváděné mladší generací korespondují s klady nesezdaného soužití této skupiny respondentů. Ve výsledcích se odráží touha po svobodě a možnosti se s partnerem kdykoliv rozejít. Mladí lidé vstupují do partnerského svazku s tím, že si nechávají otevřená tzv. „zadní vrátka“. Mladší respondenti také více preferují soužití nejdříve na zkoušku (s touto formou soužití mají také více zkušeností než respondenti starší), potom manželství.

Výzkum potvrdil hlavní hypotézu i její dílčí hypotézy. Můžeme říci, že do postmoderní rodiny zasahují tradiční rodinné stereotypy.

---

²²⁸ Viz Kapitola 4

Závěr

Předložená práce Proměny partnerství, manželství a rodiny poukazuje na širší souvislosti sledovaného jevu, kterým je proměna partnerství, manželství a rodiny v průběhu času. Jak již bylo zmíněno v Úvodu, rodina prošla v historii velkými změnami, ale vždy byla považována za instituci zaručující sociální a kulturní soudržnost, strukturaci soukromého života jednotlivců a byla základem každé společnosti.

Dnešní postmoderní společnost je chápána jako silně individualistická s důrazem na autonomii člověka, svobodu a nezávislost. Tyto charakteristiky se rovněž odrážejí v pohledu na manželství a rodinu, a proto tedy odborníci hovoří o krizi rodiny a jejím rozpadu.

Jak ukazuje teoretická část této diplomové práce, pohled na manželství a rodinu se v průběhu času významně měnil. Od křesťanského hlediska svátostné povahy manželství, monogamie a nerozlučitelnosti manželů, přes tradiční pojetí s důrazem na vzájemnost, soudržnost a socializaci v rodině, k moderní koncepci svazku mezi mužem a ženou na základě smlouvy, od níž lze kdykoliv odstoupit, až po postmoderní formy soužití – nesezdané soužití, singles, registrované partnerství, aj.

S vývojem manželství a rodiny souvisí též měnící se postavení ženy a muže v těchto institucích. V tradičním modelu je chápán muž jako živitel a ten, komu přísluší veřejná sféra, žena v tomto typu rodiny patří do sféry soukromé. Moderní doba přináší ženě nezávislost a ekonomickou samostatnost, v postmoderní rodině oba partneři pracují, jsou spoluživitelé, ale v domácnosti přetrvává tradiční model.

Cílem výzkumu této diplomové práce bylo zjistit, zda volba tradičního manželského svazku, moderního partnerství či postmoderních alternativ v soužití bude ovlivněna osobní zkušeností respondentů, jejich věkem a pohlavím. Na základě cíle šetření byla zvolena hypotéza s předpokladem, že v dnešní postmoderní rodině přetrvávají tradiční rodové stereotypy. V souvislosti s výsledky u dílčích hypotéz byla tato hypotéza potvrzena.

Výzkum uskutečněný v rámci této diplomové práce ukázal, že rodičovský vzor je pro dítě velmi důležitý především v předávání hodnot a norem. Kvalita

vztahu rodičů, ale i forma soužití, ovlivňují budoucí podobu partnerského soužití jejich potomka.

Dále bylo zjištěno, že se starší generace respondentů vzhledem k době ve které zakládala rodiny, přiklání více k tradičnímu rodinnému chování než generace mladší. Tato fakta zároveň souvisí i s tím, že mladší generace má větší zkušenost s nesezdaným soužitím než generace starší.

K tradičnímu rodinnému chování se více přiklánějí ženy než muži, a to z důvodu stále přetrvávajících rodových stereotypů ve společnosti.

Přestože se v postmoderní rodině objevují tradiční rodové stereotypy, je dnešní rodina ovlivněna novými hodnotami společnosti, které rodině a vztahům v ní dávají nejistotu, nestabilitu a křehkost, na druhé straně poskytují člověku svobodu volby a v souvislosti s ní i větší zodpovědnost za rozhodnutí.

Seznam použitých zdrojů

Monografické publikace

BARTOŇOVÁ, D. Rodiny a domácnosti. In *Populační vývoj České republiky 2001-2006*. Praha: Univerzita Karlova, 2007, s. 63-75. ISBN 978-80-86561-77-6.

ČERMÁKOVÁ, M. *Proměny současné české rodiny: rodina-gender-stratifikace*. MAŘÍKOVÁ, H. [et.al.] Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2000. ISBN 80-85850-93-1.

SINGLY, F. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-249-1.

DOLISTA, J. Základní teologická zповěď o manželství. In POLIVKA, J. a kol. *Povídání o manželství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 108-173. ISBN 80-7182-245-5.

FIALOVÁ, L. Sňatečnost. In *Populační vývoj České republiky 2001-2006*. Praha: Univerzita Karlova, 2007, s. 23-30. ISBN 978-80-86561-77-6.

HAMPLOVÁ, D. Postoje k manželství a rodičovství. In *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2000, s. 67-78. ISBN 80-85850-87-7.

HATÁK, V., HANZÁKOVÁ, V. *Rodinný právník. První pomoc ve věcech právních*. Pardubice: Mayday, 2009. ISBN 978-80-86986-44-9.

HEYWOOD, A. *Politické ideologie*. Praha: Victoria publishing, a.s., 1994. ISBN 80-85865-10-6.

HOLUB, M., NOVÁ, H. *Zákon o rodině. Komentář a předpisy související*. 6. aktualizace a doplněné vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2004. ISBN 80-7201-451-X.

HRDÝ, L. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 1993. ISBN 80-901424-1-9.

CHODĚRA, O. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0217-7.

JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-749-3.

- JARKOVSKÁ, L. Prohlédněme genderové stereotypy In *ABC feminizmu*. Brno: Nesehnutí, 2004, s. 19-27. ISBN 80-903228-3-2.
- JAN PAVEL II. *Familiaris Consortio. O úkolech křesťanské rodiny v současném světě*. Praha: České katolické nakladatelství, 1996. ISBN 80-7113-161-X.
- KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1997. ISBN 80-85959-28-3.
- KELLER, J. *Dvanáct omylů sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 1995. ISBN 80-85850-09-5.
- KELLER, J. *Nedomyšlená společnost*. Brno: Doplněk, 1995. ISBN 80-85765-41-1.
- KELLER, J. *Úvod do sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 1997. ISBN 80-85850-25-7.
- KOVAŘÍK, J., ŠMOLKA, P. *Současná rodina: problémy - konstanty - proměny – naděje*. Praha: Asociace manželských a rodinných poradců ČR, 1996. ISBN nevedeno.
- KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk, prostředí a výchova*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- KUČERA, M. Demografické chování. In *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2000, s. 7-20. ISBN 80-85850-87-7.
- KUČERA, M. Představy o postavení sňatku a narození dětí v životní dráze mladých svobodných lidí. In *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2000, s. 45-62. ISBN 80-85850-87-7.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
- LENDROVÁ, M. a kol. *Eva nejen v ráji. Žena v Čechách do 19. století*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0375-6.
- MACHULA, T. Filosoficko-antropologický pohled na tradiční rodinu. In ŠRAJER, J., MUSIL, L. (eds.) *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. Brno: Albert, 2008, s. 21-30. ISBN 978-80-7326-145-0.

- MAŘÍKOVÁ, H. *Muž v rodině: demokratizace sféry soukromé*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1999. ISBN 80-85950-69-3.
- MAŘÍKOVÁ, H. Rodina: proměny mateřství, otcovství a rodičovství. In *ABC feminismu*. Brno: Nesehnutí, 2004, s. 39-50. ISBN 80-903228-3-2.
- MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-25236-2.
- MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Studijní texty. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 1993. ISBN 80-901424-7-8.
- MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.
- MOŽNÝ, I. *Česká společnost. Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-624-1.
- MOŽNÝ, I. *Moderní rodina: mýty a skutečnost*. Brno: Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8.
- MOŽNÝ, I. *Proč tak snadno... Některé rodinné důvody sametové revoluce*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 1999. ISBN 80-85850-80-X.
- MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2006. ISBN 80-86429-58-X.
- MURPHY, T. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 2. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2004. ISBN 80-86429-25-3.
- NAKONEČNÝ, M.. *Sociální psychologie*. Praha: ACADEMIA, 2000. ISBN 80-200-0690-7.
- OAKLEYOVÁ, A. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-403-6.
- PLAŇAVA, I. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-039-2.
- RAUS, P. Muž, žena a jejich vztah: rovnost a rozmanitost. In DZIAMONOVÁ, V. et. *Nejsme stejní. Sociálně udržitelný model vztahů mezi muži a ženami*. Ostrava: Ethics, s.r.o., 2009, s. 52-69. ISBN 978-80-904040-0-7.

SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2007.
ISBN 978-80-7367-250-8.

SOKOL, J. *Filosofická antropologie*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-627.

SULLEROTOVÁ, E. *Krize rodiny*. Praha: Karolinum, 1995.
ISBN 80-7184-647-3.

VESELÁ, R. a kol. *Rodina a rodinné právo – historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, s.r.o., 2003. ISBN 80-86432-48-3.

VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

Tištěné seriálové publikace

ČERMÁKOVÁ, M. Postavení žen na trhu práce. *Sociologický časopis*, 1997, roč. 33, č. 4, s. 389 - 404.

KASTNEROVÁ, M. Ideologie jednotlivců, singles a skutečnost žití o samotě. *Sociální práce*, 2009, roč. 9, č. 4, s. 134-143.

NÁGLOVI, L. a S., *Manželská setkání: bulletin sdružení YMCA*, 1997, roč. 6, č. 4, s. 2- 4.

NOVÁKOVÁ, J. Veřejná diskuse na téma rovnost mužů a žen. *Sociální politika*, 2002, roč. 28, č. 10, s. 7.

TOMÁŠEK, M. Proč bydlíme sami? *Psychologie dnes*, 2007, roč. 13, č. 3, s. 30-32.

VODÁKOVÁ, A. Hodnotový svět žen a jeho paradoxy. *Sociologický časopis*, 1995, roč. 31, č.1, s. 40-41.

Cizojazyčné zdroje

LEUNINGER, E. *Bricht die Familie auseinander?* [on-line] Vydáno 1.8. 1999. [cit. 2010-02-28]. Dostupné na WWW: <www.leuninger.de/sozial/familie.htm#Wandel>.

NOTZ, G. Impulse für eine Gesellschaft von morgen geben. In *Das Parlament Nr. 33/34 v. 9/16.8. 2004*, s.1.

ZINNER, R. a kol. *Sozialkunde*. Berlin: Cornelsen, 2005.
ISBN 978-3-464-65120-9.

Elektronické zdroje

BIERZOVÁ, J. *Rozdělení domácích prací v rodinách s dětmi* [on-line]. Vydáno 22. 7. 2006 [cit. 2010-01-02]. Dostupné na WWW: <www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2006072206>.

Dávky v hmotné nouzi [on-line] poslední aktualizace 16.3. 2010 [cit. 2010-03-17]. Dostupné na WWW: <www.finance.cz/socialni-podpora/informace/pomoc-hmotna-nouze/hmotna-nouze>.

DUDOVÁ, R., VOHLÍDALOVÁ, M. *Rodina a rodičovství v individualizované společnosti* [on-line]. Vydáno 29. 1. 2005 [cit. 2010-01-02]. Dostupné na WWW: <www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2005112901>.

Finanční podpora rodiny [on-line]. Poslední aktualizace 6. 1. 2010 [cit. 2010-07-01]. Dostupné na WWW: <www.mpsv.cz/cs/4#fpr>.

Gilles Lipovetsky – Éra prázdnoty [on-line] [cit. 2010-03-25]. Dostupné na WWW: <[www.psycholousek.cz/downloads/Gilles Lipovetsky.pdf](http://www.psycholousek.cz/downloads/Gilles%20Lipovetsky.pdf)>.

KOZLOVÁ, L. *Metody výzkumu v sociální práci* [on-line]. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta, 2007 [cit. 2010-03-24]. Dostupné na WWW: <www.zsf.jcu.cz/studium/studijni-programy-obory-kurzy/podpurne-studijni-texty/spvs/metody-vyzkumu-v-socialni-praci/view?searchterm=opora>.

Krize rodiny – samota, která škodí [on-line]. Vydáno 20.9. 2008 [cit. 2010-03-25]. Dostupné na WWW: <spunt.centrum.cz/miminko/vychova-vzdelani/2009/9/20/clanky/krize-rodiny-samota-ktera-skodi>.

PALONCYOVÁ, J. *Domácnosti a rodiny podle výsledků sčítání lidu, domů a bytů* [on-line]. Praha: VUPSV, 2004 [cit. 2010-01-15]. Dostupné na WWW: <www.vupsv.cz/paloncyova_domacnosti>.

PALONCYOVÁ, J. *Rodinné chování mladé generace. Závěrečná zpráva z Biografického výzkumu mladé generace 2002* [on-line]. Praha: VUPSV, 2002 [cit. 2010-01-15]. Dostupné na WWW: <www.vupsv.cz/paloncyova_rodinne_chovani.pdf>.

Přídavek na dítě [on-line] [cit. 2010-03-17]. Dostupné na WWW: <www.mesec.cz/mzdy-a-duchod/socialni-podpora/socialni-davky/pruvodce/pridavek-na-dite>.

SIMONOVÁ, N. *Pojetí společnosti z pera Gilla Lipovetského* [on-line]. Praha: Sociologický ústav AV ČR [cit. 2010-01-08]. Dostupné na WWW: <www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=146&lst=108>.

Sociální příplatek [on-line] [cit. 2010-03-17]. Dostupné na WWW: <www.mesec.cz/mzdy-a-duchod/socialni-podpora/socialni-davky/pruvodce/socialni-priplatek>.

ŠRAJER, J. Nové pojetí manželství In *Teologické texty* [on-line]. Praha: 2003, s. 17-19 [cit. 2009-12-26]. Dostupné na WWW: <www.tf.jcu.cz/katedry/ket/studium/srajer/ps_ls/etika_manzelstvi>.

MACHÁČKOVÁ, J., ZÁLESKÁ, V. a kol. *Současné negativní trendy ve vývoji české rodiny* [on-line]. České Budějovice: ZSF JČU, 2009 [cit. 2010-01-30]. Dostupné na WWW: <www.zsf.jcu.cz/struktura/katedry/kko/projekty/frvs-2008/opora-soucasne-negativni-trendy-ve-vyvoji-ceske-rodiny/view?searchterm=opora>.

Ostatní zdroje

HAMPLOVÁ, D., PIKÁLKOVÁ, S. Manželství, nesezdaná soužití a partnerský vztah. In *Současná česká společnost. Sociologická studie* [CD-ROM]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002, s. 127-148.

KŘÍŽKOVÁ, A. Česká žena v práci a rodině posledního desetiletí. In MANSFELDOVÁ, Z., TUČEK, M. *Současná česká společnost. Sociologická studie* [CD-ROM]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002, s. 148-159.

Papežská rada pro rodinu. *Rodina, manželství a „fakticky existující soužití“*. Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2001. ISBN neuvedeno.

Právní postavení žen v České republice. Praha: Nadace Gender Studies, 1998. ISBN 80-902367-1-5.

Zákon o rodině 1963/94 Sb.

Život z víry. 2. vydání. České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2005. ISBN 80-7040-809-X.

Kongregace ohledně návrhu právního uznání svazků mezi homosexuály. Praha: Česká biskupská konference, 2003. ISBN neuvedeno.

Seznam příloh

Příloha I: Dotazník

Příloha II: Výsledky výzkumu – tabulky

Příloha I

Dotazník zjišťující postoje veřejnosti k partnerství, manželství a rodině

Vážení,

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění následujícího dotazníku, který je součástí širšího šetření v rámci zjišťování postojů veřejnosti k proměnám partnerství, manželství a rodiny.

V dotazníku prosím označte **tučně** Vámi zvolenou odpověď, popř. ji vypište do vymezeného prostoru. Žádám Vás o úplné a pečlivé vyplnění a zaslání (nejlépe obratem) na adresu **MarketaTrublova@seznam.cz**. Dotazník je anonymní a Vámi uvedené informace nebudou zneužity. Děkuji

Markéta Trůblová

studentka TF JČU v Českých Budějovicích

Jste   muž   žena

Váš věk:.....

Váš rodinný stav:

- svobodný/á
- ženatý/vdaná
- rozvedený/á
- vdovec/vdova

Žijí

- v nesezdaném soužití (společná domácnost)
- sám
- s rodiči
- v manželství

Nejvyšší dosažené vzdělání:

- základní
- střední bez maturity
- střední s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské

1. Vaši rodiče:

- byli/jsou v jednom manželství po celý život
- byli sezdaní, tzn. manželé, ale rozvedli se
- žili/žijí v jednom nesezdaném partnerství po celý život
- žili v jednom nesezdaném partnerství, ale rozešli se
- jiná možnost, uveďte prosím jaká.....

2. Jak byste charakterizoval/a vzájemný vztah Vašich rodičů?

- klidný, plný lásky a porozumění
- celkem spokojený (protože maminka ustoupila)
- celkem spokojený s občasným nedorozuměním a hádkami
- plný nedorozumění a hádek
- bylo to „peklo“ (docházelo i k tělesnému napadání)
- jiná možnost, uveďte prosím jaká .....

3. Jaké jsou podle Vás důvody k uzavření legitimního (oficiálního) sňatku? Můžete označit i více možností.

- vzájemná láska
- je to Boží řád pro společné soužití dvou lidí
- nebýt sám
- touha někomu patřit
- snaha, aby se děti narodily v manželství
- společenské zvyklosti
- nesouhlas rodičů s nesezdaným soužitím
- tlak okolí
- nejistota vztahu bez právních záruk
- snaha „pojistit“ si partnera
- možnost seberealizace
- touha mít bezpečné zázemí
- jistota bezpečného a pravidelného sexuálního života
- finanční zajištění
- jasné majetkové vztahy
- jiný důvod, uveďte prosím jaký.....

4. Jaké jsou podle Vás přednosti manželství?

Můžete označit více možností.

- manželství považují za stvrzení vzájemné lásky
- manželství je tradice
- jsou zde zákonem stanovená práva a povinnosti manželů
- jsou zde zákonem stanovené povinnosti rodičů k dětem
- mám oporu ve druhém
- legalizované sexuální soužití
- bezpečné sexuální soužití (stálý partner)
- menší pravděpodobnost rozchodu
- děti mají stejné příjmení jako rodiče
- jde v něm o pocit sounáležitosti a identifikace
- jiná možnost, uveďte prosím jaká.....

5. Jaké jsou podle Vás zápory manželství?

Můžete uvést více možností.

- ztráta pocitu svobody
- stereotyp ve vztahu
- stereotyp v sexuálním životě
- mám pocit, že se stávám „majetkem“ druhého
- rozvod se všemi okolnostmi (majetkové vyrovnání, péče o děti atd.)
- práva a povinnosti manželů jsou upraveny zákonem
- omezování volnosti
- ztráta přitažlivosti druhého partnera/ky
- jiná možnost, uveďte prosím jaká.....

6. Jaké jsou podle Vás klady nesezdaného soužití („žití na hromádce“)?

Můžete uvést více možností.

- partneři se mohou kdykoliv opustit
- je volnější než legalizované
- je svobodnější
- výhodou je, že mohu partnera lépe poznat před sňatkem
- při rozchodu je méně problémů než při rozvodu
- vztah není upraven zákonem
- jiná možnost, uveďte prosím jaká.....

**7. Jaké jsou podle Vás zápory nesezdaného soužití („žití na hromádce“)?
Můžete uvést více možností.**

- nejistota ve vztahu
- je volnější než sezdané manželství
- děti žijí v nesezdaném svazku, neví, kam patří
- rozchod je samozřejmější
- je svobodnější než sezdané manželství
- práva manželů nejsou stanovena zákonem
- jiná možnost, uveďte prosím jaká.....

8. Jakou formu partnerství preferujete?

- sezdané
- nejdříve „na zkoušku“, poté „sezdané“
- nesezdané (na hromádce) po celý život

9. Žil/a jste nebo žijete v současné době v nesezdaném soužití?

- ano
- ne

10. Děti:

- mám
- nemám, ale v budoucnu s nimi počítám
- nemám, v budoucnu s nimi nepočítám

11. Za živitele naší rodiny považují:

Vyplní žijící v manželství nebo nesezdaném soužití.

- jen sebe
- partnera/ku
- oba se podílíme na finančním zajištění rodiny, domácnosti stejným dílem

12. V naší domácnosti rozdělujeme činnosti (práci) na tzv. mužské a ženské. Vyplní žijící v manželství nebo nesezdaném soužití.

- rozhodně ano
- spíše ano
- spíše ne
- rozhodně ne
- jiná možnost, uveďte prosím jaká.....

13. Jaká je podle Vás úloha ženy v rodině?

Můžete uvést více možností.

- být manželkou
- být matkou
- být vychovatelkou dětí
- být milenkou
- vydělávat peníze
- starat se o domácnost
- být oporou svému manželovi
- jiná možnost, uveďte prosím jaká.....

14. Jaká je podle Vás úloha muže v rodině?

Můžete uvést více možností.

- být manželem
- být otcem
- být vychovatelem dětí
- být milencem
- vydělávat peníze
- starat se o domácnost
- být oporou své manželce
- jiná možnost, uveďte prosím jaká.....

15. Ve které oblasti dochází podle Vás nejčastěji k neshodám s partnerem/kou?

- oblast péče o domácnost (př. domácí práce, finance...)
- oblast péče o partnera a partnerský vztah (př. trávení volného času...)
- oblast péče o dítě (př. výchova, hlídání...)
- jiná oblast, uveďte prosím jaká).....

16. Co je pro Vás osobně v životě nejdůležitější? (označte prosím číslicemi 1-3 Vaše 3 hodnoty)

☐ Bůh.....	☐ rodina.....
☐ práce/zaměstnání.....	☐ mír.....
☐ hobby.....	☐ děti.....
☐ zdraví.....	☐ peníze.....
☐ vztahy k ostatním lidem.....	☐ něco jiného (uveďte).....
☐ partner.....	
☐ svoboda.....	

Příloha II

Otázka č. 1: Vaši rodiče...

Tabulka č. 1a Výsledky výzkumu dle věku

věk	v jednom manželství celý život	sezdání, ale rozvedli se	v nesezdaném partnerství po celý život	v nesezdaném partnerství, ale rozešli se	jiná možnost	celkem
19-39 let	81,7%	17,1%	1,2%	0,0%	0,0%	100,0%
40-74 let	89,6%	6,5%	1,3%	1,3%	1,3%	100,0%
19-39 let	67	14	1	0	0	82
40-74 let	69	5	1	1	1	77
celkem	136	19	2	1	1	159

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 1b Výsledky výzkumu dle pohlaví

pohlaví	v jednom manželství celý život	sezdání, ale rozvedli se	v nesezdaném partnerství po celý život	v nesezdaném partnerství, ale rozešli se	jiná možnost	celkem
ženy	87,4%	10,3%	2,3%	0,0%	0,0%	100,0%
muži	83,3%	13,9%	0,0%	1,4%	1,4%	100,0%
ženy	76	9	2	0	0	87
muži	60	10	0	1	1	72
celkem	136	19	2	1	1	159

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 1c Celkové výsledky výzkumu

	v jednom manželství celý život	sezdání, ale rozvedli se	v nesezdaném partnerství po celý život	v nesezdaném partnerství, ale rozešli se	jiná možnost	celkem
celkem	136	19	2	1	1	159
	85,5%	11,9%	1,3%	0,6%	0,6%	100,0%

Jako jiná možnost bylo uvedeno: *rozvedli se, matka se opět vdala, ovdověla, otec podruhé ženatý a opět rozvedený*
 Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 2 Jak byste charakterizoval/a vzájemný vztah Vašich rodičů?

Tabulka 2a Výsledky výzkumu dle věku

věk	klidný, plný lásky a porozumění	celkem spokojený (maminka ustoupila)	celkem spokojený s občasným nedoroz. a hádkami	plný nedorozumění a hádek	bylo to peklo	jiná možnost	celkem
19-39 let	23,2%	15,9%	42,7%	11,0%	4,9%	2,4%	100,0%
40-74 let	36,4%	26,0%	33,8%	3,9%	0,0%	0,0%	100,0%
19-39 let	19	13	35	9	4	2	82
40-74 let	28	20	26	3	0	0	77
celkem	47	33	61	12	4	2	159

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 2b Výsledky výzkumu dle pohlaví

pohlaví	klidný, plný lásky a porozumění	celkem spokojený (maminka ustoupila)	celkem spokojený s občasným nedoroz. a hádkami	plný nedorozumění a hádek	bylo to peklo	jiná možnost	celkem
ženy	25,3%	20,7%	41,4%	5,7%	4,6%	2,3%	100,0%
muži	34,7%	20,8%	34,7%	9,7%	0,0%	0,0%	100,0%
ženy	22	18	36	5	4	2	87
muži	25	15	25	7	0	0	72
celkem	47	33	61	12	4	2	159

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 2c Celkové výsledky výzkumu

	klidný, plný lásky a porozumění	celkem spokojený (maminka ustoupila)	celkem spokojený s občasným nedoroz. a hádkami	plný nedorozumění a hádek	bylo to peklo	jiná možnost	celkem
celkem	47	33	61	12	4	2	159
	29,6%	20,8%	38,4%	7,5%	2,5%	1,3%	100,0%

Jako jiná možnost bylo uvedeno: *manipulativní a podmíněný; celkem spokojený, protože tatínek ustoupil*

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 3: Jaké jsou podle Vás důvody k uzavření legitimního (oficiálního) sňatku?

Tabulka č 3a Výsledky výzkumu dle věku

věk	láska	Boží rád	nebýt sám	někomu patřit	děti se narodily v m.	společ. zvyklosti	nesouhlas rodičů	tlak okolí	nejistota bez práv. záruk	pojistit si partnera	možnost sebereal.	bezpeč. zázemí	bez. pravidel. sex. život	fin. zajišt.	majet. vztahy	jiná mož.	Celkem
19-39 let	26,1%	4,1%	4,6%	4,1%	15,8%	7,1%	0,8%	2,9%	6,2%	3,3%	0,8%	11,2%	3,3%	3,7%	4,6%	1,2%	100,0%
40-74 let	28,6%	1,5%	9,0%	2,5%	16,6%	8,0%	2,5%	1,0%	3,0%	1,0%	1,0%	10,1%	2,0%	6,5%	6,0%	0,5%	100,0%
19-39 let	63	10	11	10	38	17	2	7	15	8	2	27	8	9	11	3	241
40-74 let	57	3	18	5	33	16	5	2	6	2	2	20	4	13	12	1	199
Celkem	120	13	29	15	71	33	7	9	21	10	4	47	12	22	23	4	440

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 3b Výsledky výzkumu dle pohlaví

pohlaví	láska	Boží rád	nebýt sám	někomu patřit	děti se narodily v m.	společ. zvyklosti	nesouhlas rodičů	tlak okolí	nejistota vztahu bez práv. záruk	pojistit si partnera	možnost sebereal.	bezpeč. zázemí	bez. pravidel. sex. život	fin. zajištění	majet. vztahy	jiná mož.	celkem
ženy	28,3%	3,3%	5,8%	3,3%	16,3%	7,9%	2,1%	2,1%	3,8%	1,3%	0,4%	12,5%	2,1%	5,0%	5,0%	0,8%	100,0%
muži	26,0%	2,5%	7,5%	3,5%	16,0%	7,0%	1,0%	2,0%	6,0%	3,5%	1,5%	8,5%	3,5%	5,0%	5,5%	1,0%	100,0%
ženy	68	8	14	8	39	19	5	5	9	3	1	30	5	12	12	2	240
muži	52	5	15	7	32	14	2	4	12	7	3	17	7	10	11	2	200
celkem	120	13	29	15	71	33	7	9	21	10	4	47	12	22	23	4	440

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 3c Celkové výsledky výzkumu

	láska	Boží řád	nebýt sám	někomu patřit	děti se narodily v m.	společ. zvyklosti	nesouhlas rodičů	tlak okolí	nejistota vztahu bez práv. záruk	pojistit si partnera	možnost sebereal.	bezpeč. zázemí	bez. pravidel. sex. život	fin. zajištění	majet. vztahy	jiná mož.	celkem
celkem	120	13	29	15	71	33	7	9	21	10	4	47	12	22	23	4	440
	27,3%	3,0%	6,6%	3,4%	16,1%	7,5%	1,6%	2,0%	4,8%	2,3%	0,9%	10,7%	2,7%	5,0%	5,2%	0,9%	

Jako jiná možnost bylo uvedeno: *zajištění pravidelné stravy; je to pouze formalita; jistota společné budoucnosti; nevidím důvod proč vstupovat do manželství*
 Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 4: Jaké jsou podle Vás přednosti manželství?

Tabulka č. 4a Výsledky výzkumu dle věku

věk	m. stvrzení vzáj. lásky	m. je tradice	práva a povinn. manželů	práva a povinn. rodičů k dětem	oporu ve druhém	leg. sex. soužití	bezpeč. sex. soužití	menší pravděp. rozchodu	děti stejné příjmení jako rodiče	sounáležitost a identifikace	jiná mož.	celkem
19-39 let	22,4%	7,6%	9,4%	6,3%	16,6%	2,7%	4,5%	3,1%	15,2%	11,2%	0,9%	100,0%
40-74 let	21,9%	10,4%	8,0%	10,0%	14,9%	1,0%	2,5%	4,5%	12,9%	13,4%	0,5%	100,0%
19-39 let	50	17	21	14	37	6	10	7	34	25	2	223
40-74 let	44	21	16	20	30	2	5	9	26	27	1	201
celkem	94	38	37	34	67	8	15	16	60	52	3	424

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 4b Výsledky výzkumu dle pohlaví

pohlaví	m. stvrzení vzáj. lásky	m. je tradice	práva a povinn. manželů	práva a povinn. rodičů k dětem	oporu ve druhém	leg. sex. soužití	bezpeč. sex. soužití	menší pravděp. rozchodu	děti stejné příjmení jako rodiče	sounáležitost a identifikace	jiná mož.	celkem
ženy	20,1%	8,6%	8,2%	7,8%	14,8%	1,2%	4,1%	5,3%	16,4%	13,1%	0,4%	100,0%
muži	25,0%	9,4%	9,4%	8,3%	17,2%	2,8%	2,8%	1,7%	11,1%	11,1%	1,1%	100,0%
ženy	49	21	20	19	36	3	10	13	40	32	1	244
muži	45	17	17	15	31	5	5	3	20	20	2	180
celkem	94	38	37	34	67	8	15	16	60	52	3	424

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 4c Celkové výsledky výzkumu

	m. stvrzení vzáj. lásky	m. je tradice	práva a povinn. manželů	práva a povinn. rodičů k dětem	oporu ve druhém	leg. sex. soužití	bezpeč. sex. soužití	menší pravděp. rozchodu	děti stejné příjmení jako rodiče	sounáležitost a identifikace	jiná mož.	celkem
celkem	94	38	37	34	67	8	15	16	60	52	3	424
	22,2%	9,0%	8,7%	8,0%	15,8%	1,9%	3,5%	3,8%	14,2%	12,3%	0,7%	100,0%

Jako jiná možnost bylo uvedeno: *nevidím žádné přednosti (2x); pro děti je rodina významná zkušenost do života*

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 5: Jaké jsou podle Vás zápory manželství?

Tabulka č. 5a Výsledky výzkumu dle věku

věk	ztráta pocitu svobody	stereotyp ve vztahu	stereotyp v sex. životě	pocit, že se stávám majetkem druhého	rozvod	práva a povinn. upraveny zákonem	omezování volnosti	ztráta přitažlivosti druhého partnera	jiná možnost	celkem
19-39 let	17,0%	22,2%	8,1%	11,1%	25,9%	0,0%	7,4%	4,4%	3,7%	100,0%
40-74 let	9,8%	32,8%	6,6%	5,7%	15,6%	6,6%	8,2%	4,1%	10,7%	100,0%
19-39 let	23	30	11	15	35	0	10	6	5	135
40-74 let	12	40	8	7	19	8	10	5	13	122
celkem	35	70	19	22	54	8	20	11	18	257

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 5b Výsledky výzkumu dle pohlaví

pohlaví	ztráta pocitu svobody	stereotyp ve vztahu	stereotyp v sex. životě	pocit, že se stávám majetkem druhého	rozvod	práva a povinn. upraveny zákonem	omezování volnosti	ztráta přitažlivosti druhého partnera	jiná možnost	celkem
ženy	10,4%	28,1%	5,9%	9,6%	26,7%	3,0%	3,7%	3,7%	8,9%	100,0%
muži	17,2%	26,2%	9,0%	7,4%	14,8%	3,3%	12,3%	4,9%	4,9%	100,0%
ženy	14	38	8	13	36	4	5	5	12	135
muži	21	32	11	9	18	4	15	6	6	122
celkem	35	70	19	22	54	8	20	11	18	257

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 5c Celkové výsledky výzkumu

	ztráta pocitu svobody	stereotyp ve vztahu	stereotyp v sex. životě	pocit, že se stávám majetkem druhého	rozvod	práva a povinn. upraveny zákonem	omezování volnosti	ztráta přitažlivosti druhého partnera	jiná možnost	celkem
celkem	35	70	19	22	54	8	20	11	18	257
	13,6%	27,2%	7,4%	8,6%	21,0%	3,1%	7,8%	4,3%	7,0%	100,0%

Jako jiná možnost bylo uvedeno: *nevidím žádné záporny (12x); problémy s rodinou partnera; psychický dopad na děti při rozvodu (2x); je málo anarchistické; v některých případech vede k pocitu „ted' na Tebe mám papír“; vše je o komunikaci a prostoru pro druhého*

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 6: Jaké jsou podle Vás klady nesezdaného soužití („žití na hromádce“)?

Tabulka č. 6a Výsledky výzkumu dle věku

věk	partneři se mohou kdykoliv opustit	je volnější než legalizované	je svobodnější	mohu partnera lépe poznat před sňatkem	při rozchodu méně problémů než při rozvodu	vztah není upraven zákonem	jiná možnost	celkem
19-39 let	13,6%	8,8%	13,6%	24,5%	34,7%	4,1%	0,7%	100,0%
40-74 let	15,5%	10,1%	14,0%	14,7%	31,8%	6,2%	7,8%	100,0%
19-39 let	20	13	20	36	51	6	1	147
40-74 let	20	13	18	19	41	8	10	129
celkem	40	26	38	55	92	14	11	276

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 6b Výsledky výzkumu dle pohlaví

pohlaví	partneři se mohou kdykoliv opustit	je volnější než legalizované	je svobodnější	mohu partnera lépe poznat před sňatkem	při rozchodu méně problémů než při rozvodu	vztah není upraven zákonem	jiná možnost	celkem
ženy	15,0%	5,9%	11,8%	19,6%	38,6%	6,5%	2,6%	100,0%
muži	13,8%	13,8%	16,3%	20,3%	26,8%	3,3%	5,7%	100,0%
ženy	23	9	18	30	59	10	4	153
muži	17	17	20	25	33	4	7	123
celkem	40	26	38	55	92	14	11	276

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 6c Celkové výsledky výzkumu

	partneři se mohou kdykoliv opustit	je volnější než legalizované	je svobodnější	mohu partnera lépe poznat před sňatkem	při rozchodu méně problémů než při rozvodu	vztah není upraven zákonem	jiná možnost	Celkem
Celkem	40	26	38	55	92	14	11	276
	14,5%	9,4%	13,8%	19,9%	33,3%	5,1%	4,0%	100,0%

Jako jiná možnost bylo uvedeno: *nevidím žádné klady (6x); není rozdíl mezi manželstvím a nesezdaným soužitím; dobrovolně přijatá pravidla společného soužití; volnost vztahu může spojovat (2x); větší finanční podpora od státu*

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 7: Jaké jsou podle vás záporné zkušenosti („žít na hromádce“)?

Tabulka č. 7a Výsledky výzkumu dle věku

věk	nejistota ve vztahu	je volnější než seždané	děti v nesez., neví, kam patří	rozchod je samozřejmější	je svobodnější než seždané	práva manželů nejsou stanovena zákonem	jiná možnost	celkem
19-39 let	26,2%	6,6%	33,6%	16,4%	1,6%	12,3%	3,3%	100,0%
40-74 let	26,0%	4,9%	29,3%	13,0%	5,7%	17,9%	3,3%	100,0%
19-39 let	32	8	41	20	2	15	4	122
40-74 let	32	6	36	16	7	22	4	123
celkem	64	14	77	36	9	37	8	245

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 7b Výsledky výzkumu dle pohlaví

pohlaví	nejistota ve vztahu	je volnější než seždané	děti v nesez., neví, kam patří	rozchod je samozřejmější	je svobodnější než seždané	práva manželů nejsou stanovena zákonem	jiná možnost	Celkem
ženy	27,9%	5,1%	28,7%	14,7%	2,9%	16,9%	3,7%	100,0%
muži	23,9%	6,4%	34,9%	14,7%	4,6%	12,8%	2,8%	100,0%
ženy	38	7	39	20	4	23	5	136
muži	26	7	38	16	5	14	3	109
Celkem	64	14	77	36	9	37	8	245

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 7c Celkové výsledky výzkumu

	nejistota ve vztahu	je volnější než seztané	děti v nesez., neví, kam patří	rozchod je samozřejmější	je svobodnější než seztané	práva manželů nejsou stanovena zákonem	jiná možnost	celkem
celkem	64	14	77	36	9	37	8	245
	26,1%	5,7%	31,4%	14,7%	3,7%	15,1%	3,3%	100,0%

Jako jiná možnost bylo uvedeno: *nevidím žádné záporny (5x); nemám možnost získat některé informace o partnerovi; chybí pocit zodpovědnosti; vadí mi, že se partner nechce ke mně veřejně přihlásit*

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 8: Jakou formu partnerství preferujete?

Tabulka č. 8a Výsledky výzkumu dle věku

věk	seztané	nejdříve na zkoušku, potom seztané	neseztané po celý život	celkem
19-39 let	22,0%	72,0%	6,1%	100,0%
40-74 let	50,6%	44,2%	5,2%	100,0%
19-39 let	18	59	5	82
40-74 let	39	34	4	77
celkem	57	93	9	159

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 8b Výsledky výzkumu dle pohlaví

pohlaví	sezdané	nejdříve na zkoušku, potom sezdané	nesezdané po celý život	celkem
ženy	35,6%	62,1%	2,3%	100,0%
muži	36,1%	54,2%	9,7%	100,0%
ženy	31	54	2	87
muži	26	39	7	72
celkem	57	93	9	159

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 8c Celkové výsledky výzkumu

	sezdané	nejdříve na zkoušku, potom sezdané	nesezdané po celý život	celkem
celkem	57	93	9	159
	35,8%	58,5%	5,7%	100,0%

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 9: Žil/a jste nebo žijete v současné době v nesezdaném soužití?

Tabulka č. 9a Výsledky výzkumu dle věku

věk	ano	ne	Celkem
19-39 let	61,0%	39,0%	100,0%
40-74 let	22,1%	77,9%	100,0%
19-39 let	50	32	82
40-74 let	17	60	77
celkem	67	92	159

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 9b Výsledky výzkumu dle pohlaví

pohlaví	ano	ne	celkem
ženy	42,5%	57,5%	100,0%
muži	41,7%	58,3%	100,0%
ženy	37	50	87
muži	30	42	72
celkem	67	92	159

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 9c Celkové výsledky výzkumu

	ano	ne	celkem
celkem	67	92	159
	42,1%	57,9%	100,0%

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 10: Děti...

Tabulka č. 10a Výsledky výzkumu dle věku

věk	mám	nemám, ale v budoucnu s nimi počítám	nemám, v budoucnu s nimi nepočítám	celkem
19-39 let	41,5%	54,9%	3,7%	100,0%
40-74 let	94,8%	0,0%	5,2%	100,0%
19-39 let	34	45	3	82
40-74 let	73	0	4	77
celkem	107	45	7	159

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 10b Výsledky výzkumu dle pohlaví

pohlaví	mám	nemám, ale v budoucnu s nimi počítám	nemám, v budoucnu s nimi nepočítám	celkem
ženy	70,1%	27,6%	2,3%	100,0%
muži	63,9%	29,2%	6,9%	100,0%
ženy	61	24	2	87
muži	46	21	5	72
celkem	107	45	7	159

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 10c Celkové výsledky výzkumu

	mám	nemám, ale v budoucnu s nimi počítám	nemám, v budoucnu s nimi nepočítám	Celkem
Celkem	107	45	7	159
	67,3%	28,3%	4,4%	100,0%

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 11: Za živitele rodiny považují...

Tabulka č. 11a Výsledky výzkumu dle věku

věk	jen sebe	partnera/ku	oba se podílíme stejně	Celkem
19-39 let	8,6%	17,2%	74,1%	100,0%
40-74 let	0,0%	11,1%	88,9%	100,0%
19-39 let	5	10	43	58
40-74 let	0	8	64	72
Celkem	5	18	107	130

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 11b Výsledky výzkumu dle pohlaví

pohlaví	jen sebe	partnera/ku	oba se podílíme stejně	celkem
ženy	1,4%	21,9%	76,7%	100,0%
muži	7,0%	3,5%	89,5%	100,0%
ženy	1	16	56	73
muži	4	2	51	57
celkem	5	18	107	130

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 11c Celkové výsledky výzkumu

	jen sebe	partnera/ku	oba se podílíme stejně	celkem
celkem	5	18	107	130
	3,8%	13,8%	82,3%	100,0%

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 12: V naší domácnosti rozdělujeme činnosti (práci) na tzv. mužské a ženské...

Tabulka č. 12a Výsledky výzkumu dle věku

věk	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	jiná možnost	Celkem
19-39 let	6,9%	39,7%	37,9%	13,8%	1,7%	100,0%
40-74 let	9,7%	41,7%	27,8%	20,8%	0,0%	100,0%
19-39 let	4	23	22	8	1	58
40-74 let	7	30	20	15	0	72
Celkem	11	53	42	23	1	130

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 12b Výsledky výzkumu dle pohlaví

pohlaví	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	jiná možnost	Celkem
ženy	11,0%	37,0%	34,2%	16,4%	1,4%	100,0%
muži	5,3%	45,6%	29,8%	19,3%	0,0%	100,0%
ženy	8	27	25	12	1	73
muži	3	26	17	11	0	57
Celkem	11	53	42	23	1	130

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 12c Celkové výsledky výzkumu

	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	jiná možnost	Celkem
Celkem	11	53	42	23	1	130
	8,5%	40,8%	32,3%	17,7%	0,8%	100,0%

Jako jiná možnost bylo uvedeno: *jak kdy*

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 13: Jaká je podle Vás úloha ženy v rodině?

Tabulka č. 13a Výsledky výzkumu dle věku

věk	manželka	matka	vychovatelka	milenka	vydělávat peníze	starat se o domácnost	opora	jiná možnost	Celkem
19-39 let	15,1%	17,6%	13,6%	12,8%	7,2%	15,3%	17,6%	0,8%	100,0%
40-74 let	18,1%	19,4%	12,8%	8,4%	7,5%	15,3%	17,2%	1,3%	100,0%
19-39 let	59	69	53	50	28	60	69	3	391
40-74 let	58	62	41	27	24	49	55	4	320
Celkem	117	131	94	77	52	109	124	7	711

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 13b Výsledky výzkumu dle pohlaví

pohlaví	manželka	matka	vychovatelka	milenka	vydělávat peníze	starat se o domácnost	opora	jiná možnost	Celkem
ženy	15,5%	18,4%	13,3%	11,1%	7,5%	15,7%	17,4%	1,0%	100,0%
muži	17,8%	18,5%	13,1%	10,4%	7,0%	14,8%	17,4%	1,0%	100,0%
ženy	64	76	55	46	31	65	72	4	413
muži	53	55	39	31	21	44	52	3	298
Celkem	117	131	94	77	52	109	124	7	711

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 13c Celkové výsledky výzkumu

	manželka	matka	vychovatelka	milenka	vydělat peníze	starat se o domácnost	opora	jiná možnost	Celkem
Celkem	117	131	94	77	52	109	124	7	711
	16,5%	18,4%	13,2%	10,8%	7,3%	15,3%	17,4%	1,0%	100,0%

Jako jiná možnost bylo uvedeno: *být rovnocennou partnerkou (3x); být milován; od všeho trochu; být vše, ale nečekat a nechtít nic; zjemňovat a civilizovat muže*

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 14: Jaká je podle Vás úloha muže v rodině?

Tabulka č. 14a Výsledky výzkumu dle věku

věk	manžel	otec	vychovatel	milenec	vydělat peníze	starat se o domácnost	opora	jiná možnost	Celkem
19-39 let	15,2%	17,8%	13,4%	12,0%	14,7%	8,9%	17,5%	0,5%	100,0%
40-74 let	17,9%	20,1%	12,5%	7,7%	14,4%	7,3%	19,2%	1,0%	100,0%
19-39 let	58	68	51	46	56	34	67	2	382
40-74 let	56	63	39	24	45	23	60	3	313
Celkem	114	131	90	70	101	57	127	5	695

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 14b Výsledky výzkumu dle pohlaví

pohlaví	manžel	otec	vychovatel	milenc	vydělávat peníze	starat se o domácnost	opora	jiná možnost	Celkem
ženy	15,3%	18,9%	12,5%	10,5%	15,3%	8,4%	18,6%	0,5%	100,0%
muži	17,8%	18,8%	13,5%	9,6%	13,5%	7,9%	17,8%	1,0%	100,0%
ženy	60	74	49	41	60	33	73	2	392
muži	54	57	41	29	41	24	54	3	303
Celkem	114	131	90	70	101	57	127	5	695

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 14c Celkové výsledky výzkumu

	manžel	otec	vychovatel	milenc	vydělávat peníze	starat se o domácnost	opora	jiná možnost	Celkem
Celkem	114	131	90	70	101	57	127	5	695
	16,4%	18,8%	12,9%	10,1%	14,5%	8,2%	18,3%	0,7%	100,0%

Jako jiná možnost bylo uvedeno: *být rovnocenným partnerem (2x); být milován; ze všeho trochu; být pro děti vzorem*

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 15: Ve které oblasti dochází podle vás nejčastěji s neshodám s partnerem/kou?

Tabulka č. 15a Výsledky výzkumu dle věku

věk	péče o domácnost	péče o partnera a part. vztah	péče o dítě	jiná možnost	Celkem
19-39 let	50,0%	31,7%	13,4%	4,9%	100,0%
40-74 let	45,5%	24,7%	20,8%	9,1%	100,0%
19-39 let	41	26	11	4	82
40-74 let	35	19	16	7	77
Celkem	76	45	27	11	159

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 15b Výsledky výzkumu dle pohlaví

pohlaví	péče o domácnost	péče o partnera a part. vztah	péče o dítě	jiná možnost	Celkem
ženy	48,3%	27,6%	18,4%	5,7%	100,0%
muži	47,2%	30,6%	15,3%	6,9%	100,0%
ženy	42	24	16	5	87
muži	34	22	11	5	72
Celkem	76	46	27	10	159

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 15c Celkové výsledky výzkumu

	péče o domácnost	péče o partnera a part. vztah	péče o dítě	jiná možnost	Celkem
Celkem	76	46	27	10	159
	47,8%	28,9%	17,0%	6,3%	100,0%

Jako jiná možnost bylo uvedeno: *od všeho trochu (5x); v oblasti pravidelné stravy; běžné denní věci (2x); v jiné oblasti (2x)*

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 16 Co je pro Vás osobně v životě nejdůležitější?

Tabulka č. 16a Výsledky výzkumu u mladších respondentů

19-39 let	Bůh	práce	hobby	zdraví	vztahy k lidem	partner	svoboda	rodina	mír	děti	peníze	jiná možnost	Celkem
1	8	2	2	45	0	4	0	15	0	11	0		
2	0	6	0	15	5	4	4	27	2	17	0		
3	0	17	3	16	9	7	5	13	3	2	4		
Celkem	8	25	5	76	14	15	9	55	5	30	4		246
	3,3%	10,2%	2,0%	30,9%	5,7%	6,1%	3,7%	22,4%	2,0%	12,2%	1,6%	0,0%	100,0%

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 16b Výsledky výzkumu u starších respondentů

40-74 let	Bůh	práce	hobby	zdraví	vztahy k lidem	partner	svoboda	rodina	mír	děti	peníze	jiná možnost	Celkem
1	5	1	1	47	0	7	0	17	1	13	0		
2	0	4	2	9	4	14	2	22	0	12	0		
3	2	15	2	6	5	4	2	19	3	8	4		
Celkem	7	20	5	62	9	25	4	58	4	33	4	0	231
	3,0%	8,7%	2,2%	26,8%	3,9%	10,8%	1,7%	25,1%	1,7%	14,3%	1,7%	0,0%	100,0%

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 16c Výsledky výzkumu u žen

ženy	Bůh	práce	hobby	zdraví	vztahy k lidem	partner	svoboda	rodina	mír	děti	peníze	jiná možnost	Celkem
1	5	0	0	48	0	3	0	16	1	14	0		
2	0	6	0	20	3	10	2	29	1	16	0		
3	2	15	3	13	9	5	5	21	6	5	3		
Celkem	7	21	3	81	12	18	7	66	8	35	3	0	261
	2,7%	8,0%	1,1%	31,0%	4,6%	6,9%	2,7%	25,3%	3,1%	13,4%	1,1%	0,0%	100,0%

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 16d Výsledky výzkumu u mužů

muži	Bůh	práce	hobby	zdraví	vztahy k lidem	partner	svoboda	rodina	mír	děti	peníze	jiná možnost	Celkem
1	8	3	3	37	0	5	0	14	0	2	0		
2	0	4	2	7	6	8	4	23	0	18	0		
3	0	17	2	13	5	9	2	11	1	7	5		
Celkem	8	24	7	57	11	22	6	48	1	27	5	0	216
	3,7%	11,1%	3,2%	26,4%	5,1%	10,2%	2,8%	22,2%	0,5%	12,5%	2,3%	0,0%	100,0%

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 16e Celkové výsledky výzkumu

	Bůh	práce	hobby	zdraví	vztahy k lidem	partner	svoboda	rodina	mír	děti	peníze	jiná možnost	Celkem
Celkem	15	45	10	138	23	40	13	114	9	62	8		477
	3,1%	9,4%	2,1%	28,9%	4,8%	8,4%	2,7%	23,9%	1,9%	13,0%	1,7%	0,0%	100,0%

Zdroj: vlastní výzkum

Abstrakt

TRÚBLOVÁ, M., *Proměny partnerství, manželství a rodiny*. České Budějovice 2010. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce M. Svobodová.

Klíčová slova: partnerství, manželství, rodina, dělba práce, individualismus, svoboda, hodnoty.

Tato diplomová práce se zabývá postoji veřejnosti k proměnám partnerství, manželství a rodiny. Teoretická část vysvětluje pojmy manželství a rodina a popisuje tradiční, moderní a postmoderní rodinu a její formy. Dále charakterizuje roli muže a ženy v rodině, dělbu práce mezi nimi a poukazuje na etické aspekty proměny dnešní rodiny.

Praktická část se orientuje na zjištění, zda volba tradičního manželského svazku, moderního partnerství či postmoderních alternativ v soužití bude ovlivněna osobní zkušeností respondentů, jejich věkem a pohlavím.

Výzkum sleduje stanoviska mužů a žen k nejčastějším formám soužití postmoderní společnosti a zabývá se sledováním kladů a záporů těchto forem koexistence. Pozornost je v rámci výzkumu rovněž věnována dělbě práce, úloze muže a ženy v rodině, oblasti neshod mezi partnery a hodnotám jedince.

Abstract

TRŮBLOVÁ, M. *The changes of a partnership, marriage and family*. České Budějovice 2010. Dissertation University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Theology. Practical Theology Department. Supervisor M. Svobodová.

Key words: partnership, marriage, family, work distribution, individualism, freedom, values.

This diploma work deals with the attitudes of public to transformation in a partnership, marriage and family. The theoretical part explains the terms of a marriage and family. It describes the traditional, modern and postmodern family and its forms. Next it characterizes the role of a man and a woman in the family, work distribution between partners and it points out the ethical aspects of today's family transformation.

The practical part tries to find out whether the choice of a traditional marriage, modern partnership or postmodern alternatives of living together will be influenced by respondents' personal experience, their age and their sex.

Research watches standpoints of men and women to the most frequent forms of common life in a postmodern society. It deals with pros and cons of these forms of coexistence. Within the research attention is also drawn to work distribution, man's and woman's role in a family, disagreement between partners and individual's values.